

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Sürgős teendők.

Egyházkerületünk új alkotmányos szervezetét lényeges vonásaiban megállapítottuk. De természetesen csak lényeges vonásaiban; inkább csak a szerveket. E szervek egy részének — s főleg épen azoknak, amelyek továbbra is erdélyi speciálitást alkotnak — a különböző fokú igazgatótanácsoknak: a kollégiumok, egyházmegyék és egyházkerület igazgatótanácsainak jog- és hatásköre még szabályozatlan. A kollégiumok igazgatótanácsának (Előljáróság) szervezetét, hatáskörét és eljárását szabályrendelettel megállapítani: a IV. t.-c. 98. §-a az egyházkerületeknek tartotta fenn. Az egyházmegyei és egyházkerületi igazgatótanácsok szervezetét, jog- és hatáskörét, valamint eljárását az „Utasítás...” 25—28, illetőleg 43—49 §§-ai szabták meg, de a dolog természete szerint most már ezek is revízió alá veendőek és a szükséghez képest részletesen kidolgozott Szabályrendeletekkel állapítandó meg.

Számbavéve általában az új Egyházi Törvények alapján alkotandó Szabályrendeleteket, úgy találjuk, hogy készíteni kell:

1. A parokhiális körökről (E. T. I. t.-c. 10. §. a.)
2. A patronusi jogokról.
3. Az egyh.-megyei tanácsosok és tanácsbírák számáról (E. T. I. t.-c. 51. §. b.)
4. Egyh.-megyei igazg.-tanács szervezetről, jog- és hatásköréről, eljárásáról.
5. Az I. t.-c. 55. §-nak megfelelő s általában a rendbírságról.
6. Az egyh.-megyei közgyűlés tanácskozási és ügyrendjére vonatkozólag (E. T. I. t.-c. 57. §.)
7. Egyházkerületi választott tanácsbírák számáról (E. T. I. t.-c. 62. §. c.)
8. Egyh.-ker. Tanügyi-Bizottságról (E. T. I. t.-c. 67. §. g.)
9. Az egyh.-ker. közgyűlés tanácskozási és ügyrendjéről (E. T. I. t.-c. 68. §.)
10. Az egyh.-ker. igazgatótanács jog- és hatásköréről, eljárásáról.

11. Az özvegyi és kegyeleti évről (E. T. II. t.-c. 75. §.)

12. Az E. T. VI. t.-c. 10, 12, 30, 31, 48, 55, 63, 71, 75 (konvent) 81, 88, 89, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 103 (konvent) 110 (konvent) 114, 117, c.) 119.

13. E. T. VII. t.-c. 11. §. nyugdíjbizottságokról.

14. E. T. VIII. t.-c. 2. §.

E pontok körül csupán egyházmegyei intézkedést kíván a 6. s kell intézkednie az 5. és 13. pontokra nézve is; a többi a „(konvent)” jelzésűek kivételével az egyházkerületre tartozik.

E kérdések legnagyobb része, azt hisszük, már az ez évi őszi rendes közgyűlés tárgysorozatára kerül s miután most már sokan vagyunk olyanok, kik a tanácskozásba közvetlenül be nem folyhatunk, a kérdések helyes megoldásának előkészítésére nagyobb mérvben kellene, hogy igénybe vegyük a sajtó véleményünknek propagálására. Ezen az úton kell most már közvéleményt teremtenünk, hogy ott is hathassunk, ahol személyesen jelen nem lehetünk. E lapok hasábjai nyitva állanak mindnyájunk előtt: használjuk fel az irányításra.

Eddig ily irányban csak egyetlen egy cikk jelent meg dr. Sárkány Lajos tollából, az új kollégiumi Előljáróságok szervezetére és eljárására vonatkozólag vetve fel igen érdekes és sokban egészen helyes gondolatokat. Csodálom ugyan, hogy ez az érdekes munka pro vagy contra már eddig hozzászólásra nem bírta a legközelebből érdekelt tanárkarokat, illetőleg tanárokat. Ha talán eddig az a gondolat tartotta volna vissza a hozzászólástól, hogy az ne látszassék, hogy ez új szervezetbe már előre belenyugosznak: most már ezen is túl vagyunk s valóban helytelen volna annak az álláspontnak az elfoglalása, hogy miután ők ezt nem helyeselték nem is kívánnak érdemileg közreműködni ennek szervezete, hatásköre és eljárása megállapításában. Hallottunk ugyan ily irányú felszólalást a ker. közgyűlésen, de már ott sajnos tapasztalható volt, hogy ez súlyos és nem kívánatos félre-

értékre ad alkalmat s könnyen modern-fajta sztrájkmozgalomnak, passiv resistentiának tekintetik. Pedig oly komoly elemről, minő a tanárság, ilyet feltételezni sem szabad. Az Előljárásságok új összeállítása bevégzett törvényhozási aktus lévén, az már most meg nem változtatható s a feladat most az, hogy ez új formájában is minél célszerűbben betölthesse hivatását. Erre nézve pedig értékesebb javaslatokat senki sem adhat, mint épen az eddigi előljárásságoknak a dolgokkal legalaposabban ismerős tanártagjai. A paedagogiai, vagyonekezelési, internátusi és convictusi ügyek, az új előljárásság tagjainak, a tanárválasztásnak mikéntje és módozatai s az egész intézet bel- és külkormányzatának kérdései, mind olyan dolgok, amelyek helyes megoldása bölcs mérlegelést s az eddigi minden oldalú tapasztalatok okos felhasználását teszik szükségessé.

Hasonlóan vagyunk — hogy ez alkalommal egyebet ne említsünk — az egyházmegyei és egyházkerületi igazgatótanácsokkal is.

Evek óta mind hangosabban hallszott a panasz és zugolódás, hogy ezek a tanácsok s főleg a kerületi, majdnem a közgyűlés fölébe nőttek, hogy az időközi intézkedések címén bizonyos jogokat direct vagy indirect egyenesen elvontak a közgyűlésektől és igen fontos és nagyjelentőségű dolgokról csak a tanács működéséről szóló sokszor felületes és szűkszavú jelentésekből értesült a közgyűlés s nem egyszer alig maradt fen számára egyéb, mint — akarva, nem akarva — utólagos jóváhagyása és tudomásulvétele meg nem változtatható bevégzett tényeknek.

Már a most érvényét vesztő „*Utasítás...*“ -ban odáig mentek a dolgok, hogy a 43. §. a kerületi igazgatótanácsot „a kerület közigazgatási felelős *főhatóságának*“ definiálja, amely (46. §. a. b.) az egyházkerületet permanens közgyűlés híján *képviseli, kormányozza* és nemcsak előkészíti és végrehajtja a közgyűlés határozatait, hanem — bár a közgyűlésnek tartozó felelősséggel — *intézkedéseket* tesz. Aki a más egyházkerületek közgyűléseinek jegyzőkönyveit átlapozza, álmélkodva szemléli, hogy ott olyan dolgokkal is a közgyűlés foglalkozik, amelyek minálunk soha közgyűlés elébe nem kerülnek. Egy zágoni vagy kolozsvári 6—10 tanítós 100—200 ezer koronás vagyonú iskola államosítását nálunk az igazgatótanács saját hatáskörében ellátja, jóváhagyja s esetleg a jelentésében fel sem említi; ügyleteket, vásárokat köt és engedélyez 100 ezerekig menő értékekkel, gyakran legfennebb „utólagos jóváhagyás reményében“.

És ami történik nagyban az egyh.-ker. igazgatótanácsokkal: alapjában ugyanaz foly kissebb körben az egyházmegyei tanácsokban. A közgyűlések legtöbbször ünnepélyességek, többé-kevésbé szépen megírt jelentések meghallgatására, jegyzőkönyvi elismerések meg-

szavazására; de ritkán mélyreható komoly tárgyalások. Személyes érdekeket nem érintő bármily fontos ügyek futva mennek át; de készek a szenvedélyes harcok, mihelyt a jelenlevők személyes érdekei úgy kívánják. Bizottsági munka szinte semmi, a tanács ellát mindeneket; aminek az a következménye, hogy az adminisztráció ügyeiben egyetemes áttekintést csak a tanács tagjai nyernek, a többiek még érdeklődésüket is elvesztik a dolgok iránt s szélesebb látkörű adminisztrátorok nem nevelődnek.

Igaz, e kinővések egyrészén — legalább a kerületi igazgatótanácsra nézve — segítni van hivatva az a határozat, amely most az egyházmegye hatáskörét teljesen az E. T. szerint állapította meg. Félő azonban, hogy ha ezek egyszerűen az egyházmegyei tanácsok kezébe jutnak, nemcsak hogy cseberből vederbe jutunk, de aligha még rosszabbul nem járunk és pedig helyi klikk-uralmak kifejlődésének a révén. Nem kívánok belemenni most annak a fejtegetésébe vagy pláne még példákkal való illusztrálásába is, hogy ez mennyivel veszedelmesebb lenne még a ker. igazgatótanács eddigi állapotoknál is. Megelégszem annak a hangsúlyozásával, hogy a „tanácsok“ elhatalmasodásának legfőbb s jólőre érvényesítendő ellenszere az, hogy a közgyűlések a saját hatáskörükből minél kevesebbet ruházzanak át a tanácsokra, *ne képviseltessek és helyettesítsék magukat a tanácsokkal, ne engedjék, hogy a tanácsok „kormány“-okká nőjjenek, önálló intézkedéseket* tehessenek; hanem szorítsák a közgyűlés előkészítésének és határozatai végrehajtásának mindig szem előtt tartandó korlátai közé.

E szempontokat ajánljuk az érdekeltek szives figyelmébe s kérjük e kérdésekhez való minél többoldalú hozzászólást.

Szamosmenti.

Egyházkerületi közgyűlés.

Kolozsvár, 1907. május 27.

(Folytatás.)

A délutáni ülésen az igazgatótanács javaslat egyszerű felállással — a zárszók megtörténte után — nagy többséggel elfogadtatott részletes tárgyalás alapjául.

A részletes tárgyalás során az egyházközségi és egyházmegyei szervezet dolgában, majdnem minden változtatás nélkül, az eredeti javaslat szövege fogadtatott el. *Biró Sándor* a középiskolai vallás-tanárokat szerette volna az egyházmegyei közgyűlés tagjai sorába beiktatni; *Barabás József* az egyházmegyei direktorság fentartása érdekében szólalt fel; *Sámuel Aladár* az egyházmegyei számvevői és tanügyi előadó számára kívánta biztosítani az egyházmegyei tanácsban a hivatali helyet. Mindezen indítványok azonban mellőztettek. Legtöbb módosítási indítvány az egyházkerületi közgyűlés szervezetének kapcsán nyújtott be; *Fogarasi Albert*, *Balogh Károly* és mások a kollegiumnak képviselőjét úgy indítványozták megváltoztatni, hogy az elemi iskolai igaz-

gatók, valamint az internátusi felügyelő is hivataltól kerületi közgyűlési tagok legyenek, a Bethlen-kollegiumtól pedig a virtuális főiskola jellegét biztosító rektor professor is. Nagy Károly a theol. fakultás számára, ha vagyoni autonómiája megadatik, kívánt legalább oly mérvű képviselést, amilyent a javaslat a kollegiumoknak biztosít. Ujvári István az igazgatótanács 12 válogatott tagjának kontingentálására tett javaslatot és pedig azt, hogy abból 5 világi, 5 egyházi és 2 tanártag legyen. Barabás József az egyházkerületi direktorság megszüntetését javasolta, „ha már az egyházmegyeiek megszüntették”. Az összes módosítások közül azonban csak az Ujvári Istváné fogadtatott el. Általában az a remény hiúnak bizonyult, amely a javaslat részletes tárgyalása során remélte elveinek bár egy részét érvényesíteni. Benne voltunk a reformálásban s ebben majdnem radikális hajlamok mutatkoznak. A részletes tárgyalás befejeztetvén, br. Bánffy Dezső, főgondnok, a javaslat elfogadását kihirdette s a következő enuntiatiót tette:

„A közgyűlés ezen határozatai alapján hivatva lesz az állandó igazgatótanács alkalmas időben felhívni az egyházmegyei közgyűléseket s a kollégiumok előjáróságait a részükről választandó egyházkerületi képviselők megválasztására oly módon, hogy a meg-ejtett választásokról az igazgatótanács elé terjesztendő jelentések vétele s a választott képviselőknek az igazgatótanács által történt igazolása után, szabályszerű időben az új szervezet szerint legyen összehívható az idei őszi egyházkerületi közgyűlés. A kerület mai igazgatótanácsát az őszi közgyűlésen az új szervezet szerint megalakítandó igazgatótanács fogja felváltani, addig feladata lesz az ügyek további vitele s az új szervezet teljes életbeléptetésének előkészítése. Véleményeket kell bekérnie az egyházmegyeitől az I. t.-c. 51. §. b. pontja értelmében, az egyházmegyei tanácsbírák számát illetőleg, hogy a közgyűlés e vélemények meghallgatásával dönthessen és így az új egyházmegyei szervezet életbeléptetése már a folyó év őszére biztosítható legyen. Be kell kérnie s a közgyűlés elébe terjesztenie a kollégiumi tanárcsoportok javaslatait a VI. t.-c. 98. §-ának életbeléptetését illetőleg. Az őszi közgyűlésre javaslatot kell előkészítenie az egyházmegyeiek véleményének meghallgatásával az egyházmegyei és egyházkerületi tanácsok szervezetét, hatáskörét és eljárását illetőleg.

A kerületi igazgatótanácsnak elő kell készítenie a közelebbi közgyűlésre az egyházkerületi direktor, az egyházkerületi ügyész, az egyházkerületi tanácsosok és tanácsbírák választását, hogy azon közgyűlés után az új igazgatótanács azonnal átvehesse az ügyek továbbvitelét.

A jogfolytonosság elvénél fogva az egyházmegyei változtatlanul marad a mai szervezet az új törvények alkalmazása mellett, addig, míg a szükséges választások megejtésével az új hatóságok megalakulhatnak, de az egyházközségnél 1907. évi aug. hó 1-étől megszűnik mindazon presbyterek megbízatása, akik hivataltuknál fogva élveztek presbyterseget, ha az I. t.-c. 27. §-a alapján nem tagjai a presbyteriumnak.“

A gyűlésnek még csak két érdelemes tárgya maradt: az egyházkerületi tisztviselők állásának újrászervezése és a theol. fakultás vagyoni konszolidációjára vonatkozó előterjesztés.

Az elsőre vonatkozó igazgatótanácsai jelentés a következőkben javasolja: 1., egy papi egyén irodafőnök, titkár, az egyházi adminisztrációk és népiskolai ügyek előadójáról, 2., egy tanügyi előadó, szolgálatban álló gimnáziumi tanárok közül, a gimnáziumi vagyoni és oktatási ügyek referenséül, 3., egy pénztárnok, 4., egy könyvelő, 5., egy számvető, egy iktatvány kiadó. Ezek közül csak tiszteletdíjjal mellékfoglalkozásra alkalmazva a tanügyi előadó és számvető évi 1000, illetőleg 800 K. alapfizetéssel, a

többi élethossziglan választott minden mellékfoglalkozástól eltiltott, nyugdíj jogosult, rendes tisztviselő 3—3000, illetőleg 2—2000 K. alapfizetéssel, ötödéves pótlékkal és megfelelő lakáspénzzel javadalmazva. Az igazgatótanács a hivataltok választását, illetőleg a megbízott kiválasztását magának kérte ki a közgyűléstől; amit a közgyűlés, főként azzal az igazolással, hogy e tisztviselőkért és munkálkodásukért ugyanis az igazgatótanács kell, hogy hordozza a felelősséget, amit kevésbé tehetne, ha talán a közgyűlés általa nem ajánlott egyénnel töltenék be ez állást, megis adott. A titkári állásra már lapunk múlt számában ki is íratott a pályázat.

A theol. fakultás vagyoni konszolidációjának kérdése évek óta napirenden levő tárgy. Az a körülmény, hogy a theológia, mint tanintézet és az internátus és konviktus, mint humanitárius melléklete a tanintézetnek, eleitől fogva közös költségvetéssel éltek, az ifjúságnak adott tekintélyes segíéyek révén oda vezetett, hogy a theológia alapvagyonából a 12 év alatt több mint 120.000 koronát kellett leírni. A vagyoni konszolidációra kiküldött bizottság jelentése alapján most az igazgatótanács olyan javaslatot terjesztett a kerületi közgyűlés elébe, mely az intézetnek, mint tanintézetnek és internátusnak külön számadási alapokra való helyezése mellett, vagyoni ügyei autonómiáját kívánta biztosítani, hogy ezzel útát nyisson a legfőbb intézet társadalmi támogatásának. A mostani keretekben való megélhetési és előrelátható szükség fedezésére a kerület az internátus javára adandó *Baldácsy* és *Gecse* alapok hozzájárulásán kívül, az államsegélyből a deficit fedezésére évi 18000 K-át javasolt biztosítani. Miután azonban az előterjesztésben, az autonom kezeléssel kapcsolatosan a konviktusra vonatkozó oly intézkedések is foglaltattak, amik állandósítása mellett az autonom kezelés nagyjában fictio lett volna, s csak arra szolgáltatott volna bőséges alkalmat, hogy a theol. előjáróság állandó ok nélküli — surlódásba kerüljön az igazgatótanácscsal: Nagy Károly a javaslat e részének megfelelő kiigazítását kívánta, a theol. előjáróság véleményének bekérésével, az őszi közgyűlésre. Végh Endre a kérdést már most megoldhatónak látja, a javaslat két utolsó pontjának mellőzésével, amelyre nézve indítványt is terjeszt be, amihez Nagy Károly is, a magáéinak visszavonásával, csatlakozott. Pokoly József részletes és alapos fejtegetés kapcsán a kérdés olyan megoldását javasolta, hogy egyszerűen vállalja el a kerület a theol. épületnek még 38 évig tartó s évi 18 ezer koronára menő építési annuitásos kölcsönének rendezését s akkor a theológia a maga erejéből meg tud élni, s jelen szervezeteinek keretében vagyoni autonómiával megfelelően fejlődni is. A kerületi segély is 38 évvel véget ér s így nem kell a kerületet az állandó évi segély terhével sulytani. Dr. Bartók György, püspök, a Végh Endre módosításához csatlakozott előbb, de később határozati javaslatot nyújtott be, mely újabb tárgyalások alapján kíván a kérdésben dönteni, a javasolt segély már mostan való kiadása mellett. A szavazás többsége zavar és félreértés következtében az igazgatótanács javaslatának elejtését és dr. Bartók püspök javaslatának elfogadását eredményezte, amely alkalmat adott az elnöklő főgondnoknak arra, hogy a a határozat célszerűtlenségére reámutasson. Korrigálni természetesen késő volt s legiennebb az őszi rendes közgyűlésen lehet és kell is, de levonható belőle az a tanulság, hogy ily nagyobb jelentőségű előterjesztéseket, csupán egyszeri hallás alapján, megfontoló tanácskozás tárgyává tenni alig lehet. A közgyűlés végakordja *Ravasz* László theol. tanárrá való választásának kihirdetése volt, mely után a jegyzőkönyv hitelesítése is megtörtént, a közgyűlés az elnök élettelésével vasárnap délután 6 órakor véget ért.

Tudósító.

Észrevételek

az E. P. L. 20. számában „Gyakorlati levelek egy kezdő lelkipásztorhoz” című munkáról megjelent bírálatos ismertetésre

Észrevételeim első sorban a levelek tartalmának ismertetésére vonatkoznak. Sajátságosnak tartom, hogy „Minor” a levelek tartalmából tallózva, nagy kedvteléssel inkább azokat említi, mint jellemzőket, amelyek nem a lényegre, hanem mellékkörülményekre vonatkoznak; azokat, amelyek nem a levelek értékének, becsülésének feltűntetésére, hanem inkább azoknak kicsinylésére, lecsepülésére alkalmasok. Ez azonban a jóakaratra, a látásnak a dolga s ezért Minor eljárását nincs jogom kifogásolni, hiszen ő nem tehet arról, hogy azok közé tartozik, akik egy szép virágos tábla szemlélésénél nem a virágok színpompáját látják meg, nem a virágokban gyönyörködnek, hanem a pálcikákban, melyek a virágok támaszául szolgálnak, vagy még inkább azokban az itt-ott tán ott maradt burjánokban, melyek a gondos kertész figyelmét elkerülték.

Hanem inkább kifogásolom Minornak a mű tartalmának ily módon „lehető híven” való vázolása után következő bírálatát. Megvallom, ez a bírálat megdöbbenett. Hiszen én azt hittem, hogy mikor a lelkipásztori hivatást ezekkel a szavakkal rajzolom: „neked nem hivatalod, hanem hivatásod van s tulajdonképpen ez szabja meg hivatalodban teendőidet is. Neked nem beosztott darabot kell elvégezned, hanem mindent, ami hivatásodhoz tartozik, ami által a nagy célt, melynek szerény tehetőségét szolgálátába állítottad, ha csak szemernyivel is, megvalósulásában előmozdíthatod. E cél pedig nem más, mint Isten országának vagy más szóval az igaz ember testvériségének megvalósítása. Ennek a nagy, fenséges, az egyénnek és az egész emberi társadalomnak javát, boldogulását előmozdító eszmének evangéliumi alapon álló egyik őrszeme vagy te is azon a helyen, a hová a gondviselés helyezett; annak a nagy láncnak, mely testvéri szeretetbe akarná összefűzni a különböző gondolkozású emberi teremtményeket egyik, minden csűrésznek, csavarásnak, hányódásnak, vetődésnek kalapálásnak ellentálló s rozsdá által meg nem támadható szeme kell hogy légy hivatásod mezején. Ezt tudnod, érezned kell kibocsátásod első percétől kezdve s nem szabad elfeledned soha sem; de hogy ezt elérhesd, tán mondtam is már, egy oly útravalóval kell bírnod, amely soha el nem fogy, ez a *szeretet*.” (IV. levél 20 l.)

Azt hittem, hogy e szavakkal: „Valóban a lelkipásztornak aggodalmas ily körülmények között a helyzete. Ő nem lehet újtó, nem népezér, sem elégedetlen, nékie Krisztus jó vitézének kell lennie. Benne erős meggyőződéssel él az a tudat, hogy az Úr megváltotta az emberiséget s azon az igazságon, melynek ő szolgálatában áll, a pokol hatalmai sem vehetnek diadalmat. *Nékie meggyőződése, hogy a krisztusi szeretet diadalmaskodó életelv s annak lassanként bármi viszonyok között is átható, meglevenítő hatása lesz.* Azért nem kétségeskedik, nem csügged, nem undorodik meg, hanem híven teljesíti hivatásának kötelességeit. Nem azt teszi, hogy bírálja az intézményeket, irányítsa ide, vagy oda a küzdelmeket, ehhez vagy ahhoz az osztályhoz csatlakozva, fegyver hordozója legyen a hatalmasnak vagy tán vezére a népnek, ő szólja alkalmas, és alkalmatlan időben az igazságot, a krisztusi szeretet meglevenítő erejét. A szavaiból s ezt életcselekedeteivel igazoló magaviseletéből áradó szellem, lassanként mások által s másokban végzi mindazokat. Az itt elmondottak szabják meg magatartásodat az egyesekkel és a társadalom egyes osztályaival való érintkezésedben. Hivatalodban mindenkiel szemben, aki nálad megfordul, ennek az igaz keresztyénies életelvnek jó-

akarata, jóindulata adja ajkaidra a szavakat, szabjon cselekedeteidnek irányt. E tekintetben egyáltalán ne légy személyválogató, sőt ha éreztetned kell szivednek forróbb érzelmeit, a mindenkiel szemben köteles udvariasságtól eltekintve, tán inkább a gyöngék, szegények, ügyefogyottak, tudatlanokkal szemben mutakozzék az, mit a maguk erejével önteltek irányában. Ezt mutassa szavad, ezt érezzék ki cselekedeteidből.” (IV. lev. 27 l.); továbbá ezekkel: — „Szó nélkül sokat, nagyon sokat követel ez a magatartás a lelkipásztortól, de sokat, nagyon sokat is ad a kötelességteljesítés megnyugtató tudatát, a bizonyosságot a felől, hogy a nagy egész javának előmozdításához csekély erejének felhasználásával egy szemernyivel ő is hozzájárult. Természetesen, hogy ahhoz, miként valaki ennyi jutalommal is beérje, nem a pénzek csengésének szeretete szükséges, hanem az *ideális célokért való hevülés*.” (IV. lev. 23 l.); aztán: „Nékie tudnia kell, hogy ő nem kenyérért szolgál, tudnia kell, hogy nemzete és az emberiség szellemvállás erkölcsi életében hivatásszerűen szép megbízatás jutott osztályrészüll s haszontalan és ízetlen szó, mely semmire sem jó, csak hogy kivetessék: és mindenektől megtapodtassék, ha eljárása, cselekedete fenséges hivatásával ellenkező érzületet mutatna. ellenben nagy áldás annak élete, ki krisztusi elhívásának igaz tudatát hordja keblében” (IV. lev. 24 l.) „Mondtam már, hogy igaz embernek kell lenned. Tudnod kell, hogy a jót védeni kötelességed minden poklokot keresztül.” (III. lev. 18 l.); mondom, azt hittem, hogy az idézetek szerint fogva fel a papnak hivatását s ebben a szellemben adva mindennemű teendőire nézve, a tanácsokat, utasításokat, szabályokat, *ideális* magaslaton járok s eléggé érthetően állítom kezdő lelkipásztor társam szemei elé hivatása s ebből folyó kötelességeinek rajzát s ime megdöbbenve kell látnom, Minor bírálatából, hogy mennyire elmaradtam a mai teológiái tudományos felfogástól, hiszen ez szerinte: „*a legkülsőlegesebb kaszisztika*”, ez egy olyan hamis „*jellem világnézet*”, melynek forrása „*az ideál nélküli naiv empirizmus*”, s. hogy az „*igazságnak*”, „*megigazultság*”-nak a „*Rechtschaffenheit*”-nak még csak halvány vonásaival sem találkozunk e műben. De hát a lelkipásztori hivatás fentebb idézett rajza csakugyan „*ideál nélküli*” s nem állítja-e a figyelmes olvasó elé az „*igazságnak*” a „*megigazultság*”-nak még csak halvány vonásait sem? vagy várhatta-e Minor, hogy egy kezdő lelkipásztorhoz irt gyakorlati levelekben a tőle megkövetelt „*igaz ember*”-ség képét úgy állítsam oda, hogy adjam dogmatikai meghatározását a „*Rechtschaffenheit*”-nak? Vajjon minő elitélő érzelmekkel olvashatná leveleimet a kezdő lelkipásztor, ha én őt, ki most került ki a fakultásról, aki csak imént tette le vizsgáit, száraz, elvont meghatározásokkal táplálnám akkor, mikor ő a gyakorlati életbe beállított lelkipásztor rajzát várja, óhajtja látni; nem vette észre Minor, hogy a fentjelzett bírálattal szegénységi bizonyítványt állít ki a theol. fakultás illetékes professzorról, mert hiszen felteszi, hogy egy pályája kezdetén álló fiatal pap nem hozott ki az életbe annyi hit- és erkölcsstani ismeretet, hogy az „*igaz ember*” mibenlétét a „*Rechtschaffenheit*”-nak újból és újból szemelállítása nélkül is megérthetné.

Aztán bátorodom kérdeni Minortól, hogy a dolgozat egyik általa idézett mondatának eme szavaiból: *apróságok halmaza tulajdonképpen a legnagyobb is*; ha olvassa a leveleket s figyelembe vette e szavakat: „*de, hogy ezt elérhesd, tán mondtam is már, egy oly útravalóval kell bírnod, amely soha el nem fogy, ez a szeretet*” (IV. lev. 21 l.); továbbá ezeket: „*Az örök valláserkölcsei igazságok is az élet szemlélődéséből, egyéni tapasztalatok, benső észrevételek útján leszűrt eredmények, de sajátunkká*

egyszeri hallás, kijelentés által még nem lesznek, csakis úgy, ha mi is képesekké válunk ugyanarra a nézőpontra emelkedni, a benső átalakulásnak azt az útját végig járni. Nos hát ezt az utat kell megtenned neked is, hogy félelem és gáncs nélküli kalauz lehess híveid számára." (XIV. lev. 62 l.) Aztán ezt: „nékie meggyőződése, hogy a krisztusi szeretet diadalmaszkodó életelv s annak lassanként bármi viszonyok között is megelevenítő hatása lesz" (IV. lev. 22 l.); kérdem: miféle alapon állítja azt, hogy e levelekben „az élet úgy jelenik meg mint *kötelességek halmaza* s nem úgy, mint az *egy erény* munkás nyilvánítása a különböző viszonylatokban".

Hát abban a műben, melyben „az igaz ember” minden kötelessége teljesítésében állandóan arra utaltatik, hogy a Krisztusi átalakító életelvet, az igaz, őszinte, munkás szeretetet valósítsa meg, az irányítsa tetteit, cselekedeteit, nem tükröződik-e az a világnézet, „ami a keresztyénségnek főjellemvonása: *egy központi erőn nyugvó fejlődés?* Vagy tán itt is azt várta Minor, hogy a „*megigazulunk pedig kegyelméből a hit által*” dogmatikai tételt fejtegessem elvont formában? Hiszen, tán gyakorlati levelekről van szó, amelyeknek célja nem a rideg, száraz fejtegetés, hanem az, hogy az élettapasztalatok alapján praktikus tanácsokkal szolgáljon arra nézve, hogy azt a központi erőt miként vigye át a gyakorlatba.

„Ezekén kívül” mondja Minor „egy harmadik nagy fogyatkozása az, hogy beszél a lelkipásztor feladatairól anélkül, hogy az egyházát megállapítaná.” De vajjon a gyakorlati levelek célja kívánja-e ezt a meghatározást? Nem „positivistikusan”, nem úgy kell-e vennem a dolgot, amint az az E. T.-ben kifejezésre jut? Hiszen az a kezdő lelkipásztor nem azért áll szolgálatba, hogy egyházát reformálja, nem azért, „hogy bírálja az intézményeket, irányítsa ide, vagy oda a küzdelmeket, ehhez, vagy ahhoz az osztályhoz csatlakozva, fegyverhordozója legyen a hatalmasnak, vagy tán vezére a népnek”, nékie meggyőződése, hogy a krisztusi szeretet diadalmaszkodó életelv s annak lassanként bármi viszonyok között is átható, megelevenítő hatása lesz”, azért „ő szólja alkalmas és alkalmatlan időben az igazságot, a krisztusi szeretet megelevenítő erejét. A szavaiból s ezt életcselekedeteivel igazoló magavisletéből áradó szellem lassanként másokban s mások által végzi mindazokat” t. i. az átalakítást, megelevenítést (IV. Lev. 22. l.) Igaza van Minornak: „semmi új szempont, semmi új feladat, *semmi reform*”. De azt kérdem: hát ez az *őségi* nem *mindig új!*? Hát ez halál, stagnatio? Hát mi a reformáció, ha nem az? Hát ezek „kasuistikus mesterfogások” s nem inkább az „eleven élet belső ereje, amely egyedül képes az egyház fáján lombot, virágot fakasztani, gyümölcsöt érlelni”. S ha ez így van, pedig tagadhatatlan, hogy így van, mi igazolhatja Minornak azt az állítását, hogy élettapasztalataim, melyeket szívesen bocsátok ifjú kollégáimnak rendelkezésére „külsőségek és szegényesek”?

A „hitközség”, „kegyszerek”, „szorosabb értelemben vett lelkipásztori teendők” kifejezéseimre vonatkozó megjegyzéseire, a fent elmondottak után, nem lehet semmi észrevételem.

Botot adtam — Minor szerint — az ifjú Thimotheus kezébe. Valóban örvendének, ha a bot a bozót-tal benőtt hápahupákon segítségére volna, mert jó lélekkel mondhatom, hogy az a cifra sétatálcá, mely a fakultásról kilépése alkalmával, kezében van, ritkán elég erős arra, hogy a „bozót”-al benőtt hápahupákon átsegítse, sőt sokszor az egyenes úton is botlik vele. Aztán „dajká”-nak nevezi Minor a leveleket. Valóban találó elnevezés. Az ő magatartása e munkával szemben igazolja, hogy a krisztusi szeretet tejjével való táplálásra mekkora szüksége van nálunk nemcsak

az ifju Thimotheusoknak, hanem az érett „Minor”-oknak is; ilyen dajkáktól táplálva tán több jóakarát, kevesebb elfogultság, mélyebb belátás vezet jövőre őket is.

V. B.

ev. ref. pap.

*

Közölvén „Minor”-ral a fennebbi észrevételeket, tőle a következő megjegyzést kaptuk:

Polemiába a „Gyakorlati levelek” írójával most nem bocsátkozom. Megvárom, míg a többi egyházi lapok is ismertetik. Csak az én bírálatom szempontjának az igazolására kívánom megjegyezni, hogy e munka köztudomás szerint alkalmi írat volt, mely azt volt hivatva igazolni, hogy írója „tudományos irodalmi munkássága által az illető tudományszakra való képzettségének kiválóbb bizonyítékát adta.” Mint ilyenek ismertetésére kaptam a megbízást a szerkesztőség részéről. Bírálati szempontjaimnak tehát oly magasnak kellett lenniök, amely magas igény-nel lépett fel maga a munka.

Hogy ismertetésem rosszakaratú volt-e, ítélje meg azt a közönség; — de csak azok szóljanak hozzá, akik a munkát olvasták!

Arra, hogy „ideál-nélküli positivismusból folyó casuistica”-nak neveztem az egész munkát: épen az író mostani bizonyító kifogása a legekleatásabb igazolás. Egy 70 oldalos füzetből maga a szerző ismétlésekkel is csak annyi elvi részt tud idézni; a többi mind casuistica. És ezek is minő elvi dolgok, minő ideálok! A „szerelem!” Szép, szép, de erről maga a szerző is azt írja (21. l.), hogy sokszor emlegetik, de érték szerint kevésbé ismerik — én hozzáteszem: alapja és forrása szerint -- úgy látszik — még kevesebben s hogy nyilvánulásait ezekből le is tudják vezetni ehhez még kevesebben értenek, mert ime mindjárt hajlandók „hit- és erkölcstani ismeretek” és elvont dogmatikai fejtegetéseknek” nyilvánítani, melyről gyakorlatilag elég annyit mondani, hogy „diadalmas életelv”. Ismételnem kell, hogy „itt az egyedüli keresztyén reálitást elvont elméletnek tartják”.

A theol. fakultásról kivitt *sétabotra* feleljenek a theol. tanár urak. Én csak annyit jegyzek meg, hogy indokolatlan a theol. tanároktól azt kívánni, hogy a papi gyakorlat fogásaiban is teljesen kiképzett theológusokat bocsássanak ki az intézetből. Hát a két évre felemelt segédlelkészi gyakorlatot a törvény ugyan miért rója a szegény papjelöltek nyakába? Csak a „kápláni segedelemért”? Talán azért is, hogy *gyakorlatot* tanuljanak, kiváló gyakorló papoktól! De hagyjuk ezt. A vita meddő. Nekem a lelkipásztorokdásról más ideáljaim vannak; a képzésről is a gyakorlatról is. Valami olyasfélék, amit e lap 20-ik számának „Különfélék” rovatában érint a szerkesztő s amelyet idézve a D. P. L. így kiált fel: „Valóban magasztos, szép felfogása ez a theológiai tanári és lelkészi hivatásnak!”

Hát én bátor leszek jövőre is ezt vallani s ezek szerint értékelni.

Minor.

ISKOLA.

Felvételi értesítés.

Az erdélyi ref. egyházkerület internátussal kapcsolatos Szeretetházába az 1907—8. tanévre felvételnak: 1. az erdélyi ref. egyh. ker.-ből ref. lelkészek és gimn. tanárok 10 évet betöltött, 18 évesnél nem idősebb leányárvái, a félárvák 100, az egész árvák 150 kor. évi nyugdíjjárulékok befizetésének kötelezettsége mellett; 2. ugyancsak az erd. ref. egyh. ker.-ből ref. lelkészek és gimn. tanárok leányai 240

korona, más szülők leányai az ország bármely részéből: ref. vallásuak 420 kor., más vallásuak 440 kor. teljes ellátási díjért.

Az árva bélyegmentes folyamodásához a gyám mellékelni tartozik: az árva keresztlevelét, iskolai, orvosi, újraoltási bizonyítványait, a családi értesítőt s végül a szülők elhalálozási bizonyítványát; a fizető növendékek keresztlevelét, iskolai, orvosi és újraoltási bizonyítvánnyal felszerelt kérésüket közvetlenül, az árvák az illetékes esperesi hivatal, vagy gyám előjáróság útján a Szeretetház kébli tanácsához címezve, az intézet igazgatóságának (Ferencz József-út 55. sz.) i. év augusztus 1-ig kell beküldjék.

Az intézetben alkalmazott tanítónők a zongorából, német és francia nyelvből magánórákat adnak. Zongora magánórák díja havonként 6 kor., német nyelv 4 kor., francianyelv 6 korona. A magánórák díja havonként, az ellátási díj négy részletben és pedig: szeptember hó első felében, november hó 15-én, január hó 31-én és április hó 15-én előre fizetendő az intézet pénztárába.

A fent jelzett ellátási díjon felül orvosi gyógykezelési (gyógyszer nem), fölszerelési díj egész tanévre 20 korona, mely összeg a tanév elején egy összegben előre fizetendő. A magánórák nem kötelezők, de akik feliratkoztak, 10 hóig tanulni kötelesek.

Az árvák tartoznak magokkal hozni: 6 inget, 3 lábravalót, 2 háló kabátot, 2 téli, 2 nyári színes alsószoknyát, 10 zsebkendőt, 4 pár harisnyát, 2 pár cipőt (1 pár új legyen), 3 kötényt, 1 téli, 1 nyári kalapot, 1 őszi, 1 téli felsőt, 2 rend nyári, 2 rend téli ruhát.

A fizető növendékek magokkal hozandó ruha-, ágynemű- és egyéb tárgyai a következők: 6 ing, 4 lábravaló, 4 hálókabát, 3 téli, 3 nyári színes alsószoknya, 12 zsebkendő, 6 pár harisnya, 3 asztalkendő, 4 törülköző, 6 kötény, 2 pohártörő, 2 portörő, 3 fejrevaló kendő, egy szennyesruhazsák.

Ágyneműek: 1 mátrác (ágy nagysága 180—80), 1 párna, 1 paplan 3—3 húzattal, 3 alsó lepedő; továbbá 2 pár cipő, 1 pár papucs, 1 esőernyő, 1 nyári kendő, 1 téli felöltő és 1 kalap, 1 tavaszi-őszi felöltő és 1 kalap, 1 ünneplő szövetruha, 2 nyári mosóruha, 2 iskolai viselő szövetruha, 1—1 pár téli-nyári keztyű, (a téli ruhaneműek a hűvös idő beálltával is küldhető), fog-, haj-, ruha- és cipőkefék, fogpor és mosdószappan, 2 üvegpohár, evőeszközök, úgymint: 1 kanál, 1 villa, 1 kés, 1 kávéskanál, melyek az illető nevének kezdőbetűivel legyenek megjelölve. A ruhaneműek a tulajdonosnak egészen kiírt nevével jegyzőtintával legyenek megjelölve s darabonként számozva.

A felsorolt tárgyak a bejövételkor jegyzék mellett vétetnek át.

Egyebekben felvilágosítással az intézet igazgatója készséggel szolgál, ha az illető megfelelő postabélyeget mellékel.

Kolozsvárt, 1905 június 13-án.

Az igazgatóság.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Böhm Károly axiológiája.

(Az ember és világa. Philosophiai kutatások. III. rész: Axiologia vagy értékten. Kolozsvár, 1906. Stein J. bizománya. Ára 6 K.)

(Folytatás.)

Ez alapvető tény felderítéséből egész sora következik a legnevezetesebb következményeknek, melyek Böhm filozófiájának sajátos, eredeti jellemét teszik. Közvetlenül folyik belőle az a mély értelmű tétel, mely a metafizikai töprengéseket egyedül képes

a meddő szóhüvelyezéstől elvileg megváltani; hogy a mi világunk megalkotása és megismerése ugyanazzal az egy aktussal történik, azaz a szellem azon tevékenysége, mely a képeket megalkotja, egyszerűsmind e képek felismerésének is feltétele. Annál fogva az ismerés = tudatos utánpéztése annak, mit a szellem nemtudatos változás alakjában létesített, s az ismerés csak addig terjedhet, meddig a szellem preformált alkata szerint képes arra, hogy képet alkosson: ez a korlátoltság szorítja ismereteinket érzéki alapra, anélkül, hogy csak az anyagi valóságot kellene valóságnak elismerni. Valóságot jelent minden kép, mely az ismerő tevékenység feltételei szerint alakult, s az anyag épen úgy kép, mint a szellem, az én mindenütt a maga vetületei közt él. De megismerni csak azt képes a szellem, amit maga alkotott; más oldalról tekintve: a magával rokon, mert belőle fakadt vonások utánpéztése az, amit az én ismerő tevékenységének mondunk. Az ismerés annál fogva nem terem újat, mikor világát megismeri s törvényszerűségében gyönyörködik s erejét találja benne, de újjáteremti, mert öntudatosan kiemeli azt, amit belevetített nem tudatosan. Ezen vonások ténylegessége biztosítja az emberi ismeret pozitívitasát; azért ezeknek kutatása a pozitív ismeret teendője és határa, s a metafizikát is pozitív és gyümölcsöző tanná csak az teszi, ha azon korlátokat határozottan (ha némi lemondás árán is) szem előtt tartja, melyeket az ismerés természete állít eléje.

S épen e korlátok felmútatása egyik fontos tanulsága az alapelvnek, akármennyire repudiált gondolat némely filozófiai iránynak az ismerés határaitól beszélni. Pedig az ismerés végzetes korlátja nem az emberi élet rövidege, hanem az ismerés feltételeinek alkata, amiben már Kant világosan látta a sokat panaszt „végesség” igaz értelmét. Egyszerű szóval ez azt teszi, hogy az ész nem ismerheti meg azt, aminek megismerésére nincs berendezve. Mit képes hát megismerni? Kétségkívül eleget, ami megérdemli a pozitív tudás nevét s egy élet fáradságát: a tér és időbeli változatok végtelen sokféleségét, a lényeges sajátságok okszerű kapcsolatait, célszerű összefüggését — s ha nem feledjük, hogy egész világunk szellemi valóság, mert a szellem vetülete, óva vagyunk a tévedéstől, hogy a pozitívizmust a materializmussal nyomorítsuk. A szellem tényei a pozitív valóságok — igazán az egyetlen pozitívum, melyről közvetlen biztossággal tudunk s az minden idealizmus igaz eleme. Hogy a kriticizmus ezen igazságát a Comte genialis alkotásával elvileg egyeztetette s a két tan találkozási pontját, a pozitív ismeret egyetlenségét igazolta: ez Böhm mély koncepciójának egyik legnagyobb eredménye, egyszerűsmind jutalma.

S mit nem fog az ész megismerni? Épen azt, amit a metafizika a pozitív valóságok háta mögött képzelt, úgy, hogy ha az egyes tárgyak felismert lényegességében megnyugodva megelégszik is, világa összedőlésétől fél, ha valamely rejtett „ósalap” kegyelmére nem bízhatja magát. Pedig, ha az alma ízét, szagát, alakját, tapintatát, érzéki és értelmi tulajdonságait felismerve, megnyugszunk, hogy az almát megismertük, a világegyetem szédítő koncepciójával, arányok dacára nem épen úgy vagyunk-e? Az a kozmosz is ami képünk s csak a metafizikai ösztön eredendő bűne, ha a világban megismert tünemények és erőkn s ezek alkotásain túl keres még valamit, akár a világban, akár (hogy a komikum teljes legyen) a világon kívül. A legérdekesebb pedig ezen egész ügyben az, hogy azok a filozófiának is áldozatai a metafizikai ösztönnek, amelyek a régi metafizika csalhatatlan megigazításának jegyében lépnek fel s követelnek feltétlen bizalmat s pedig Spencer „megismerhetetlen”-je, Haeckel élő anyaga

s akárhogy hívják a ma divatos „természettudományos monizmus“ háttérét és demiurgosát: épen annyit magyaráznak, mint a lebecsmérelt régi metafizikai entitások, vagy mint az egykor divatos phlogiston.

(Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Volloncs Miklósné szül. László Róza életének 20-ik, boldog házasságának 4-ik évében, hosszas és kínos szenvedés után, folyó hó 23-ikán délután 6 órakor meghalt. Volloncs kollegánk elég gyors egymásutánban immár a második feleségét temeti a megboldogultban. Nagy megpróbáltatása közben adjon az Úr erőt és segédelmet a keresztnek hordozására!

Néhai Mihály Endréné, volt széki ev. ref. papnak özvegye, születet *Kovácsnai Vajna Anna*, özvegységének 38-ik évében, 83 éves korában Szépkenyerüszentmártonban elhunyt. A boldogult egyike volt azon nemes lelkű matrónáknak, akiknek typusa ma már kiveszében van. Azon ritka kevesek közé tartozott, akik egész életüket a jótékonyágnak és a humanizmusnak szentelik, alig törődve azzal, hogy cselekedeteikért csak vajmi ritkán kapnak a nyilvánosság előtt elismerést és dicséretet. Emléke áldott!

Kálnoki Bedő Józsefné, szül. Nagyberivói Boér Karolina, életének 68-ik s boldog házasságának 32-ik évében, hosszu szenvedés után, az 1907. év június 3-án meghalt. 6 gyermeke és kiterjedt rokonság gyászolja a nemes úrnót; legközelebbiről férje *Bedő József* e. m. gondnok. A szomorkodóknak adjon az Úr vigasztalást, az elköltözöttnek nyugalmat!

KÜLÖNFÉLÉK.

Az állam az egyház szolgálatában. Győrből értesülünk, megbízható forrásból, hogy *Apponyi Albert* gróf, közoktatási miniszter, rendeletet küldött a győri m. kir. áll. tanítónő-képző intézethez, arra utasítván, hogy a felvételnél előnyben részesítsék, minden mások felett, a győri Orsolya-zárdából a tanítónő-képzőbe átlépni óhajtó növendékeket. Győrben állami polgári, vagy talán alsóbb leányiskola is van; de az állami tanítónő-képző nem ennek és társainak, hanem az Orsolya-zárdabelieknek áll első-sorban rendelkezésére. A bejutni kívánók tehát a klastrom kapuin keresztül fogják keresni az utat az állami képezdébe. Ez se rossz; a magyar kir. kultuszminiszter az állami iskola elnéptelítésének szolgálatában. Mi mindent nem fogunk még megérni?!

A király június 8-iki koronázási jubileuma. Nem nemzeti, annál kevésbé politikai vonatkozásairól kívánunk szólni. Egy dynasztikus államban csak természetes, hogy az uralkodó 40 éves megkoronáztatását megünnepeli az állam és a nép, hanem hogy ezt is felekezeti célokra foglalják le: egyrészen ez az, ami megbotránkozató. A nagy kormány idevonatkozó előterjesztéseiben többek közt szerepel az is, hogy az állam Árpád fejedelem állítólagos sírja felett egy római kath. templomot épített. A gombhoz már varrják a szorgalmas szabók a kabátot. A templom mellé zárdát terveznek, melyet a Pálos szerzeteseknek (fehér barátok) szántak. Ilyenek ez idő szerint Magyarországon nincsenek, tehát telepíttetnek. Valóban jó ellenszere a kivándorlásnak. Gratulálunk a honmentő gondolatnak.

A budapesti református internátus programja. A budapesti református egyház 1907 szeptembertől kezdődőleg internátust állít fel, egyelőre 14 gyermek számára. Csak oly növendékek vétetnek fel egyelőre (I—V. oszt. tanulók az 1907. évre), akik a budapesti ref. főgimnáziumban kívánnak tanulni. Akik egyszer felvétetnek — jó magaviselet és szorgalmas tanulás mellett —, azok ott maradhatnak középiskolai tanulmányuk végéztéig. Az internátusi ellátás évi díja 1400 korona, mely 4 részletben fizetendő. Ruházatról, könyvekről stb. a szülők tartoznak gondoskodni. Az internátus valóságos szülői otthon nyújt azoknak, akiket felvesz. A felvételre jelentkezők ebbeli szándékukat 1907 augusztus 1-ig jelentsék be Csűrös István gimnáziumi tanárnál (Budapest, IX., Pipa-u. 4. sz., I., 9.), ki bővebb felvilágosítással is készséggel szolgál. Ajánljuk a szülők figyelmébe.

A kolozsvári magyarutcai papi állásra pályázók figyelmébe. A kolozsvármegyei egyház-

köztség a múlt hó 29-én közgyűlésében, amikor Benedek Árpád hidelvei lelkész fizetését 10 évi papi szolgálatának beszámításával, két korpótlékkal (800 kor.), felemelte, egyben kimondotta, hogy esetleg, amennyiben 10 évnél magasabb lelkézi szolgálatú egyén választatnék meg, 10 év keretén belül a magyarutcai lelkésznel is be fogja számítani a szolgálati éveket korpótlékozási tekintetben is. E határozatra felhívjuk az érdeklődők figyelmét.

Lefelé a lejtőn. Hirt adtunk már korábban arról, hogy a kolozsvári egyházköztségben elhatározta a közgyűlés, hogy 10 tanítóval bíró 3 elemi népiskoláját és két óvodáját államosítja. A legutóbbi közgyűlésen az államosítás feltételeinek megállapításáról volt szó. Az államosítás elvi kimondásakor azzal argumentáltak a támogatók, hogy az egyházközségnek semmi anyagi áldozatába nem fog kerülni s most a feltételek közt ott szerepel, hogy az egyházközség átadja az államnak 147.000 koronára becsült telkeit és épületeit örök használatba, míg azokon magyar tannyelvű iskolát tart fen, évi egy husz koronás arany haszonbér ellenében. S mit kap ellenértékül? Egész kikötése az, hogy a tanítói kinevezéseknél a felekezeti számarány tekintetbe vételessék; szükség esetén kántorságra is kötelezze az állam a kinevezett református tanítót és az állami iskolák gondnokságába, az egyházközség kandidációja alapján, legalább három ref. tag neveztesse ki s hogy a ref. egyházi dalárdák a tanórák végeztével, az estéli órákban, gyakorlatokat tarthassanak az iskola helyiségeiben. Hogy mit érnek e kikötések, bővebben most nem kutatjuk, de lehetetlen reá nem mutatunk arra, hogy ha csak ily jogokat lehet biztosítani, ezért ugyan kár másfél-ezer koronától fosztani meg az egyházközséget. Különben is — s ez épen a dologban a megbotránkozató — e telkeket és épületeket az egyházközség voltaképen a városnak adja, amelynek olyan szerződése van az állammal, hogy az iskolaépületeket mindenütt a város építi s tartja fen, a szükséges tanerőkről pedig az állam gondoskodik. Ezt értse meg, aki tudja. Mi sem nem értjük, sem nem helyeseljük.

Az erzsébetvárosi ev. ref. körlelkésztség hivei május hó 26-án töltötték be a megüresedett papi állást. A főt. püspök úr által kandidáltak (Király Béla h. bodoni, Fejér Pál feleynedi és Kovács István abafáji lelkész) közül közfelkiáltással *Fejér Pál* feleynedi papot választották lelképásztorukká.

Hajduböszörményi ünnepségek. E hó 2-án és 3-án zajlottak a Bocskay-szobor leleplezéssel kapcsolatos ünnepségek Hajduböszörményben. A szobor leleplezés körül csoportosultak M. P. I. T. ülése, a tiszántúli egyházkerület egyházi értekezletének közgyűlése, a belmissziói egyelet gyűlése, a protestáns sajtó képviselőinek gyűlése és az orsz. papi kongresszus előkészületei. A elsőben tisztújítás során elnökök lettek Antal Gábor püspök és *Zsilinszky Mihály*, alelnökök *Baksay Sándor* püspök és gr. *Tisza István*, a másodikban, mely *Dégenfeld József* gróf elnöklete alatt ülésezett, 600 K. jutalmat adtak ki *Csiky Lajos* „Lelkipásztorkodás-tan“ c. pályaművének s elhatározták a második helvét hitvallás új kiadását. A harmadikban *Szabó Aladár* vezetése mellett tárgyaltak a harmadnapos iskolákról s ezek római világyűléséről. A negyedikben a prot. sajtó szervezkedéséről tárgyaltak s elfogadták egy prot. hírlapírói szindikátusnak valamelyik pesti hírlapíró elnöklete alatt való megalakítására vonatkozó indítványt, melynek kivitelével *Geduly Henrik*, az Evangélikus Országos szerkesztője bízott meg. Az ötödikben elhatározták a kongresszus összehívását szeptember 18-ikára Budapestre, s a főbb tárgyakat is megállapították s felkérték az előadókat; így az ünnepélyes istentiszteleten predikálni fog *Balthazar Dezső*; az 1848. XX. végrehajtásáról *Hamar István*, a lelkézi fizetéskiegészítéséről *Nagy István*; a szociális kérdéssről és kivándorlásról *Péter Mihály*; a sajtóügyről *Csia Kálmán* fog értekezni. A szobor leleplezésénél az ünnepi beszédet *Balthazar Dezső* tartotta, ódát szavalt dr. *Benedek János* orsz. képv. — A társaságok nyilvános diszülésén a templomban *Balogh Ferencz* theológiai tanár méltatta Bocskayt, dr. *Körössy Kálmán* debreceni ügyvéd pedig a Bocskay szabadságharcának alkotmányjogi vonatkozásait; itt *Kozma Andor* gyönyörű ódáját szavalták el. — A szép ünnepély, hiszünk, nagyban hozzájárult az elhanyaglott prot. öntudat felbresztéséhez. Ébredésének komoly jeleit s egyöntetű munkásságban való nyilvánulását mi magunk is óhajtván várjuk.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2444—907.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsánál, a folyó évi május hó 25—26-án tartott egyházkerületi közgyűlés 27. jegyzőkönyvi számú határozat szerint szervezett

titkári állásra pályázat

hirdetetik.

Ezen állással egybekötött javadalom 3000 K kezdőfizetés, 5 évenként, 6 ízben, folyósítandó 200—300 K korpótlék és 800 K lakáspénz.

Pályázhatnak ténylegesen szolgálatban álló lelkészek.

A megválasztottnak rendes lelkészi szolgálati ideje 10 év keretén belül úgy nyugdíj, mint korpótlékozás tekintetében beszámíttatik.

A megválasztott titkárnak állását lehetőleg már

ez év július hó 1-én

el kell foglalnia.

A pályázni kívánók érettségi bizonyítvánnyal, lelkészi oklevéllel és legújabb szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeket

folyó évi június hó 12-ig

az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsához, Kolozsvár, Király-utca 51. sz. alá adják be.

Kolozsvár, 1907. április hó 29.

Br. Bánffy Dezső,
főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2067—1907. szám.

KÖRLEVÉL

az összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

Vonatkozással a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi Miniszter úrnak 55—1907. sz. a. kiadott rendeletére felhívjuk összes egyházi és iskolai hatóságainkat, hogy a hatáskörükbe tartozó hivatali jelentések és felterjesztések, valamint bármely fokú intézeti bizonyítványok aláírásánál a *kézbélyegzők* mellőztessenek és ahol netalán ilyen bélyegzők eddig használatban voltak, azok visszaélések elkerülése végett megsemmisíttessenek.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának. Kolozsvár, 1907. május hó 16-án tartott ülésében.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

Sz. 518—1907.

PÁLYÁZAT

Az erd. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegegyébe kebeleztet *sóváradi* egyházközség énekvezér-tanítói állomására pályázat hirdetetik.

Díjlevél szerinti javadalom: Lakáson, kerten és melléképületeken kívül, 11 hold 204 □-öl szántó és kaszáló,

melynek tiszta jövedelme 39 kor. 56 f.; 80 kalangya búza és 77 véka malomvám búza, melynek értéke 1 kor. 60 fillérrel számítva 251 kor. 20 f. 216 véka kepe és 60 véka malomvám törökbúza 1 kor. 40 fillérrel értékelve 386 kor. 50 f., 3 öl hasogatott bükkfa, értéke 64 kor., legeltetési jog 4 marhára 8 kor., közmunkatétel értéke 60 kor., tandíj címen 10 kor. 50 f., orsósoktól készpénz 8 kor., stóla toronyváltás címen 20 kor. Összesen 847 kor. 66 fillér.

Kötelességek; egyházi törvényeinkben előírt szolgálat vasárnapi, ünnepi és hétköznapi isteniszteleteknél, valamint temetésekénél. Nemkonfirmált gyermekek temetése imával és énekekkel. Az iskolaszék által megállapított osztály, illetve osztályok tanítása az iskolában, A lelkész hivatalos távollétében az isteniszteletek rendes végzése. Az ősz II-ik felében, a téli időszak folyamán és a tavasz I. felében dalárda alakítása és vezetése.

Pályázati határidő 1907 jun. 28. Folyamodványok oklevéllel és a pályázati idő tartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelten Ravasz János esperes aához küldendő Kolozsvár, 1907 május 31.

Kolozsvár, 1907 május 31.

Dr. Bartók, püspök.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A szatmárnémeti ref. főgimnázium fentartó testülete egy rendes tanári állásra pályázatot hirdet.

Ezen állásra a latin-görög nyelvi szakra képesített ref. vallású tanárok és okleveles tanárjelöltek pályázhatnak.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, katonakötelezettségüket, esetleges eddigi szolgálatukat és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s a fentartó testülethez címzett kérvényüket a főgimnázium igazgatóságánál 1907 június 9-ig nyújtják be.

A rendes tanári javadalmazás: 2400 korona törzsfizetés, mely az ezen főgimnáziumnál eltöltött szolgálati évek sorrendjében 2800, 3200 koronára emelkedhetik; öt egyenként 200 koronás ötödéves korpótlék; 480 korona lakáspénz, mely 600 koronáig emelkedhetik és a nm. miniszterium által megállapítandó személyi pótlék.

A megválasztott rendes tanár jogos és köteles tagja az országos tanári nyugdíjintézetnek és állását f. évi szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Szatmár-Németi, 1907 május 10-én.

Kölcsey János,
igazgatótanácsi elnök.

PÁLYÁZAT

helyettes tanári állásra.

A debreceni ref. főgimnáziumban az 1907—8. iskolai évre egy helyettes tanári állás fog betöltetni, amellyel negyedévi részletben fizetendő 1600 (ezerhatszáz) korona évi fizetés van összekötve.

Pályázhatnak oly ref. vallású tanárjelöltek, akik a latin-német vagy a latin-magyar szakból vannak képesítve, vagy ezen tárgyakból a szakvizsgálatot már letették.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, katonakötelezettségi viszonyukat, esetleges eddigi szolgálatukat és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt és a főgimnázium igazgatótanácsának elnökségéhez címzett kérvényüket a főgimnázium igazgatóságához f. évi június hó 20-ig küldjék be.

Debrecen, 1907. május hó 27.

Kiss Áron,
püspök.

PÁLYÁZAT.

A kolozsvári ref. Szeretetháznál egy felügyelőnői állásra a kebli tanács pályázatot hirdet. Ref. vallású folyamodók keresztlevelüket, tanulmányaik s esetleg eddigi működésüket tanúsító okmányaikkal felszerelt kérvényüket 1907 június hó 30-ig a Szeretetház igazgatóságához (Ferencz József-út 55. szám) adják be. Németül beszélők s a zongoratanítási képességgel bírók előnyben részesülnek. Évi fizetés 480 korona és teljes ellátás.

A kebli tanács elnöksége.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kollegiumi igazgatótanácsok.

Az E. T. 6. t.-c. 98. §-a fontos változásokat kíván erdélyi egyházkerületünk kollegiumainak kormányzata tekintetében. A régi szervezetű előljáróságok helyébe az új szervezetű igazgatótanácsok fognak lépni. A törvény bölcs előrelátása az iskolák természetéhez, helyi viszonyaihoz és történelmi fejlődésükhez mérten fen akarta tartani azt, hogy az igazgatótanácsok ezeknek tekintetbevételével szervezkedjenek és töltsék be hívatásukat. Ezért úgy intézkedett, hogy „az igazgatótanács szervezetét, hatáskörét és eljárását, az illető tanárkarok megtartása mellett szabályrendelettel állapítja meg. Minálunk most vált aktuálissá e kérdés. Szükséges tehát, hogy a nagy átalakulás küszöbén mindnyájan hozzájáruljunk tehetségünk szerint, hogy ez az átalakulás minél bölcsebben és célszerűbben történjék meg.

E kérdéstről idáig a legközelebről érdekelt tanárok sorából csak dr. *Sárkány* Lajos mondotta el, főbb vonásaiban, nézeteit. Ehhez kívánjuk kapcsolni az alább elmondottakat.

I. *A szervezet.* Dr. *Sárkány* Lajos a szervezetre vonatkozólag csak az igazgatótanács számára reflektált és azt a törvény által megszabott maximumban (18), vagy ahhoz nagyon közel álló számban (15) kívánja megállapíttatni. Ez ellen nincs kifogásunk. Az a sokféle feladat és munka, mely az eddigi előljáróságra s nagyrészt a jövő igazgatótanácsra is vár s az a körülmény, hogy tagjai nagy része e munka végzésében nobile officium-ot tölt be: szükségessé teszik, hogy a munkának legalább egy része — a kisebb jelentőségűek — bizottságok közt oszoljanak meg. Ezek alakításához több tagra van szükség; ezenkívül indokolja a magas létszámot egyfelől az, hogy előljáróságaink a múltban is rendszerint 16 tagból állottak s továbbá az, hogy a tanárok is aránylagos létszámuk mellett lehetőleg több taggal legyenek képviselve az igazgatótanácsban, úgy hogy legcélszerűbbnek látszik, ha a Bethlenkollegium számára 18 tagban, a többiekre

nézve 15 tagban állapíttatnék meg az igazgatótanács létszáma.

A törvény az igazgatótanács kétharmadát „a fentartó testület által választott lelkészi és világi tagokból“ alkotandónak rendeli. „akik legalább is középiskolát végzett egyének lehetnek“. Nincs ugyan határozottan kifejezve, hogy felerészben lelkészi, felerészben világi egyének közül, de az az elv, ami e tekintetben egész törvénykönyvünkön keresztül vonul, nem hagy fen kétséget aziránt, hogy legalább megközelítőleg — ha ugyan nem teljesen — ez elvet kell érvényesíteni, ami — tekintettel kollegiumaink territorialis helyzetére s az egyházmegyékkel való territorialis nexusra — minden nagyobb nehézség nélkül érvényesíthető is lesz.

Az igazgatótanács tagjainak választására nézve sem forog fen kétség. A törvény világosan rendeli, hogy a választást a fentartó testület eszközli, későbbi részében pedig megállapítja, hogy „az alapítványokból fentartott kollegiumoknál — amennyiben az alapítványlevél másként nem intézkedik — az iskola-fentartó testület jogait az egyházkerületi közgyűlés gyakorolja“ Ennélfogva minálunk minden kollegiumhoz az egyházkerületi közgyűlésnek kell az igazgatótanács tagjait megválasztani. A választás joga tehát kizárólag az egyházkerületi közgyűlésé, e jog gyakorlatában azonban méltányos, hogy bizonyos — legalább erkölcsi irányítással érvényesülő — befolyás biztosíttassék az illető kollegiumnak, illetőleg az azt képviselő mostani előljáróságnak s későbbi igazgatótanácsnak, aminek legtermészetesebb s a régi gyakorlatnak is megfelelő formája az, hogy ajánlatokat tesz a megválasztandók személyére nézve, bár természetesen minden korlátozó hatály nélkül a kerületi közgyűlés szabad választására nézve.

A tanári kar részéről választandó igazgatótanács tagokra nézve az E. T. közelebről nem rendelkezik s csak az igazgató számára biztosítja kifejezetten az igazgatótanácsosságot. A mi viszonyaink közt az ezt szabályozni hivatott szabályrendeletbe beendő, hogy állásá-

nál fogva igazgatótanácsos legyen a gazdasági felügyelő-tanár (inspector-professor), az elemi iskola igazgató tanára, amennyiben az rendes tanár és az internátus- és konviktus-felügyelő rendes tanár, akik az illető ügykörökre nézve az igazgatótanácsnak, illetőleg bizottságainak is referensei és jegyzői lesznek.

Hogy ki legyen az igazgatótanács elnöke, esetleg kik legyenek helyettes elnökei, az a jövőre nézve megbeszélés tárgyát képezhetné, a jelenre vonatkozólag csak természetes, hogy e tiszt hivatali idősbőség szerint a mostani főilletőleg algondnokokat illeti, sőt, szerény véleményünk szerint, jövőre is fentartandó volna az igazgatótanácsosok közé elnöklő főgondnokok választása.

Hogy az igazgatótanácsosok élethossziglan választassanak-e, vagy meghatározott időre, e tekintetben legbölcsebb dolog volna, az egyházmegyei élet analogiájára, a 10 éves választási ciklus, ami biztosítaná a változó idők és körülmények mindenkorai tekintetbe vehetését.

Az igazgatótanács szervezetével kapcsolatban legfennebb a theologiai fakultásra való vonatkozásban tehetnénk még egy pár megjegyzést. A törvény idevonatkozó része (6-ik t.-c. 117. §. d. pontja) a főiskolai tanácsnak, ahol csak 1 vagy 2 kar van szervezve, ott az egész akadémiai tanártestületben állapítja meg, élén az összes rendes és rendkívüli tanárok által időnként a rendes tanárok közül választott igazgatóval. Ennek hatáskörébe utalja a főiskola testületi, közigazgatási és minden olyan ügynek tárgyalását és elintézését, amelyek a szakosztályokat közösen illetik. Amennyiben a theol. fakultásnak vagyoniügyi autonómiája nincs s jövőben sem lenne, a kérdésnek ez az ága is tisztázva van. Ha azonban a theol. fakultás, kollegiumaink mintájára, vagyoniügyi autonómiával is felruházhatnánk, akkor kellene beszélni a főiskolai tanács olyan szervezetéről, amely az anyagi ügyek kezelésére is alkalmassá, hivatottá és jogosítottá tegye. Akkor kellene — véleményünk szerint — úgy alkotni meg a főiskolai igazgatótanácsot, hogy előbb körvonalazott szervezete egy pár megfelelő egyházi és világi gondnokkal, illetőleg igazgatótanácsossal, kiegészítettessék, amikor azonban e főiskolának egyházkerületi képviselőlet is legalább a kollegiumoknak megfelelően kellene rendezni.

(Folyt. köv.)

Végrehajtási utasítás az országos református lelkeszi nyugdíj- és özvegy-árva-gyámintézetéről szóló VII. törvénycikkekhez.

(Melléklet a Budapesten 1907. április 9—13. napjain tartott református Egyetemes Konvent 33. jegyzőkönyvi számához.)

A lelkeszi nyugdíj- és gyámintézet szervezését a Törv. 30. §-ában ráruházott jognál fogva a kihirdetés után azonnal megkezdje az Egyetemes Konvent. E végből elrendeli, hogy a nyugdíjtörvény életbeléptetéséhez szükséges előmunkálatokat már a folyó

1907. évben megkezdjék a törvényben megjelölt személyek és testületek; hogy a járulékok és tagdíjak befizetése már az 1908-ik évtől megkezdődjék, noha a nyugdíjazás a törvény rendelkezése szerint (5. §.) csak hat év eltelével, tehát 1914. január 1-én veszi kezdetét; de az özvegyek és árvák ellátását ez alatt az idő alatt is a jelenleg működő orsz. ref. lelk. özvegy-árva gyámintézet alapszabályaiban, illetőleg a törvény 19—25. §-aiban megállapított módok szerint teljesíti.

Az életbeléptetés megkezdésére az Egyetemes Konvent a következő utasítást állapítja meg.

1. Az egyetemes konvent még a jelen ülés szakasza folyamán megválasztja (Törv. 11. §.) az intézetnek öt tagból és az előadóból álló Végrehajtó-bizottságát.

2. A nyugdíj- és gyámintézeti Végrehajtó-bizottság sürgősen elkészíti az összeíráshoz szükséges táblázatos tagsági ív űrlapját, melybe a belépésre kötelezett és jogosított tisztviselők nevét, születésük pontos idejét, tagságuk minőségét (kötelezett, vagy jogosított tag), feleségük és segélyezési korban levő gyermekeik nevét, valamint a tisztviselők szolgálati helyét, állását, hivatalosan megállapított javadalmát, beszámítható szolgálati idejét; továbbá az állásfenntartó testületek nevét egyházmegyénként össze kell írni. A tagsági íveket kellő számú példányban legkésőbb f. évi június 1-ig küldje meg a Végrehajtó Bizottság előadója az espereseknek.

3. Az egyházmegyék még a f. évi közgyűlésükön válaszszaik meg a törvény-követelte (Törv. 11. §.) nyugdíjbizottságukat és az ügykezelés-kivánta pénzkezelőjüket, hogy ezek az előmunkálatok végzésében az espereseknek segítségére legyenek.

4. Az egyházmegyék közgyűlési végzéssel hívják föl a belépésre kötelezett tisztviselők állását fentartó gyülekezeteket, hogy az általuk fentartott rendes állások törzsfizetésének 2%-át, mint állandó évi járulékot már az 1908. évtől kezdve, állandóan vegyék föl a költségvetésükbe és minden évben szeptember 1-ig küldjék be az egyházmegyei pénzkezelőhöz. A belépésre jogosított tisztviselők állását fentartó testületeket pedig szólítsák föl az esperesek, hogy a törvény 2. és 26. §-a értelmében nyilatkozzanak, hajlandók e az általuk fentartott állás után a 2%-os évi járulékot állandó fizetését elvállalni.

5. Az esperesek mindjárt a nyugdíj- és gyámintézet életbeléptetését elrendelő végrehajtási utasítás vétele után a Törvény, az ügyrend és ez Utasítás egyidejű megküldése mellett, körlevélben hívják föl egyházmegyéjöknek belépésre kötelezett és jogosított (Törv. 2. és 6. §-ai) összes tisztviselőit arra, hogy a belépéshez szükséges összes okmányokat sürgősen szerezzék be s a törvény által (Törv. 7. és 8. §-ai) a belépés előtt megkövetelt nyilatkozatokat készítsék el, nevezetesen:

a) kötelezett és jogosított tisztviselők nevök, születési idejök, házasságuk s az Utasítás 2. pontjában követelt egyéb családi körülményeik igazolására és összeírhatása végett szerezzék be családi értesítőjüket.

A 65. évet betöltött tisztviselő nyilatkozzék, hogy be akar-e lépni a nyugdíjintézetbe s ha igen, állítson ki kötelezvényt arról, hogy a törvény 7. §-ában megkövetelt utánfizetéseket kész legalább öt év alatt teljesíteni.

b) A belépésre kötelezett tisztviselők rendes szolgálati idejök igazolhatása végett szerezzék be szolgálati bizonyítványukat; a belépésre jogosított tisztviselők kinevezési okmányuk, szolgálati bizonyítványuk, választásukat megerősítő szabályszerű jegyzőkönyvi kivonat által igazolják rendes szolgálatuk idejét.

c) A belépésre kötelezett olyan tisztviselők, akik már tagjai a gyámintézetnek, nyilatkoztassák ki

írásban, hogy a pótló befizetések tekintetében kívának-e a törvény-nyújtotta (Törv. 26. §. 1. pont 4. bekezdés) öt évi részletfizetés kedvezményével élni, vagy ha nem, mely rövidebb idő alatt akarják az utánfizetéseket teljesíteni.

d) A belépésre jogosított tisztviselők hivatalos bizonyítvánnyal igazolják, hogy mennyi a törzsfizetésük s hogy az állásukat fentartótestület elvállalja-e a törvényszerű 2%-os évi járulék állandó beszolgáltatását; ha a fentartótestület hivatalos nyilatkozatban nem vállalja, akkor a tisztviselő állítson ki kötelező nyilatkozatot, hogy a fentartótestület helyett ő fogja fizetni a 2%-os évi járulékot is. (Törv. 6. §. 2. bekezdés.)

e) Aki ideiglenes szolgálatban töltött éveit is be akarja számíttatni (Törv. 8. §. 2. bekezdés), szerezze be az ideiglenes szolgálatát igazoló okmányait is és adjon kötelező nyilatkozatot, hogy a pótló fizetni valókat öt év alatt, vagy mely rövidebb idő alatt fogja teljesíteni.

Mindezen igazoló okmányokat és kötelező nyilatkozatokat a belépésre kötelezett és jogosított tisztviselők 1907. augusztus 1-ig kötelesek illetékes esperesükhöz beszolgáltatni. Az okmányok és nyilatkozatok beszolgáltatásának megtagadása fegyelmi vétséget képez.

6. A beérkezett okmányokat és nyilatkozatokat az esperes, a pénzkezelők és a nyugdíjbizottsági tagok közreműködésével, a törvény rendelkezései szerint (Törv. 6—9. §-ai), minden egyes felveendő tagra nézve pontosan átvizsgálja, az esetleg hiányzókat pótoltatja, a nem kielégítőket helyesbítetteti; egyszóval: a törvény rendelkezései szerint és a tagsági ív rovatjai szempontjából a felveendő tagok összes adatait megállapítja.

7. Az adatok helyességének megállapítása után az esperes, a pénzkezelő és a nyugdíjbizottsági tagok közreműködésével, az összeírást végezteti, azaz a tagsági ív megfelelő rovatába az igazolt adatokat bejegyezteti, az igazoló okmányokat és nyilatkozatokat a tagok sorszáma szerint rendezteti s azután a két példányban kitöltött tagsági ívet a maga és a közreműködők aláírásával s az esperesi pecséttel hitelesítve összes mellékleteivel együtt folyó évi október 15-ig a végrehajtó bizottsághoz felterjeszti.

8. Az egyházmegyéktől felterjesztett tagsági íveket a végrehajtó bizottság, a törvényszerű kellek tekintetéből, először a bizottsági előadóval felülvizsgálta, aki az esetleg hiányzó adatokat és nyilatkozatokat pótolhatja, a nem pontos adatokat helyesbítetteti az illetékes esperes által; azután bizottsági számvevővel a járulékokat, a tagdíjakat, a pótló befizetéseket és kamatokat a bejegyzett adatok alapján minden egyes tagra nézve kiszámíttatja és mikor az egész számtani művelet elkészült, a végrehajtó bizottság a számítás eredményeit legkésőbb folyó évi december hó végén felülvizsgálja, megerősíti és a tagsági ívekbe bejegyezteti.

9. Az ekként hitelesített és az intézeti járulékok és tagdíjak kirovásának és befizetésének alapjául szolgáló tagsági ívek egyik példányát, a hitelesítési záradék rávezetése után, az Ügyrend-követelte törzskönyvbe való beírás végett a végrehajtó bizottság előadója leküldi az illetékes espereshez; a tagsági ívek másik példányából a végrehajtó bizottság irodája elkészíti az intézet összes tagjainak központi törzskönyvét.

10. Az egyetemes konvent elnöksége felkérte, hogy az intézet címváltozása folytán szükségessé vált átruházását az eddigi gyámintézet portómentességének az egyesített nyugdíj- és gyámintézetre a kereskedelmi miniszteriumnál kieszközölni méltóztatassék.

11. A végrehajtó bizottságot utasítja az egye-

temes konvent, hogy a Magyar Földhitelintézet igazgatóságával az átalakított intézet pénzeinek kezelésére nézve az eddigi szerződés megújítását, illetőleg módosítását a jövő évi egyetemes konvent rendes időszakára előkészítse; továbbá, hogy a gyámintézet eddigi pecsétnyomóját (bélyegzőjét) 1908. évi január hó 1-től az egyesített intézet teljes címét kifejező pecsétnyomóval, illetve bélyegzővel cserélje föl.

Kiadta Debrecenben, a magyarországi reformátusok debreceni főiskolájában, 1907. év május hó 10-én (további felvilágosításokkal Szóts Farkas budapesti református teológiai akad. tanár úr szolgálatában — Budapest, a kálvintéri református theol. akadémián —, mint akit az egyetemes konvent 63/1907. jegyzőkönyvi száma alatt a VII. törvénycikk értelmében egyesített nyugdíj- és gyámintézet öttagú végrehajtó bizottsága — elnök Dókus Ernő, tagok Antal Gábor, gróf Degenfeld József, Mezey Albert, Puky Gyula — ideiglenes előadójául megválasztott.)

Sass Béla s. k.,
egyetemes konventi jegyző

Az E. T. életbeléptetése.

Minthogy e b. lap 22. számának vezető cikke: „Új korszak küszöbén“, felveti azt a kérdést: „jót akarva jót tettünk-e?“ s e kérdés feltevéséből következtetni lehet arra, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek az E. T. életbeléptetésére imént hozott határozata még azokban is némi aggodalmat kelt a jövőt illetően, kik annak meghozataláért az első vonalban harcoltak; mennyivel inkább hat bennünk, kik annak szükségességéről teljességgel nem győztünk meg: nem találom feleslegesnek ez aggodalmaknak kifejezést adni s ha már a kerületi közgyűlés határozatán nincs módunkban változtatni, az egyházmegyék és a vezető férfiak figyelmét legalább arra felhívni, hogy az egyházi közéletre nagy és kellemeiellen visszahatást magában rejtő határozat keresztülvitele, esetleg magának a határozatnak némi korrektioja által közmegnyúgvással történjék.

Általában nem tudom megérteni, miért volt szükséges az annyira gyökeres változtatás. Azt még értem, hogy a tanárok közgyűlési tagsága némi korlátozást kívánt, mert sokszor a tanügynek is rovására volt, ha rendkívüli időben kellett e jogot gyakorolniok s így egyszerre szorgalomidőben tömegeken szakították meg a tanítást, bár megvallom, ez kárpótlást nyert abban, hogy a kitüntetés, mely az erdélyi egyházkerületben a kerületi közgyűlési tagsággal járt, vonzóvá tette kollegiumaink tanári állásait s a kiválóbb erők is szívesen versenyeztek ez állásokért; aztán tagadhatatlan, hogy az az érdeklődés, melylyel az ügyek menetét kísérték, mindig jótékony elevenséget s így életet adott annak a nagy illusztris területnek. Kevésbé értem, hogy miért, miféle haszonra — értem a vallásérköcsi hasznot — való kilátásért kellett az egyházmegyék képviseltesét redukálni. Hiszen az érdeklődésnek egyházi ügyeink intézésére, egyik erős indító oka éppen a kerületi közgyűlési tagság volt. És sehogy sem tudom felfogni észszel, hogy ezt az indító okot miért dobjuk félre. Ártott-e a kerületi közgyűlés tagjainak nagy száma az ügyek intézésének? Hiszen nem kormányzó, hanem ellenőrző és törvényhozó testület volt az s tudjuk, hogy több szem többet lát, de bármennyit látott is a sok szem s bármennyit beszélt is a sok száj, 3--4 napnál tovább soha sem kellett ülésezni. Aztán annak a nagy erőnek, mely a választottak összeségében rejlett, felette nagy hasznát láttuk ott fenn, de sokkal többet itt lent az egyházközségek és egyházmegyék életében. Szép a benső hit — élet elevenségéről beszélni, s felette kívánatos lenne,

hogya a jót mindenikünk csak magáért a jóért tegye, de a gyakorlati élet azt bizonyítja, hogy még a legjobbak is óhajtják, hogy buzgóságuk némi külső elismerésben is részesüljön. Azok akik nálunk önzetlenül, sőt áldozattal is részt vesznek administrationális és bírósági ügyeink intézésében, bár nem kétlem tették s teszik csupán az ügy iránti érdeklődésből is, de abból az elkedvetlenedésből következően, melylyel a kerületi közgyűlésből való kirekesztésüket kimondó határozatot fogadják, látni való, hogy a tanácsbírói s másnemű egyházmegyei megbízások kész szívvel való elvállalásának egyik indító oka az volt, hogy önzetlen és áldozatkész munkásságuk megtermi számukra a kerületi közgyűlési tagságot is, hol az elsővel együtt vehetnek részt az anyaszentegyház ügyeinek intézésében. Mi idelelt nagyon jól tudjuk, hogy minő áldásos volt a hű munkást ily kitüntetéssel elhalmozni s nagyon tartunk attól, hogy ennek elvonása sok becses munkaerőtől foszt meg, főként most a határozat életbeléptetésekor. Epenazért végtelen kár, hogy ezt az egyházi életre annyira fontos ügyet oly sebtiben intézték el. Az egyházmegyékről azt hallottuk, hogy jövőre fontosabb tényezők lesznek, csodálatos, hogy ezt az új korszak küszöbén az mütatta, hogy a régi gyakorlattól eltérően még csak meg sem kérdezték véleményüket. Azonban most már bele kell nyugodnunk a határozatba, mindazonáltal bátorkodom kérdeni, vajjon nem lehetne-e a határozat kellemetlenségein némileg enyhíteni? A szerzett jogok mindig tiszteletben tartandók, ha nem káros azoknak fentartása. Itt szerzett jogaik vannak és pedig életfogytig a gondnokoknak és tanároknak. Az ők kerületi közgyűlési tagságukat tiszteletben kellene tartani életükben. Correctiora volna tehát szükség olyformán, hogy az E. T. életbeléptetésére vonatkozó határozat csak fokozatosan, időnk folytán váltosuljon meg teljesen, akkor nevezetesen, mikor a jogosultak természetes úton szűnnek meg tagok lenni. Ez a correctio megnyúgvást idézne elé, míg e nélkül sok és felette kellemetlen visszahatással kell számolnunk.

Aztán még egyet. Veterán felsorolja a kerületi közgyűlési tagokat, de nem szól semmit az u. n. városi kiváltságos gyülekezetekről, azoknak kerületi közgyűlésileg megállapított jogai szintén megszűnének? Az egyházmegyei gondnokokról szól a határozat, de hát az egyházközségi főgondnokokkal, kerületi közgyűlési tagokkal mi történik? Nemde újabb forrása a sérelmeknek? Kérünk erre nézve is megnyugtató utasítást, intézkedést.

x+y.

*

Megjegyzés. E cikk lényege egy kérdés és egy kérés. Kérdés arra vonatkozólag, hogy mi lesz az egyházközségi főgondnok kerületi tagságával és kérés arra nézve, hogy a közgyűlési határozat a „végrehajtásban” mérsékeltesse oda, hogy a „szerzett jogok” épségben tartásával az új kerületi szervezet fokozatosan léptettesse életbe. Úgy a kérdés, mint a kérés — úgy látszik — „illetékes helyre” van adressalva, legalább ezt engedi következtetni az, hogy „megnyugtató” utasítást és intézkedést kér. Nem tudjuk, hogy „az illetékes körök” fognak-e foglalkozni vele ebben a formában. Mindenesetre annak más útja van, hogy a kérdés hivatalos tárgyalás anyagává legyen, mint a hírlapi cikk. De, mert írója ezt a formát választotta, magunk, mint hírlapírók, bátrak vagyunk mindjárt elmondani a saját véleményünket a dolog lényegére is, formájára is. Ami a dolog lényegét illeti, azok előtt, akik a kerületi közgyűlés tárgyalásait végighallgatták, vagy bár lapunk arról adott tudósításait figyelemmel olvasták át, nem lehet kétséges, hogy a kerületi közgyűlés mindkét kérdésben véglegesen és határozottan döntött. Az

egyházközségi főgondnokok ezután nem lesznek kerületi közgyűlési tagok, aminthogy „a korábban püspöki vizsgálat alatti egyházközségek”, később „kiváltságos helyzetű egyházközségek” is megszűnnek ilyenek lenni s megszűnnek ezzel természetesen az ezekhez kapcsolt jogok is. Az, hogy a közgyűlési tagok sorából kimaradtak az ilyen egyházközségek főgondnokai, nem feledékenységből történt, hanem tudatosan. A „szerzett jogok” fentartásával való átmenet kérdése is tisztázott a kerületi közgyűlésen; a felszólalásokban pro és contra vitattattak, de annyira sem ment a dolog, hogy fentartása érdekében határozati javaslat adatott volna be. A javaslatot elfogadó közgyűlési határozatban implicite benne foglaltatik Sándor József főgondnok azon argumentatiojának elfogadása, hogy közjogi dolgokban szerzett jogokról beszélni lehetetlenség, ilyenről csak magánjogi viszonylatokban lehet szó. Ennélfogva aki azt kívánná, hogy e „szerzett jog” elmélet a kerületi közgyűlési tagságra nézve a végrehajtás során fentartassék, az nem kevesebbet kívánná, mint a kerületi közgyűlés határozatának meghamisítását, amire a végrehajtó testületek nem vállalkozhatnának. Ennyit a dolog érdemére. De van megjegyzésünk a cikk structurájára is. Ezek az épen nem vitás kérdések mintha csak azért veitnének fel, hogy író a kerületi közgyűlés határozatát helytelenítse s ennek nyilvánosan is kifejezést adhasson. Hát ez az, amit mi helyeselni nem tudunk, mert nem tartjuk egyházi érdekében levőnek. Többször kifejeztük s most újra hangsúlyozzuk, hogy nyílt kérdések vitását — bármely szempontból — lapunkban készséggel közöljük, mert az csak javára válik a helyes közvélemény kialakulásának. Az utólagos recriminációt azonban a közügynek csak hátrányára szolgálónak kell tekintenünk, ami a megnyúgvást, a törvények tiszteletét és ahhoz való alkalmazkodást s az életbe való átvitelüket nehezítik meg. Ily szempontból nem örvendünk az ilyen cikkeknek s ezt is csak írója iránti tiszteletünkben adtuk közre s azért, hogy újlag felhívassuk az írókat — s talán társainak — figyelmét lapunk egy korábbi cikkének azon passusára, amelyben reámütattunk arra, hogy a közgyűlési tagság után való — nem egy eseiben hibás — törekvés egyházi életünk egy súlyosabb természetű betegségének kifolyása, annak, ami, a helyes viszony felfordításával, nem a munka jutalmazását kereste abban, hanem, egészségtelenül, jogok előlegezésével akarta megnyerni a munkánkat; pedig ez utóbbi minden egyéb, csak nem a puritán kálvinizmusához illő. Ebből a visszásságból folyt azután, hogy a jogokkal járó kötelezettségek teljesítésében — különösen alsóbb fokokon — nem járt mindenütt a buzgóság, aminek pedig önként értetődőnek kellett volna lennie. Ne legyezzünk tehát a gyakran félszeg ambíciókat, hanem igyekezzünk kit-kit annak a munkakörnek nyerni meg, amire helyzeténél és hívatottságánál fogva a legalkalmasabb. Egyházmegyei közgyűlési tagnak lenni — különösen az egyházmegyei autonóm hatáskör újabb kibővítése következtében — ma már nem csekélyebb értékű, kitüntetésnek is, munkakörnek is, mint a kerületi közgyűlési tagság volt eddig, sőt az utóbbi szempontból határozottan értékesebb és gyümölcsözőbb. Hogy az író ellenmondást lát a között az állítás között, hogy az egyházmegyék jövőre az egyházi életnek fontosabb tényezői legyenek és azon tény között, hogy erre az átalakulásra véleményük ki nem kéretett: ebben ismét egy hibás felfogás jut kifejezésre, mert az egyházi tényezők fontossága nem csupán attól függ, hogy a felsőbb hatóság határozatainak irányításába minő mérvben folynak be, hanem főleg attól, hogy minő autonóm hatáskört töltenek be. E tekintetben pedig tagadhatatlan, hogy jövőre az egyházmegyék autonóm ha-

tásköre s így az egyházi életben való fontosságuk nagyban bővült és emelkedett. Ennek kihasználásában kell az átmenet zökkenését mérsékelni s nem azzal, hogy lehetetlen korrekciókat sürgetve, hiú reményeket ébresszünk, mert ezek hiábavalóságának kiderülte csak újabb lehangoltságot ébreszthetnek, ami pedig nem lehet célunk, ha egyházunk érdekeit tartjuk szem előtt.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Böhm Károly axiologiája.

(Az ember és világa. Philosophiai kutatások. III. rész: Axiologia vagy értékstan. Kolozsvár, 1906. Stein J. bizománya. Ára 6 K.)
(Folytatás.)

A kritizmus azokból az erőkből érti az ember világát, melyet alkotják. A kozmosz: a mi világunk, minden ember alanyilag készült világa, melynek rendezettsége és egysége nem egy rajtunk kívül fekvő hatalom kényszere, vagy kegyelmes ajándéka s azért magyarázó elve sem valamely metafizikai entitás, hanem az egyetlen közvetlenül értett valóságnak, a minden egyedben egyenlő és önmagával azonos emberi szellemnek közvetlen sajátos maga megélése. Azért egységes, azért rendezett a mi világunk, mert az egységes szellem rendezett alkotása; s azért értjük meg, azért ismerjük is fel egységesnek, rendezettnek, mert a szellem alkotása, az ő vetülete.

Még néhány fontos következményt kell megjelenítenünk, melyek közvetlenül világítják meg az új kötet beilleszkedését a rendszerbe.

Ha a mi világunk a szellem vetülete s azért egységes, akkor megtaláltuk azt a központi gondolatot, melyben ez egységes világ két félgömbje: az alkotás, megvalósítás aktusa s a ténylegességében ránk meredő valóság összeforrt. S ezzel biztosan külön vannak választva a szempontok, melyekből nézni kell világunkat és ki van mutatva egyenjogóságuk ennek magyarázatában. (Az egészre nézve igen tanulságos az az értekezés, melyet *A filoz. irányok különbözőségéről és megegyeztetésük lehetőségéről* olvasott fel Böhm a magyar filoz. társaságban. L. közlemények.) Azt a szempontot, mely a világot úgy tekinti, amint ténylegességében, önkényunktől függetlenül, mintegy kicsikarja elismertetését s követeli megértését: nevezi Böhm *ontológiai* szempontnak, az így nyert világképet ontológiai világképnek, melynek hivatása a valóságnak egyéni vágyaktól meg nem másított, érzések fátyolával el nem homályosított hű tükörképét megszerkeszteni.

De az osztott szempont nem elég a valóság megértésére, mert valóság nemcsak a kényszerűen elismerendő merev meglét, hanem valóság az örökös cselekvés is, a fejlődés, nemesedés, a pusztá ténylegességnek fölébe lendülő profétai projectio, melyet a tényleges állapottal való elégedetlenség fakaszt és érlel. Valóság nemcsak az, ami van, hanem az is, aminek lennie kell s ezen a ponton nyílik meg impozáns jelentőségében az új szempont perspektívája. Valóságainkat mi nemcsak elismerjük, megismerjük, hanem *értékeljük* is, épen olyan kényszerűen, mint a hogy ontológiai vonásait igyekszünk megérteni. Azt a szempontot már most, melyből a ténylegességében felismert valóságot az En értékessége tekintetében is megítéli, nevezi Böhm *axiológiai* szempontnak, s azt az ismerési folyamatot, mely ez ítélkezést végzi, értékelésnek. Ismerési mód ez is; az az a valóságba kényszerűen kivetített vonások utánképzése. Az értékelés nem szeszélyes dédelgetése a

tárgynak, nem önkényesen osztogatja az értékesség kitüntető jelzőjét, nem maga teremti az értéket, hanem csak felismeri a tényleges alkatban. Azért nyilván az ontol. munka logikai előfeltétele az értékelésnek; helytelen értékelésünk megigazítására az egyetlen mód a dolgok objektív természetének igazabb ismerete. De a kétféle ismerési mód az első perctől fogva párhuzamosan halad egymásmellett; ha nem tett volna különbséget az ember jó és rossz, kellemes és kellemetlen, hasznos és káros, igaz és téves közt, s mind amaz életbevágó különbségek közt, melyeket az értékjelzők ellenpárai megrögzítnek elpusztult volna létezése első napján.

(Vége köv.)

GYÁSZROVAT.

Székelgy Sándor, szucsáki ev. ref. lelkész, életének 50-ik, boldog házasságának 20-ik évében folyó évi május hó 12-én meghalt. Az elköltözött egész életét az önzetlen munkásságnak, a humanizmusnak szentelte. Emléke áldott!

Sebestyén Ferencz, a magyarfenesi ev. ref. egyháznak 48 éven át lelképásztora, életének 75-ik és boldog házasságának 44-ik évében hosszas szenvedés után 1907. május 31-én d. u. 2 órakor meghalt. Bánatos nevével együtt 3 gyermeke és kiterjedt rokonság gyászolja az önfeláldozó, nemesszívű lelképásztort. Az elköltözöttnek adjon az Eg csendes nyugalmat, a szomorkodóknak pedig vigasztalást!

KÜLÖNFÉLÉK.

I. Ferencz József apostoli királyunk magyar királylyá koronáztatása 40 éves évfordulóját ünnepelte a Budapest f. hó 8-án. Az ünnepély fénypontja természetesen Budapest fő- és székvárosra esett és inkább egyházi vonatkozású volt, ami a Gondviselés iránti hála kifejezésekor természetes is. Ez a formája volt országsszerte a vidéki ünnepségeknek is. Kivette részét belőle ev. ref. anyaszent-egyházunk is, amennyiben minden templomban hálaadó istentisztelettel ünnepelték a Gondviselés kegyelmét, mely annyi megpróbáltatáson keresztül megtartotta hazánkat és nemzetünket s alkotmányos szabadságunkat. Vajha e nap fokozta volna királyban és nemzetben egyaránt a kölcsönös megértésnek s ebben a jövő haladás biztosítékának alapjait!

50 éves tanítói és 50 éves házassági jubileum. *Pataki Dénes*, nyárádmagyarósi tanító, június 1-én tanítói működésének és házasságának 50 éves jubileumát ülte az egyházközség és tanítóttestület közgyűlése keretében. A kettős ünnepély fél 10 órakor vette kezdetét a helybeli ref. templomban. A „Jövel Szentlélek Uristen” gyülekezeti ének elhangzása után *Dengel Géza* lelkész buzgó alkalmi imádságot mondott. Az ima végeztével *Szabó Lajos*, a nyárádmenti tanítókör elnöke, lelkes szavakkal üdvözölvén az ünnepeltet, a kör díszyülését megnyitotta. Az ünnepi beszédet *Kelemen Pál* márkódi tanító mondotta, *Fábián Ödön* pedig az ünnepelt tanító élet- és jellemrajzát olvasta fel. Ezután *Ravasz János* esperes könnyekig megható beszédben áldotta meg az ősz házaspárt. Az ünnepeltnek küldött üdvözlőket tolmácsolták erre a megbízottak. Nagyon megkapó volt az a jelenet, mikor *Pataki Dénes* búzai pap, az ünnepelt pár fia emelkedett szólásra s fiui szívének egész melegével köszönte meg a szülőknek iránta tanusított önfeláldozó szeretetét. Az ünnepség a Hymnus eléneklésével ért véget. Az ünnepelő közönséget az ünnepelték hívták meg ebédre, hol sokáig maradt együtt a lelkes hangulatban levő közönség. Az ünnepélyen részt vett dr. *Deák Lajos* kir. tanácsos, tanfelügyelő is. Gratulálunk az érdemes jubilánsnak!

Államsegély. A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter f. hó 3-án útalta ki ez az évre esedékes 1.000.000 kor. egyházi adó és közigazgatási államsegélyt, amelyből a ref. egyetemes egyházra 698.800 korona esik.

Egy osztrák képviselő a klerikalizmus ellen. *Báró Hoch Pál* udvari tanácsos, Bécs Altergrund kerületének megválasztott róm. kath. vallású képviselője, egyik beszédében a következőket mondotta: „A klerikalizmus-

nak a vallás mindig jó volt arra, hogy hívei uralmának érdekében, mint rendőri intézménnyel éljen vele vissza. De a klerikalizmus e rendszere az államra nézve is veszélyes: az állam érdekeit egy külső és főképp Ausztriára nézve kárhözatos hatalomnak árulja el. Magyar mostoha testvéreink egész gyűlése történeti alapját azokban a tragikus tettekben találja, melyeket osztrák kormányok a jezsuiták tudatos befolyása alatt követtek el, hogy a reformációt Magyarországon vérbe fojtsák. Franjepán és Eperjes, e neveket kell a klérusnak odavetni, amely elkövette a bűnt, hogy magyar lelkeseket, akik protestánsok lettek, csapatostúl adott el gályarabságra. Így járt Ausztria Rómával s e vétkekért bünhődik ma is." (Oriási tetszés.)

A Luther-társaság és könyvkereskedése.

Zsilinszky Mihály, a Luther-Társaság elnöke, május hó 20-án egy felhívást intézett a magyar prot. közönséghez, melyben jelenti, hogy Budapesten (VIII. Üllői-út 24. sz.) „A Luther-Társaság ev. könyvkereskedése” cég alatt megnyitották könyvkereskedésüket, amely nemcsak a Luther-társaság könyvkiadványait terjeszti, hanem a prot. irodalom kiválóbb termékeit is; bizományi kezelésbe veszi a prot. íróknak saját költségükön megjelent munkáit s gondoskodik azok hathatós terjesztéséről; szállít mindenféle iskolai könyvet és tanszert, sőt bármily hazai, vagy külföldi szakmunka beszerzésére is szívesen vállalkozik. A Luther-Társaságnak a tudományok terjesztése iránti nemes lelkesedését szeretettel köszöntjük s munkásságára Isten áldását kérjük!

Az iskola évvégi áldozatai. Szomorúan adunk hírt arról, hogy immár nemcsak általánosságban afelett kell keseregnünk, hogy vizsgák táján a tanuló ifjúság köréből áldozatokat kíván magának az ifjú könnyelműség, a divatos öngyilkosságok formájában, hanem e szomorú jelenségnek éppen két erdélyi ref. kollegiumunkat is érdeklő esetről kell megemlékeznünk. Egyik a nagyenyedi Bethlen-kollegiumot érdekli, hol, az ottani „Közérdek” híradása szerint, Domokos Jenő VII. gymn. oszt. tanuló lőtte főbe magát f. hó 5-én este. A második szomorú eset kolozsvári kollegiumunkban fordult elő, ahol Sztán János VII. oszt. tanuló tűnt el úgy, hogy mindaddig nyomára nem voltak képesek akadni. Némely lapok természetesen azonnal készen vannak ily szomorú eseteknél az iskolára, illetőleg legtöbbször egyik-másik tanárra kenni a dolog odiumát, mint ezt, különös előszeretettel, némely kolozsvári újság gyakorolja. Hát mi nem azt mondjuk, hogy ily sajnálatos eseteknél a legszigorubb vizsgálatot meg ne kísértsék a bajok forrásait kideríteni s minden lehető módon orvosolni, de nem hallgathatjuk el azt a véleményünket sem, hogy rossz szolgálatot tesznek a szülőknek és tanulóknak is azok, akik lelkiismeretlen felületességgel a közvéleményt azonnal az iskola és tanár ellen úszítják. A hatóságok köteles lelkiismeretességgel kétségkívül megejtik a vizsgálatot, de óvakodjunk legdrágább javainkat szenczációk hajhászásában fecsérelni el.

Urasztal felavatás. Szép és lélekemelő örömmünnepe volt a balai ref. leányegyháznak Pünköszt másodnapján. E napon adatott át a használatnak reggeli isteni tisztelet alkalmával, rövid imában Isten nevében felavatván, egy szép Urasztala és egy gyönyörű kiviteli harmonium. E kis leányegyház, mely a mezőség közepében elszigetelten alig 88 ref. lelket számít, 808 lélek számú oláh községben, nemcsak hogy élni tud, de életének és élhetőségének gyönyörű jeleit adja.

1894-ben nsgos Viski Ferenc balai birtokos a falu közepén egy kis belsőseget adományozott 300 kor. értékben a meglévő egyházi belsőség mellé s e területre az egyház hívei ez idő óta egy szép tágas imaházat, iskola teremmel kapcsolva, 8000 kor., egy szép tanítói lakás 5000 kor. és gazdasági épületek 3000 kor. értékben építettek saját erejükön, lévén tek. Tamási Oszkár és tek. Bálint Gyula birtokos urak élükön. A mai nap emlékére is nsgos Viski Ferenc tette fel a hervadhatlan koronát — amennyiben a harmoniumot 280 kor., az Urasztalát 40 kor. értékben saját költségén hozatta ref. egyháza iránti szerelme s magyar szíve sugallatára. Ezen kívül 1905. karácsonyi ajándék címen 10 kor. 1906-ban 20 koronát adott a közpénztárba.

Bizonyára, hol ily lelkes hívei vannak anyaszentegyházunknak, ott a pokol kapui diadalmat nem vesznek azon. Midőn híveim buzgalkodását s szentvallásunkhoz való hű szerelmét és áldozatkészségét e helyen példaadásul nyilvánosságra hozom, teszem azért, hogy jól eső érzést

költsek fel szívükben nemes munkálkodásukért és bűzdítsem őket a munkálkodásban tovább haladásra. Nsgos Visky Ferenc úrnak pedig, kit a Pünköszt másodnapján tartott egyházi közgyűlés tiszteletbeli főgondnokául választott meg, kötelességemnek ismerem, úgy a presbiterium, mint egyházam minden tagja nevében köszönetemet fejezni ki e téren is lelkes adományaiért s kérjük a jóságos Istent, hogy kedves családjá boldogságára s Anyaszentegyházunk fölvirágoztatására még egészen ifjú életét tegye soká ifjává, ékessé. Bala, 1907. máj. 22. Beregszászi Albert, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2476—907.

KÖRLEVÉL.

a ref. iskolaszékek nagytiszteletű lelkész-elnökeihez s a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46108—1907. sz. leíratát, mely a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól s a községi és felekezeti néptanítók járandóságairól szóló törvényre vonatkozik, tudomásvétel és alkalmazkodás céljából a következőkben közöljük:

„A nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi és felekezeti néptanítók járandóságairól szóló s az országgyűlés módjára által immár elfogadott javaslat törvényerőre emelkedése joggal remélhető lévén, némely előintézkedések már most szükségessé válnak, nehogy éppen azok késedelmes foganatosítása vonja maga után azt, hogy a törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtása meghiúsuljon.

Igy:

1. A törvényjavaslat 12. §-ának megállapítása szerint az iskolafentartók, amennyiben t. i. a tanítók járandóságait a javaslatnak megfelelőleg akár önérejükből, akár államsegély elnyerése útján nem rendeznek, amit államsegélyvel csak az esetben tehetnek, ha az új törvényben megállapított összes föltételeknek megfelelnek, egy a 3 évi átmeneti idő alatt a tanítóknak csupán az 1893. évi XXVI. t.-c. által meghatározott járandóságokat tartoznak biztosítani s az e célból 1907. évi június 30-ig engedélyezett állami segélyek élvezetében 1910. évi szeptember 30-ig meghagyatnak ugyan, azonban az államsegélyek kiűtálása az esetben is a tanítók kezébe történik.

Mivel pedig az 1893. évi XXVI. t.-c. alapján engedélyezett fizetéskiegészítési és korpótlék segélyek ezen törvény értelmében az iskolafentartó kezébe voltak utalandók, természetes, hogy nekem az összes erre vonatkozó utalványozásokat 1907. évi június végével beszüntetni és egyúttal a változatlanul hagyott összegeket 1910. évi szeptember 30-ig a tanító nevére folyóvá kell tennem.

E végből a törvény szentesítését követőleg a vonatkozó s a főtiszteletű Főhatósággal is közlendő pénztári intézkedéseket azonnal kibocsátom.

Az államsegélyek és pedig úgy a fizetéskiegészítések, mint korpótlék címen engedélyezettettek, az illetékes adóhivataloknál előleges havi részletekben az illető tanító nevére tétetnek folyóvá olyképp, hogy a január és július havi nyugtáknak a kir. tanfelügyelő láttamozásával is el kell látva lenni s ezenkívül az összes nyugták az iskolaszék elnöke által is láttamozandók.

Mivel pedig az esetben, ha a javaslat törvényerőre emelkedik, annak 32. §-a értelmében az államsegélyt élvező tanítók, azok is, akik az átmeneti idő alatt csupán a régi segélyt veszik tovább igénybe, az ott előírt esküt a törvény hatályba léptétől három hónap alatt letenni tartoznak és miután a kir. tanfelügyelő az államsegélyről szóló első nyugtát csak akkor láttamozhatja, ha a tanító előtte az eskü letételét okmányon igazolja és mert végül ezen eskü a kir. tanfelügyelő, vagy ennek megbízottja előtt tehető le, a törvényhatósági közigazgatási bizottságok útján utasítottam az összes kir. tanfelügyelőket, hogy az egyes községekben azoknak kellő és célszerű csoportosításával az eskü letételére vonatkozó megbízások megadása iránt már most intézkedjenek és hogy minden egyes tanítóval azonnal tudassák, hogy az esküt hol és kinek kezébe teheti le, mert elejét kívánom venni annak, hogy a tanítók jogos illetményeiket a hatóságok késedelmezése miatt ne kaphassák meg kellő időben.

És minthogy a hivatkozott törvényszakasz az eskü letételéhez az iskolai hatóság jelentését is előírja: a kellő előkészítés céljából helyénvalónak tartanám, ha a főtisz-

teletű Főhatóság is már most intézkedni méltóztatnék az iránt, hogy az egyes, vagy bizonyos meghatározott kisebb körzetbe tartozó iskolák hatóságát ki fogja képviselni, s ha a kijelöltek nevét az illetékes kir. tanfelügyelőkkal már most közölni méltóztatnék.

Az eskü kivételének módokat a már közelebb kibocsátandó s a főtiszteletű Főhatóságnak is rendelkezésére bocsátandó végrehajtási utasítás részletesen körülírja.

Ugyancsak a szóban forgó pénztári intézkedés keretében gondoskodtam afelől, hogy az 1893. évi XXVI. t.-c. alapján fizeteskiegészítési államsegélyt élvező minden tanító részére az új törvény 26. §. alapján már július hóban felvehető száz (100) kor. előleg utaltassék ki, mely a folyó év második felében nyerhető magasabb segélyből fog az illetőktől levonatni, ha t. i. úgy az iskola, mint a tanító a törvény követelményeinek megfelelőnek találván, a magasabb összegű államsegély megadatott, ellenkező esetben pedig a tanító javára egyszersmindenkorra engedélyezett segély jellegével bír, mely a jövő tekintetében semmiféle jogot nem állapít meg.

Szükségesnek tartom egyidejűleg rámutatni arra is, hogy a közelebb életbelépő új törvény rendelkezései szerint a fizetés és korpótlék címén megállapított magasabb járandóságok pótlásául államsegély csak a törvény összes feltételeinek megfelelő iskoláknál alkalmazott törvényes képesítéssel bíró és a törvény követelményeinek megfelelő tanítóknak lesz adható.

Tisztelettel kérem ezért a főtiszteletű Főhatóságot, méltóztatassék az egyházi főhatósága alatt álló felekezeti iskolák iskolaszékeit már most figyelmeztetni, hogy az új törvény hatálybalépését követőleg a javaslat folyó évi július 1-ét állapítja meg annak időpontjátul az azon ideig már kibocsátandó végrehajtási utasítás rendelkezéseire szorosan alkalmazkodva, a netán igénybe venni kívánt fizeteskiegészítési és korpótlék államsegélyért iskolánként és tanítói állásonként kell folyamodniok. Méltóztatassék az iskolaszékeket arra is figyelmeztetni, hogy azon korpótléktöbblet, melyet az új törvény azoknak a tanítóknak biztosít, akik az 1893. évi XXVI. t.-c. alapján már az I. vagy II. korpótlék élvezetében vannak, szintén csak azon iskoláknak és tanítóknak jár, kik az új törvény összes követelményeinek megfelelnek és az iskolafentartó által a fennebbi módon a főtiszteletű Főhatóság hozzájárulásával és az illetékes közizgazg. bizottság útján szintén kérelmezendő. Amennyiben pedig úgy az iskola, mint a tanító a törvény követelményének megfelel, ezen többlet mindazon tanítók részére, kik az I. vagy II. korpótlék címén az 1893. évi XXVI. t.-c. alapján államsegélyt nyertek, a törvény életbeléptének napjától kezdve fog kiutaltványoztatni. Az új törvény alá eső kérvényeket a közizgazg. bizottságok folyó évi július 1-je előtt tárgyalás alá nem vehetik.

A midőn ezeket a főtiszteletű főhatóságnak nagybecsű tudomására hozni szerencsém van, bátorodom egyúttal arra is kérni, hogy a tanítók kellő tájékoztatásáról a saját hatáskörében is gondoskodni méltóztatassék, mert nagy súlyt helyezek arra, hogy a tanítók az őket megillető összegekhez már július hóban hozzájussanak.

Az egyes pénztári intézkedések természetesen a főtiszteletű Főhatósággal annak idején külön-külön közölni fognak. Ha pedig netán előfordulna, hogy tévedésből nem a főtiszteletű Főhatóság egyházi főhatósága alá tartozó iskolát, illetve annak tanítóját érintő intézkedésről küldetett meg a főtiszteletű Főhatóságnak, az értesítés, amit a munka szertelen tömege mellett a legnagyobb vigyázat dacára sem lehet kizárni, méltóztatassék ezen értesítést a hozzám történő felterjesztés helyett közvetlenül az illetékes egyházfőhöz áttenni.

Végül szabadjon a főtiszteletű főhatóságot tisztelettel fölkérem, hogy az egyházi főhatósága alatt álló tanítóknál saját részéről is teljes erélyvel odahatni méltóztatassék, hogy amidőn a törvényhozás az ő anyagi helyzetük kedvezőbbé tétele érdekében az állam ily nagymérvű megterhelését hozza áldozatul, azzal szemben a kötelességek buzgó teljesítésével, a gondjaira bízott gyermekek vallás-erkölcsös nevelésével és a tanító hazafias és nemes feladatának odaadó betöltésével rójják le tartozásukat a nemzet iránt.

Kolozsvárt, 1907. június hó 10.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi előadó h.

2497—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz.

Tudomásvétel céljából értesítjük a méltóságos t. Előljárásot, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrtól 45144—1907. sz. a. igazgatótanácsunkhoz a következő leírat érkezett:

„A közös pénzügyminiszterium útján nyújtott kimutatások szerint a d.-tuzlai főgimnázium felszerelését és tanári képesítési viszonyait a paedagogiai és didaktikai követelményekhez mérteknek, a nevezett intézet tantervét pedig, számbavéve az ottani viszonyokat, céljában a magyarországi állami intézetek számára kiadott tantervekhez hasonlónak találván, ugyancsak a nevezett miniszter megkeresésére a d.-tuzlai főgimnázium által kiadott osztály és érettségi bizonyítványokat Magyarországon is államérvényeseknek nyilvánítom, mindamelllett oly feltétellel, hogy a d.-tuzlai főgimnáziumtól a magyarországi középiskolákba átlépő ifjak a tantervi különbözetből, különösen a magyar nyelv és irodalomból, a magyar történelemből felvételi, illetőleg kiegészítő érettségi vizsgálatot kötelesek tenni, még pedig átlépéskor annál a középiskolánál, ahol tanulmányaikat folytatni kívánják, kiegészítő érettségi vizsgát pedig az általam kijelölendő középiskolánál.

Tekintettel továbbá arra a különleges helyzetre, melyben a d.-tuzlai főgimnázium van, a középiskola oly mohamedán vallású tanulóinak, kik a görögnyelv helyett rendes tantárgyként az ó-arab nyelvet tanulták, úgy osztály-, mint érettségi bizonyítványukat Magyarországon szintén államérvényesnek nyilvánítom, oly megszorítással azonban, hogy az oly tanulók, ha a magyar egyetemen a bölcsészeti kar philológiai szakára kívánának lépni, valamely általam kijelölendő főgimnáziumnál a görög nyelvből kiegészítő érettségi vizsgálat letételére fognak köteleztetni.

Kolozsvárt, 1907 június hó 3.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

2392—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Előljárásot, hogy a tanárok egy évi önkéntesi szolgálata tárgyában a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrtól 40084—1907. sz. a. igazgatótanácsunkhoz a következő leírat érkezett:

„Több előforduló eset alkalmából szives tudomásul és az érdekelt tanintézetekkel leendő közlés végett van szerencsém a méltóságos Igazgatótanácsot értesíteni, hogy az 1894. XXVII. t.-cikkel megalkotott országos tanári nyugdíjintézet kötelekébe tartozó tanároknak és tanítóknak ezen szolgálatuk elején, vagy a szolgálat közben, de szabadságolás nélkül eltöltött egy évi önkéntesi katonai szolgálata sem nyugdíjjogosultságukba be nem számítható, sem pedig igazolt megszakításnak nem tekinthető.

Az 1894. XXVII. t.-c. 2. §-a alapján itt irányadó 1885. XI. t.-c. ugyanis a nem tiszti katonai szolgálatnak beszámítása iránt felbatalmazást nem nyújt és ez az állami alkalmazottak nyugdíjjogosultságába a korábbi szolgálattal együtt csak azon az alapon számíttatik be, hogy az illetők a katonai szolgálat idejére szabadságotatnak.

Ezen körülményre való tekintettel méltányosnak találom, hogy a szóban levő tanárok az önkéntesi katonai szolgálat idejére szabadságotatassanak.“

Kolozsvárt, 1907 június hó 3.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

2496—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz.

Közöljük a méltóságos t. Előljárásal, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 40483—1907. sz. a. tengerészeti biztosjelölteknek a csász. és kir. haditengerészetbe való felvételére vonatkozólag a következő pályázati hírdetést adta ki:

„Október 1-jével a csász. és kir. haditengerészetben tengerészeti biztosjelöltek vétetnek fel. A pályázók kötelesek a csász. és kir. közös hadügyminiszterium, tengeré-

szeti osztályhoz augusztus 15-ig intézendő, a felvételt mint ideiglenes tengerészeti biztosjelölt kérelmező folyamodványait sajátkezűleg írni és ahhoz mellékelni:

- a) honossági bizonyítványt,
- b) a csász. és kir. haditengerészet, a csász. és kir. hadsereg, vagy a két honvédség egy tényleges orvosa által kiállított, a tengeri hadi szolgálatra való alkalmasságra vonatkozó bizonyítványt,
- c) az oltási bizonyítványt, ha a beoltás a katonai orvosi bizonyítványban igazolva nem volna,
- d) a keresztlevelet (születési bizonyítványt, legmagasabb kor 23 esztendő),
- e) az illetékes politikai járási hatóság (járási hivatalnok) által kiállított belépési bizonyítványt, vagy ha a pályázó a sorozásnál már önkéntesen lett volna, az erről szóló igazolványt, (olyan pályázók, akik az egyéves tényleges szolgálatot végzik, figyelembe nem részesülnek),
- f) az atya (gyám) hitelesített beleegyezését a csász. és kir. haditengerészetbe való önkéntes belépéshez,
- g) a politikai, vagy rendőri hatóság által kiállított bizonyítványt a pályázó kifogástalan előéletéről és nőtlen voltáról,
- h) a főreáliskolai, vagy főgimnáziumi érettségi bizonyítványt,
- i) az állam számviteltanból jó eredménnyel tett vizsgáról szóló bizonyítványt. (Ez később is pótolható.)

A már besorozott pályázók ezenkívül kötelesek magukat egy, az atya (gyám) által is aláírt hitelesített kötelezvényben a csász. és kir. haditengerészetben végzendő négyévi tényleges szolgálatra lekötni és azt a folyamodványhoz csatolni. Katonai szolgálatra kötelezett pályázók folyamodványai a szolgálati úton nyújtandók be; a katonai kötelekbe nem tartozó pályázók kérvényeiket közvetlenül a „csász. és kir. közös hadügyminiszterium tengerészeti osztály”-nál adják be. A főlvételi kérvény benyújtásának napjától kezdve annak elintézéséig kötelesek a folyamodók minden lakhelyváltoztatást a „közös hadügyminiszterium tengerészeti osztály”-nak bejelenteni.

Ha nagyobb számú pályázók jelentkeznek, úgy — különben egyforma körülmények mellett — kimutatott magasabb tanulmányok, különösen a jogi és államtudományokból sikerrel tett vizsgák, valamint idegen nyelvek ismerete több kilátást nyújtanak a figyelembevételét illetőleg.

A kiszemelt pályázók azután behivatnak a felvételi vizsgára, mely a német nyelv ismeretének igazolására szorítkozik; azt szeptember második felében a csász. és kir. kikötő-tengernagy hivatalnál tartják meg; azon pályázók, akik a felvételi vizsgát kielégítő eredménnyel tettek le, sorozásra kerülnek, ha még nem volnának besorozva és ideiglenes tengerészeti biztosjelöltek néveztetvén ki, egy kikötői hajóra vezényeltetnek.

A pályázóknak sajátjukból kell fedezniük az útiköltséget a vizsga helyére, valamint esetleg vissza is. Azoknak pedig, akik ideiglenes tengerészeti biztosjelöltek néveztettek ki, az útiköltség tartozkodásuk helyéről Polába meglesz térítve.

A kinevezés napjával az ideiglenes tengerészeti biztosjelöltek 1440 K-nyí évi fizetés, a rendszeresített kikötői hajó-élelmipénz és 300 K-nyí ruházati járulék élvezetében lépnek.

Az ideiglenes tengerészeti biztosjelölteknek két év lefolyása után a tengerészeti segédbiztosi vizsgát kell letenniük és kielégítő eredmény esetében azok végleges tengerészeti biztosjelöltek lesznek kinevezve; a mutatózó üresedések mérvében ezek 3. oszt. tengerészeti segédbiztosokká léphetnek elő.

Kolozsvárt, 1907 június hó 3.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

2408—1907. szám.

KÖRÖZVÉNY

értékpapír vásárlási ügyben, valamennyi kollégium méltóságos t. Előljáróságához, nagytiszteletű esperesi hivatalnak és egyházközség presbiteriumainak.

Több oldalról felvetett kérdésre igazgatótanácsunk a március 2-iki ülésében kimondotta, hogy kollégiumaink és egyházközségeink értékpapírokba fektetendő tőkét csak befektetési állampapírokba helyezhetők el. Mihez tartás

végett ezen határozatot azon értesítéssel közöljük, hogy más irányú kérvényeket az igazgatótanácsunk jóvá nem hagyhat.

Kolozsvárt, 1907 június hó 8.

Bartók,
elnök.

Pünkösti,
számvevőh.

2581—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz és a ref. iskolaszékek nagytiszteletű lelkész-elnökeihez.

Tudomásvétel céljából közöljük, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 48915—1907. sz. rendeletével „Geografia pentru scoale populare Cursul I. Editiunea V. Aprobata de somisiunea scolastica Archidiecezana. Pretul unui exemplar legat 36 fill. Balázsfalva (Blas) 1900. Tipografia Seminariului archidiescesan” címmel ellátott tankönyvet az összes hazai népoktatási intézetekből kiltította.

Kitiltandó volt a tankönyv, mert a helységneveket szabálytalanul, többször elferdítve használja, statisztikai adatai rosszak, az ország területi épségéről téves fogalmakat közöl, egyáltalában pedig egy szóval sem iparkodik a magyar haza fogalmát a gyermekkel megértetni, szívéhez közelebb hozni.

Kolozsvárt, 1907 június hó 9.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó h.

3447—1906.

KÖRRENDELET

valamennyi kollégium méltóságos t. Előljáróságának, valamennyi egyházmegye nagytiszteletű esperesének és minden egyházközség presbiteriumának, alapítványok pontos nyilvántartása és mikénti felhasználásának ellenőrzése tárgyában.

Az Egyetemes Konvent 1898. évi március havi ülésében hozott 48. jkvi számú határozata értelmében a kollégiumainktól 1899. évben 4389—1898. sz. alatt, az egyházközségeinktől pedig 1903. évben 5894—1903. sz. alatt beszereztük a kezelésük alatt levő alapítványok kimutatását.

A konvent az 1906. évi április 24—25-iki ülésében hozott 50. jkvi sz. határozata 18. alpontjában azt is kimondotta, hogy a főhatóságok által az alapítványok rendeltetésének ellenőrizhetése végett törzskönyvek fektetendők fel és az alapítványok felhasználása ez alapon szigorúan ellenőrzendő. Ezen határozat alapján mai nap a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságainak és az egyházmegyék nagytiszteletű espereseinek az 1899., illetve 1903. évben felküldött alapítványi kimutatásokat visszaküldöttük s felhívjuk az érdekelteket, hogy ezeket a mai állapotnak megfelelően kiigazítani, az új alapítványokkal kiegészíteni és ezek megtörténte után azokat ez év szeptember hó végéig hozzánk visszaküldeni sziveskedjenek.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907 május hó 16-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Pünkösti,
számvevőh.

FELHIVÁS

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkipásztoraihoz.

Fölkérem igen tisztelt lelkipásztor-társaimat, méltóztassanak a folyó isk. évben a vallás- és egyházi énektanításról vezetett tárgynaplót és a statisztikai kérdő-íveket (A. és B. minta 3—3 példányban), valamint a felekezeti népiskolák minden tárgyról vezetett tárgynaplóját hozzám folyó év június 25-ig beküldeni. Sürgetést ne méltóztassanak várni.

Székelyudvarhely, 1907 június 5-én.

Biró Sándor
vallástanár, tanügyi-előadó.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Református önkormányzatunk.

Most, amikor látjuk azt, hogy a római egyház nálunk is önkormányzatra törekszik, ideje van annak, hogy mi is szélesítsük, mélyítsük és tökéletesítsük saját önkormányzatunkat. A róm. katolikusok mostani törekvésében is csak saját elveink diadalát látjuk. Tehát mi is vegyük elő e féltve őrzött kincsünket. Tisztítsuk meg azt a reá tapadt salaktól, hogy legyen fényes, ragyogó és méltó négyszázéves múltunkhoz.

Jézusnak láthatatlan egyháza közöttünk változatlanul fog maradni az időknél véghatáráig, de a látható egyházszervezet folytonos változásnak van alávetve. Ezt javítani és tökéletesíteni mindnyájunk kötelessége. A külső egyház a történelmi változások szerint alakul át.

Figyelmünket azonban mindig az első keresztyén egyházak szervezetére kell fordítanunk. Itt látjuk azt, hogy az igehirdetés volt mindig a főfeladat. De azért a mai protestáns lelkipásztor fogalmát, működési körét egy sem közelítette meg, sem a presbiter, sem a diakon, sem az episkopatus. Ezt a hivatalt az *apostolok* magok töltötték be. Ok voltak az újszövetségi egyházközségek *prófétái*, akik Isten lelkétől áthatva hirdették az igét. Kívánatos ugyan, hogy mások is, a presbiterek, az idősek is hozzájáruljanak az egyház feladatainak elérésére irányuló munkához, de a gyújtó hatású prófétai beszéd, Isten igéjének lelkesült hirdetése a lelkipásztor munkája. Az egyetemes papság elvét, amely nálunk nagyon rokonszenvesen hangzik, csak annyiban kellene korlátozni, hogy az igehirdetést a lelkes, buzgó, tudományos képzettségű lelkipásztorra kell csak bízni. A világi elem inkább az egyházközség anyagi és más gondjait hordozza. Az egyházközség felügyelete vág inkább az ő munkakörébe. A munkamegosztás elvénél fogva így mindakettő, a papi és világi elem nagyobb eredményt mutathat fel az egyházközség érdekében.

A reformáció korában alakult meg a lelkipásztor *tanítói* működésének tiszta fogalma. Azelőtt áldozó papok voltak. A reformáció óta tanító lelkipásztorok vannak, akik oktatják, nevelik a népet. A reformáció előtt külső erőszakkal dolgoztak az áldozó papok. Most a protestáns szellem terjedésével a lelki vezetésnek benső erejével kell működnünk az egyházközségben. Nem saját erőnk által, hanem az Ige erejével kell hatnunk a népre. Igaz ugyan, hogy protestáns egyházunkban most is a rend kedvéért külső törvényekkel és intézményekkel is igyekszünk az egyház feladatát elérni, de azt meg kell jól jegyeznünk, hogy a lelkészi hivatal nem kormányzási hivatal, hanem predikátori, igehirdetői állás.

Hogy az apostolok, próféták eredeti teremtő erejét megközelíthessük, szükségünk van a művelődésre, szükségünk van arra, hogy kiváló előkészülettel bírjunk, amelyet sohasem szabad teljesen befejezettnek

tekinteni. Csak így érthetjük meg az egyház lényegét és élettörvényeit. Csakis így állhatjuk meg helyünket akkor is, ha egyházunkat baj és veszedelem fenyegeti. És ki nem látja a mostani zavaros viszonyok közt azt a sötét felhőt, amely kálvinista egyházunk egén tornyosodik felettünk és amely sötét, bekövetkezendő viharoknak árnyékát veti előre.

Rámutassak ezekre a sötét felhőkre? Ott van az előttünk hidegen elzárkozó politikai kormányzat, amely még reményt sem akar nyújtani a protestáns érdekek fejlesztésére. Ott van a nép, amely makacson ragaszkodik saját akaratának teljesítéséhez az egyház-kormányzattal szemben. Fenn és alant egyaránt elszomorító tünetek mutatkoznak. Ezt csak a tudományos képzettségű, lelkes, buzgó, áldozatra kész papság, önzeilen jellemű, apostoli és prófétai lélekkel megáldott papság tudja elenyésztetni.

Visszatérve az egyházközségi életre jelezhetjük tehát azt, hogy az *egyházközség* maga a központja az az egész egyházszervezetnek, úgyszólván ez a szíve az egésznek, a honnan a vérkeringés kiindul az egész szervezetben, még a fő is innen veszi a szükséges vért, az a fej, amely kormányozza az egész testet. Nálunk nem létezik pap egyházközség nélkül, mint a hogy a római katolikusoknál ez előfordul. Még az a különbség is nevezetes nálunk, hogy protestáns elv szerint a lelkész benne van az egyházközségben, azt a biblia szellemében lelkileg vezeti, tehát nincs az egyházközség felett. Nem lehet parancsoló zsarnoka az egyházközségnek, hanem inkább szerető édes atyja az ő híveinek.

Viszont a református hívekre nézve fontos az a szilárd meggyőződés, hogy nem lehetnek másként tagjai az egyetemes református anyaszentegyháznak, ha először nem tagjai bizonyos egyházközségnek és ennek az egyházközségnek megalakulásához, fentartásához, vagy legalább is Istentiszteletben való részvétel által hozzá nem járulnak. Mert a szeretet kölcsönösen kötelező. Nemcsak a lelkészeknek kell híveit, de ezeknek is kell szeretniök lelkipásztorukat.

Ez a kölcsönös családi érzelmi kötelék csak addig maradhat meg, amíg a lelkipásztort hivatalos teendőben a szolgálatakkésztség vezeti. Mihelyt ennek helyébe az áldozó papnak uralomvágya és zsarnoki ösztöne lép, azonnal elszakad ez a családi kötelék, amely összefűzi a lelkipásztort híveivel. E szeretet megvonásával lehet egyszersmind legjobbban fegyelmezni a híveket. Ez a fegyelem, ez az egyházi rendtartás sokkal többet ér, mint a római egyház hierarchikus törekvése, amely a múltban olyan ferde kinövéseket hozott létre, mint amilyen a fülbegyónás és az egyházi átokkal való sújtás volt.

A legújabb időben mind inkább tért hódít a presbiteri egyházszervezet, amelyben a presbiterek személyes gondozásukkal és a lelkész elnöklése alatt

való közös tanácskozással, teljesítik az egyházi rend, fegyelem és ügyvezetés munkáját és ez által életet adó vérkeringést hoznak az egyházközségben.

Tehát az egész reformáció az egyénre, az egyes személyekre terelte a vallásnak üdvöztető hatását. Egyházunknak ezt a főelvét nem szabad figyelmen kívül hagynunk, sőt inkább fejlesztenünk s az életben megvalósítanunk kell ezt a nemes elvet.

Király Béla,
ev. ref. lelkész,

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1907. jun. 15.

Elnök br. Bánffy Dezső ehkerületi főgondnok; jelen voltak: br. Kemény Kálmán, gr. Bánffy György, Simó Lajos ehker. főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Incze Gerő, Becsek Lajos, dr. Sárkány Lajos, Deésy Gyula, Sándor József igazgatótanácsosok, dr. Kálmán János, Pünkösti Pál h. előadók és Módy Elek levéltáros, mint jegyzőkönyvvezető.

I.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést d. e. 10 órakor megnyitván, jelzi, hogy, tekintettel a mai napon tárgyalás alá kerülő sok és igen fontos természetű ügyekre, egész napra terjedő ülés tartása vált szükségessé.

Első sorban, elnöki előterjesztésre, tárgyalás alá vétettek a titkári állásra beérkezett folyamodványok s egyhangú határozattal ifj. Péter Károly udvarhelyi esperes aa. neveztetett ki.

Elnöki előterjesztésre ugyancsak egyhangú határozattal a számvevői állásra Pünkösti Pál ellenőr, az ő előlépésével megüresedet ellenőri, illetve a f. évi ehkerületi közgyűlés által szervezett pénztárosi állásra Módy Elek levéltáros aai neveztetett ki; a tanügyi-előadói állásra dr. Kálmán János kolozsvári kollégiumi rendes tanár és az ugyancsak újonnan szervezett pénztárosi-ellenőri állásra dr. Sárkány Lajos tanár, igazgatótanácsos aai kérték föl.

Az ehkerületi tisztviselői állás teendőinek ideiglenes ellátásáról való gondoskodásra az elnökség kéretett föl, miután az új törvény értelmében az eddig alkalmazva volt ügyvéddel fennálló szerződéses viszony megszűnt, az ehkerületi közgyűlés jogkörébe tartozván az újonnan szervezett ehkerületi tisztviselői állásnak választás útján való betöltése.

II.

Ezután részletes tárgyalás alá vétettek az új egyházi törvények kihirdetésére s életbeléptetésének módozataira vonatkozólag kiadandó rendeletek s általánosságban kimondta az igazgatótanács, hogy a törvényben foglalt sorrendnek megfelelő rendben sorszámmal jelöltetnek az e tárgyra vonatkozó körlevelek, s a hivatalos lap legközelebbi számában egyszerre s 1000 példányban külön lenyomatban kiadatnak, valamint az évi közigazgatási jelentésbe foglalva, részletesen bejelentetnek az ősi egyházkerületi közgyűlésnek. Az új törvények életbeléptetésére vonatkozó intézkedések elnöklő főgondnok aa. ő excellenciája és főtiszteletű püspök aa. által íratnak alá, rövid tárgyjelzéssel láttatnak el s a közgyűlés tagjainak is megküldetnek.

A beérkező ehmegyei, kollégiumi, teológiai javaslatok földolgozása céljából augusztus hóban rendes igazgatótanácsos ülés fog tartatni.

III.

Az ügyforgalmi kimutatás szerint a f. évben beérkezett . . . ügydarab, ebből elintézetlen . . . drb.

A konfirmációi kis káté átdolgozása a fölkerült bizottság által eszközöltetvén, még egy utolsó revízió után annak kinyomatása elhatározottat.

A n.-enyedi Bethlen kollégium által megejtett tisztújításokról szóló jelentés jóváhagyó tudomásul vétetett, elvi kifogás emeltt azonban a működő tanároknak tiszteletbeli címekkel való felruházása ellen.

Zilahi kollégium határozata a nyugalmazás küszöbén álló Berényi János tanárnak tiszteletbeli igazgatói címmel történt kitüntetéséről, jóváhagyott.

A szászvárosi kollégium matematikai tanszékére be-

érkezett pályázatok az előjáróság ajánlásának megfelelően terjesztettek a közoktatási miniszter elé.

Székely Ödön n.-enyedi tanárnak a Fonciérnél köendő biztosítások közvetítésére a kért engedély megadatott.

A tanügyi bizottságnak elemi népiskolai externátusok felállítására tárgyában kelt javaslata elfogadtatott.

Báthori Gábor-féle tankönyvnek használata, a tanügyi bizottság javaslata alapján engedélyeztetett.

Ugyancsak a tanügyi bizottság javaslatára kimondta az ig.-tanács, hogy a kollegiumi és teológiai előjáróságok, tanárkarok jkveinek kivonatban való beterjesztését jövőre nem kívánja.

Tankó Béla tankönyvének használata engedélyeztetett.

A marosszentgyörgyi l. egyháznak 12 drb énekeskönyv adatott.

Szász Béla kérésére teológiai szakdolgozatának kinyomatására ivenkint 30 kor. segély szavaztatott meg s egyúttal elvi megállapodásként azt is kimondta az igazgatótanács, hogy évenként két lelkész tudományos munkálatait 10 ivig terjedőleg ivenkint 30 koronával honorálja s fölvilágosítást kér az ehkerületi egyházi értekezlet elnökségétől a Dr. Kovács Ödön-féle alapról.

A királyfalvi iskola-teleknek az állam részére leendő átkebelezésére engedély adatott.

A csekelaki iskola államosítására vonatkozó határozat, az ehmege javasolta feltételekkel jóváhagyott.

A magyar déllői hatóságilag bezárt iskola államosítása engedélyeztetett, kérésük azonban a tanfelügyelőhöz leendő beterjesztés céljából visszaküldetett.

A kolozsvári ehközség kérése a két hitoktatói állásának segédlelkészi állássá szervezése iránt, nem volt teljesíthető.

A szászvárosi kollégium elemi iskolájának államsegélyvel hat osztályúvá fejlesztését óhajtván, ez irányban hozott határozata némi észrevételekkel jóváhagyott.

Kolozsvári ehk. határozata Benedek József nyugalmazott tanítójának eddigi lakása élvezetében való meghagyásáról, jóváhagyott.

Ugyanannak Tóth Tamás nyug. kántor összes javadalma élvezetében meghagyásáról s Nagy Kálmánnak kántor alkalmazásáról szóló határozata azzal a megjegyzéssel hagyott jóvá, hogy a nyug. kántor tiszteletbeli presbitersége a törvény szellemével nem egyezvén, nem engedélyezhető.

A csomafái iskola államosítására vonatkozó határozat csak ref. tanerő alkalmazhatására irányuló feltétellel hagyott jóvá.

Az ehker. tanügyi bizottságnak :
a Décei Károly-féle alapítványi levélre,
a m.-vásárhelyi konviktusi rendszabályra s
a kolozsvári koll. internatusi díjszabályzatra vonatkozó javaslatai elfogadtattak.

A mezőpaniti iskola államosításáról bemutatott feltevételek jóváhagyattak.

Marosugrai ehközség kérése ref. állami tanító kineveztetése iránt ajánlattal terjesztetik a közoktatási miniszterhez.

Szabó Árpád tanár aának az internatusi felügyelőségéről való lemondását a kollegiumi előjáróság nem fogadván el, ez ellen irányuló kérelmét az ig. tanács sem teljesítette.

A szeptemberi javító érettségi vizsgálatok helye a szabályzat értelmében a kiadandó bizonyítványba megjelölendő lévén, ennek alapján már most a nagyenyedi kollégiumot jelölte ki az igazgatótanács.

Az idő előhaladottságára tekintettel az ülést elnöklő főgondnok aa. délután 4 óráig felfüggesztette.

IV.

A délután kezdődő ülés első tárgyát képezte az állami és Baldácsi segélyeknek az előleges tárgyalásokon alapuló javaslat szerinti kiosztása.

A br. Radák Istvánné-féle 60 koronás alapítványa helyére özv. Koncz Istvánné vétetett föl.

A nyárádszentannai lelkész felebbezése a járulékoknak az ehmegei nyugdíjintézeti alapról való fedezésére irányuló határozat ellen, — számadások, szabályzatok s ehmegei tanácsos határozattal való fölszerelés végett leküldetett illetékes espereshez.

Beérkezett panaszok alapján kimondotta az igazgatótanács, hogy a harrói öreg lelkész mellé a kápláni állás szervezése sürgős szükségét képez, azonban ily irányban érdemlegesen csak akkor lehet majd intézkedni, ha a most teljesen lekötött kápláni kongruás helyek egyiké megürül.

A tordosi presbiterium felebbezése a cinterem melletti hely hasznélvezete tárgyában, elútasított, miután a kegyeleti idő lejártáig — őszig — az özvegy papnért illeti a hasznélvezet.

A tordosi papi állásnak mindaddig, míg a templom s a paplakhoz szükségessé vált építkezések rendbe lesznek s az elköltött 9000 korona visszahelyeztetik, félfizetéssel való betöltése engedélyeztetett.

Kusztos Gyula s. körlelkész társainak missiói segély leszámítása illetve állami fizetés kiegészítések összegének ily arányban való fölemelése iránt már régebben közoktatási kormányhoz benyújtott kérésök érdekében tett előterjesztésük, ajánlással terjesztetik az egyetemes Konventhez.

Solymosi Xároly főtörvényszéki költség tartozása befizetésére a kért haladék megtagadtatott, esperes javaslat értelmében.

Holtmarosi ehk. Emke-segély kérése ajánlással terjesztetett illetékes helyére.

Csákány Miklós részére 160 kor. előleg megszavaztatott.

A buzás-bessenői ehnak ifj. Mátyás Sámuel által hagyományozott 5000 kor. értékpapir eladása engedélyeztetett, köteleztetvén az egyház az alapítvány céljának megfelelően a torony fölépítésére.

Koronkai ehk. 100 kor. regaletőkéje visszafizetése elfogadtatott.

Mezőszengyeli szorvány leány egyházzá alakulása helyeslőleg tudomásul vétetett.

A magyarköblösön tervezett kepeváltás elvi okokból nem volt engedélyezhető, mert ennek keresztül vitelével a hívek semmi egyházi terhet nem viselnének s bekövetkezne az eset, — ami Vizaknán volt, — hogy az egyházi jogokat megilletők, megállapíthatók nem volnának.

Pokai és székely-sárdi egyházaknak könyöradomány gyűjtés engedélyeztetett.

Az agárdi határtagosítás alkalmából elvileg kimondotta az igazgatótanács, hogy a tagosításhoz képviselőkül mindig környékbeli szakértő gazda-emberek ajánltassanak, Székelyudvarhelyi kollégium határozata a Bodrogi Sámuel-féle hagyaték felhasználását illetőleg, az előadó javasolta kikötésekkel jóváhagyatott.

Kolozsvári ehk. község határozata a Dósa-féle hagyaték papi fizetés céljaira használása tárgyában, jóváhagyatott.

Oládellői templomhely vásárlásról szóló szerződés jóváhagyatott.

Enyedi ehk. nek a csombordi földek eladásáról szóló szerződések jóváhagyhatók nem voltak.

Kebeleszentiváni üres telek eladási szerződése jóváhagyatott.

Lelei ehk. csere-szerződése jóváhagyatott.

A búzásbocsárdi tanítói lakás lebontása engedélyeztetett.

Kibédi ehnak malomárok szabályozás céljából egy kis sziget vásárlásáról szóló szerződése jóváhagyatott.

A somlyóújlaki iskolai telekről beterjesztett szabálytalan szerződés semmisnek tekintetett.

Kolozsvári ehk. községünk nép-utcai telke egy részének eladásáról szóló szerződése jóváhagyatott.

Kercsedei ehk. 2-5 hold erdő vásárlásáról szóló szerződése jóváhagyatott.

Magyarköblösi egyház esperesi úton tett jelentése alapján tudomásul vétetett, hogy az ottani ifjúsági egyesület a papi lakra épített kis házat az államnak bérbe adta, köteleztetik azonban az egyháznak 10 kor. térhasznélvezeti bért fizetni.

Szászújfalusi ehk. község ingatlan eladási szerződése jóváhagyatott.

Középajtai egyháznak birtoktagjához vezető úthely vásárlásáról szóló szerződése jóváhagyatott.

Nagyenyedi kollégiumunk részére az indokoltan kért póthitel 200 kor. erejéig engedélyeztetett azzal, hogy jövőre költségvetését lehetőleg oly előiránnyal készítse meg, hogy ne legyen szüksége évenként többször megismétlődőleg póthitel iránt kérelmezni.

Székelyudvarhelyi kollégium határozata a konviktusi díjak fölemeléséről, jóváhagyatott.

Székely Miklós kidei lelkész elíeni panasz békés elintézéséről szóló esperesi jelentés tudomásul vétetett.

A segédlelkészek alkalmazásánál aug. 1. előtt is, már az új Zs. Törvény fog irányadóul szolgálni.

Kolozsvári ehk. községünk hidelvei lelkésze részére 2 ötödéves korpótlék beszámítását elhatározván, ennek megfelelően a papi díjlevelet módosítva, beterjesztette; az azonban nem volt jóváhagyható, amennyiben a korpótlék is tévesen alapfizetésnek jeleztetett.

Szebeni ehmege kérése a névkönyv kiadása iránt, nem volt figyelembevehető.

Küsmödi papi állás üresen hagyása f. é. szept. 30-ig engedélyeztetett.

Mezőfelei papi állásnak további egy évre üresen hagyása nem volt engedélyezhető.

A marosfelfalusi templom terve s költségvetése jóváhagyásával központi tőkéjéből 12000 kor. kiadatik s 7000 kor. kölcsön felvétele engedélyeztetik.

Noszolyi ehk. nek templom építésre 1590 kor. központi tőkéje kiadatik.

A pánczélcehi könyöradomány gyűjtésről folyó számadás helyesnek találtatott.

Tasnádszántói építkezésekről folyó számadás jóváhagyatott.

Küküllői ehk. költségvetése a javasolt módosításokkal jóváhagyatott.

A országos lelkészi gyámintézeti járulékok bevallása körül észlelt szabálytalanságok megakadályoztatása céljából a lelkészi fizetések összegéről kimutatás terjesztetik a gyámintézeti bizottság elő.

Theol. fakultás jelentéséből tudomásul vétetett, hogy Elek Lajos aa egy Közhasznú Szövetkezeti üzletrészt adományozott.

A dési bérházak megszemléléséről s az egyik avult állapotban levő ház eladásáról szóló számvevői jelentés, tudomásul vétetett.

A theol. fakultás vagyontügyeinek rendezésére vonatkozó összes javaslatok kiadatnak az előjáróságnak.

V.

Elnöki előterjesztésre a kollegiumi előjáróságok szervezetét illetőleg beérkező vélemények alapján javaslat készítésére, főt. püspök aa elnöklete alatt dr. Kálmán János t. ü. előadó, gr. Tholdalagi László, br. Bánffy Kázmér, Becsek Lajos, Bodor János, Berányi János, Gönczi Lajos, dr. Sárkány Lajos és Péter Mózes aiból álló bizottságot kért föl.

Az újonnan választott titkártól, számvevőtől és pénztárostól a hivatali eskű, az augusztusi ülésben fog bevétenni. Elnöklő főgondnok aa éltetésével az ülés véget ért.

M. . . y.

TÁRCZA.

Elnöki megnyitó

és emlékezés dr. Kovács Ödönre. A marosi ref. egyházmegye egyházi értekezletének Mezőbádon, 1907. jun. 12-én tartott közgyűlésén felolvasta: *Benedek Dénes* egyh. elnök.

Tisztelt Értekezleti Közgyűlés!
Tisztelt Közönség!

E nemes nagyközség és reform. egyház, melynek most szerető kebelében vagyunk, mint vendégek, olyan hely, ahol tisztelettel kell megállnunk, úgy is, mint jelentékeny részben intelligens közönség előtt és úgy is, mint amelyből sok felnevelt jeles fiak szállottak ki, emelkedtek a társadalmi élet magasabb munkaköreibe és szereztek becsületet, hírnevet a szülőföldnek.

Van e községben a többi között egy egyszerű, különben régi nemesi hajlék, amely előttünk — az egyház építésére egybegyűltek előtt nem lehet közönbös. Ez a szerény hajlék egy olyan drága bölcső, melyben a dajkálkodó szeretet őt kiválóan derék fiút nevelt és adott a hazának. Az őt közül — fájdalom

— már csak kettő van életben. Három, derék munkássággal megjelölve és termővé tevén életének útját, megtért őseihez. Kettő él és a legfontosabb pályákon értékesíti szép talentumait a társadalom javára. Az öt fiúból kettő a lelkészi pályára lépett. Lelkipásztor, pap lett mindkettő. Olyan papok, akik a papi pályára készülőköt növelik, tanítják, készítik elő, kicsinynek, jelentéktelennek látszó, de felséges pályájokra.

Az a ház, mely ezen öt fiút szülte, növelte: a Kovácsok szülőháza Mezőbándon. A két fiú, ki az öt közül papi pályára lépett: Kovács Albert és Kovács Ödön. Az isteni kegyelem mindkettőt kitüntette, föl emelte, hogy nevök országosan ismertté lett, sőt nagyarányú politikai szereplése és megérdemelt nagy előhaladása révén, Albert nagyobb mértékben, mint öccse, Ödön. Azonban minket erdélyieket s kivált a jelenlegi papi nemzedéket s általában az erdélyi ref. egyházkerületet — mint akinek működési tere itt volt — közelebbről érdekel Kovács Ödön.

Emlékezzünk azért ez alkalommal, itt, az ő szülőhelyén, az ő szülőháza mellett Kovács Ödönről. Midőn ezt mondom: emlékezzünk róla, nem akarok ezzel életíratot adni, csak egy pár halvány zúgában megvilágítani az ő emlékét.

Dr. Kovács Ödön, mint mondám s mint tudjuk, az erdélyi reform. egyházkerület theol. akadémiájának egyik tanára volt. Tehát azokat tanította, akik szintén tanítóknak, lelki tanítóknak készültek. Az ilyen tanári állás, melynek protestáns lelkipásztorokat, lelkitanítókat kell nevelni, már ennél fogva is különbözik a másféle tanári állásoktól. Mert míg azok — kivált az akadémiákon és egyetemeken inkább a tudományos képzésre fektetnek fősúlyt, addig a lelkészképző tanárnak számolni kell az ifjú tanítvány hajlamainak, egész gondolat és szívvilágának megnyerésével, hogy valamiképpen arra a szolgálatra, melyet oly könnyűnek tart a világ és amelyen mégis annyi súlyos terhét kell hordozni a Krisztus szerinti önmegtágadásnak, nem zugolódással, de acélozódó lelki erővel, Isten szerint való megnyugvással, sőt gyönyörrel valamilyen hívatlanok ne tévelyedjenek.

Óh mert mennyi külső és belső ostromot kell és kellett kivált az ő tanársága idejében kiállani és legyőznie a magyar prot. lelkészi pályára lépő ifjúnak. Számot vetni kétségeivel, nyugvópontot találni mindinkább ébredő és igazságot, világosságot szomjazó lelkének. Belső meghasonlások, vívódó kétségek zavaros látóköréből fölemelkedni magasabb, tisztultabb tetőpontra, hol a véges elme megtalálja a végetlent, az örökkévalót, hol a lélek kibéküljön s nemcsak megnyugvást vagy éppen kényszerített belétörődést, de gyönyörűséget, mindennél többet érő örömet és jutalmat reméljen és találjon lelkipásztori hívatásában.

És a külső nehézségek. A magyar protestáns lelkészi pályának nálunk, fájdalom, még ma is — külső szegénysége és egyszerűsége miatt — lekicsinyelt volta, a rideg közönyösség és a rohamosan terjedő fekete erkölcsi halál: a képzelete szerint magasan járó, de a valóság szerint a föld szennyes sarában vergődő, a minden eseményt magától szándékosan eltaszító és a pogányság önzésébe és dobzó-dásaiba visszasülyedő felfordult világ. És állni tehetetlenül, majdnem megkötött kezekkel mindezzel szemben.

A kétségek e nagy és setét pusztaságában Kovács Ödön úgy állt tanítványai előtt, mint egy világító oszlop. Ő végighordozta tanítványait a történelem folyamán a népek lelkében megnyilatkozó vallásos eszmék birodalmán, végig a bölcsészeti rendszerek mélységein és végeredményképen kimutatta, hogy a vallás életszükség, az embernek születéskor magával hozott szellemi postulatuma, melyet sem az embernek letagadni, sem tőle másnak elrabolni nem lehet. Kimutatta, hogy a vallást az ember lelkében semmiféle

eszméi vagy etkölcsi ellenáramlatnak elfojtani végleg nem lehet, legyen az látszólag bármily erős, bármily tartós. Kimutatta, hogy az embernek nélkülözhetlen életszükséglete a végetlenhez, az Istenhez emelkedni, a véges érzellemmel megoldhatlan kérdések megoldását ő benne keresni és megtalálni. Kimutatta, hogy a vallás nem dogmarendszerben és azokhoz való lélek nélküli ragaszkodásban áll, mert azok csak időleges kifejezési formái a belső szükségnek s azoknak az idő szerint változniok, tökéletesedniök kell. A vallás áll az embernek, mint szellemi lénynek a véghetetlen, az Isten, a gondviselő atya élő sóvárgásában és benne megtalált kielégítettetésében. És ezt a jogot, ezt a tulajdonát tőle semmiféle tudomány és semmiféle isten-tagadás elvadult vagy léha pöffeszkedése el nem veheti soha. Kimutatta, hogy az embernek tudományos és vallásos műveltsége két olyan lelki életszüksége, melyek egyikét elhanyagolni ép oly káros és félszegtítő, mint a másikat. Kimutatta, hogy az emberi lélek e szükségéinek mély, teljes átérzése, megismerése és odaadással való szolgálata — abban a légkörben, mely a reformáció által megtisztított evangéliumi vallásnak, a Jézus vallásának légköre — a legfelségesebb munkakör e földön, melynek értékéből nem vonhat le sem gáncs, sem kicsinylés, sem hideg közöny, mert ha egyetlen lelket foglyul vihettünk az Úrnak, hogy legyen az az igaz szabadság és kegyelem gyermeke, jutalmunk van olyan, milyet senki e földön senkinek nem adhat. Oda vezetett a nagy apostol lábaihoz és megértette a nagy szellemi hősnak ama mondását: az én életem sem drága énnékém, csak hogy elvégezzem a munkát, melyet reám bíztak, hogy elvégezzem. Odavezetett a nagy Istenember kebelére és megnyitotta tanítványainak kebelét, hogy bevegék és vérökké, örökségökké tegyék az isteni kérést és ígéretet: szerelmes gyermekem, add nekem a te szívedet; és: ha én velem harcoltok mind a diadalomig, az én békességemet adom nektek, jutalmotok lesz az én Atyámtól és a ti Atyátoktól.

De ha én azt a hatást, amit Kovács Ödön tanítványaira, a leendő lelkipásztorokra gyakorolni akart és tudott, el tudnám mondani, le tudnám írni. Távol áll az én gyengeségem ettől. Csak azt akarom mondani — amit különben szinte felesleges is — hogy mindezt ő nem tudós fellengéssel tette — hisz úgy nem is érhetett volna célt — hanem az ő lelkének minden kincsét előhozta, hogy életet, lelket öntsön tanításaiba. Az ő tanítása, előadása hitből-hitbe vezető csatorna volt. Amit tanított, amit mondott, azt az ő lelkének belső igazságából mondta. És amit tanított, amit mondott, egész az ellenállhatatlanságig kedvesen, szeretetteljesen és meggyőzőleg adta elő.

Ismert mély és széleskörű tudományos készült-ségénél, kimagasló tehetségénél semmivel sem volt kisebb embert szerető, ifjú embert biztató, soha meg nem szégyenítő, de mindig nemesen ambicionáló érintkezési modora, mely az ő nemes, gyöngéd és jó lelkében találta tápláló forrását, mely neki oly nagy és méltán megérdemelt tiszteletet, szeretetet és népszerűséget szerzett tanítványai körében, az iskolában és annak falain túl.

Dr. Kovács Ödön, mint theológus, tudjuk, a modern irány első mély és igaz képviselője volt Erdélyben. Azonban ezzel még nem mondtunk eleget. Kovács Ödön új szellemet, új lelket öntött a theológiába; hitet, értelmet, eszményi felfogást, átértett és átértett pályaszeretetet tanítványai lelkébe. Kovács Ödön egy egész papi nemzedéket nevelt az élő Isten szomjúhozására, szerelmére és a lelkek hívatásszerű legeltetésére. Kovács Ödön egyénisége és szelleme egy egész iskolának lesz központjává, mely iskolának jelszava, az ő szellemében nem lehet, nem szabad, hogy más legyen, mint: egyaránt hozni fel kincseket úgy a tudomány mint a hit mélységeiből; nem lehet

más, mint: értelemmel és élő hittel olvasni és magyarázni az írásokat. Kovács Ödön megérdemelte azt a nevet, mellyel legkiválóbb tanítványa tisztelte volt meg 25 éves tanári jubileumán: mester.

Méltónak, illőnek, szükségesnek ítélem azért, hogy itt, e helyen, ez alkalommal — habár csak e fogyatékos és rövid megvilágításban — megemlékezzünk róla és a követ, mely elfedi, kezeinkkel megtörülgetve a mohmuháitól, kegyeletünk, tiszteletünk friss virágjaival ültessük be sírját, melyben már 12 év óta alussza az igazok álmát.

Dr. Kovács Ödön, tekintve rövid földi pályáját, hulló csillag vala szemünk előtt, de szellemének, működésének visszfénye soká fenmarad — hisszük — közöttünk és az utánunk jövő nemzedékek között, mert ő Istennek igaz prófétára, Krisztusnak hű véze, méltó tanítványa vala.

Ezzel az ülést — őszinte tiszteletem és szíves üdvözetem kifejezése mellett — megnyitom.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk jelen száma az igazgatótanácsi körlevelek miatt, mely jelen számunkhoz mellékletként is van adva, egy napot késett.

Papválasztási előkészület Kolozsvárt. Jun. 13-án tartott minősítő bizottsági ülésben — Herepei Gergely esperes elnöklete alatt — számbavétetvén a *magyarutcai* lelkészi állásra beérkezett folyamodványok: a törvényes határidőig beérkezett 14 folyamodó közül választásra bocsáttattak: *Bedő Károly* szilágypaniti, *dr. Szakács Albert* sóvényfalvi, *Csia Kálmán* etédi, *Lukácsi Imre* diósvizlói, *Paulay Viktor* gyéromonostori, *Szabó Jenő* kézdivásárhelyi, *Barabás Samu* magyarláposi, *Czirmai Zoltán* kézdivásárhelyi, *Incze Lajos* vizaknai lelkészek. — Választás alá bocsáthatók nem voltak: *Dombi Béla* m.-gyönyi lelkész püspöki engedély hiánya miatt; *Józsa Károly* györgyfalvi lelkész az egyh. törv. 277. §. alapján; *Zsigmond Károly* sz.-somlyói és *Érsek Elek* szárazajtai lelkészek nem csatolták legújabb szolgálati bizonyítványukat; *Irsay József* express levélben küldötte be jelentkezését, de semmiféle okmányt nem mellékel.

Dr. Ravasz László. Theol. fakultásunk kiváló képzettségű új tanára, Ravasz László f. hó 17-én tette le a doktorátusi vizsgát az aesthetikából, filozófiából és művészettörténelemből „cum laude”. Doktorrá avatása f. hó 22-én (szombat) fog megtörténni. Gratulálunk az új doktornak!

Egyházi értekezleti közgyűlés. A marosi egyházmegye, egyháztársadalmi közgyűlését e hó 12-én tartotta meg Mező-Bádon. Jelen volt ezen az egyházmegyénk s az értekezletnek elnöksége, világiak, egyháziak elég szép számmal s megjelent az egyházkerületi értekezlet egyházi alelnöke *Nagy Károly* kolozsvári ref. theol. tanár, akinek érdeklődése és megjelenése igen jó hatással volt az értekezleten megjelent tagokra s a hallgatóságra. Az értekezlet tagjait *Visky Gyula* mezőbándi lelkész fogadta és a gyülekezés után, a harangok istentiszteletre hívó szavai mellett vonultunk templomba, a melynek padsorai szorongásig megteltek az egybesereglett hívekkel. Imát Ravasz János az egyházmegye őszintén szeretett esperese és egyházi beszédet *Kovács László* koronkai lelkész tartott, ki alapigéjéül Máté ev. VI. 33. versét választotta. Hogy az ima s egyházi beszéd szívből szívhez szóló istenige hirdetése volt, azt felesleges mondanunk, hiszen építő, emelő hatásuk mindvégig uralta a lelkeket.

A tulajdonképeni értekezleti közgyűlést *Benedek* Dénes makfalvi lelkész, egyházi elnök nyitotta meg, tartalmas értekezésben s hódolattal emlékezett meg néhai *Kovács Ödön* és *Kovács Albert* ref. theol. tanárok áldásos életéről. Ők Mezőbánd kebeléből kerültek ki s lettek nagyok egyházi életünkben. *Tóth László* értekezleti egyházi titkár, karácsonfalvi lelkész, részletes jelentésben számolt be az elmúlt év munkásságával s a közgyűlés teljes elismeréssel vette tudomásul a tartalmas évi beszámoló jelentést. A pénztáros, *Molnár Lajos* harasztkeréki lelkész rövidelszámolásában az volt a legszigorubb mozzanat, hogy nevezett atyánkfia a pénztárnokságról lemondott. Pedig

örvendező lélekkel hittük s reméltük, hogy legalább ezen munkakörben velünk marad a küzdők sorában.

Ezután egy kedves, megkapó tény következett, *Benedek* Dénes üdvözölte *Nagy Károly* theol. tanár atyánkfiait, mint az egyházkerületi értekezlet egyházi alelnökét s biztosította őt arról, hogy egyháztársadalmi ügyünk buzgó harcosa a marosi egyházmegye. *Nagy Károly* megragadva az alkalmat, megkapó közvetlenséggel tárta fel egyháztársadalmi munkásságunk jelentőségét s különösen kérte a tagokat a hű kitartásra, munkásságra, mert ezzel a magyar kálvinista egyház érdekeinek szolgálatával együtt testvértelen, sok megpróbáltatáson keresztül ment nemzetünk érdekeit is a legigazabban szolgáljuk. Utánuk *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész értekezett a keresztyén szeretet munkásság jelentőségéről s felhívta a figyelmet azon kötelességekre, a melyek az egyháztársadalmi munkásság keretébe okvetlenül felveendő, mint: az ifjak lelki gondozása, betegekről való gondoskodás stb. Felolvasása keretén több eszmét vetett fel s kérte, hogy lehetőleg gyülekezetenként gondoskodjanak az egyháztársadalmi munkásság vezetői az atya nélküli árvák, a szegény családok körében született csecsemők, illetőleg betegágyas anyák táplálásáról, s az árva leányok érdekében egy cseledeképző intézet kezdeményezését javasolta, amely a Magyarországon teljesen ismeretlen háztartási, főző és gazdasági szakiskolával egészíthetné ki. A gyülekezett nagy érdeklődéssel hallgatta végig a fejtegetéseket s *Nagy Károly* egyh.-kerületi alelnök javaslatára megbízta felolvasót a tervezet megvalósítása céljából alkalmas javaslat elkészítésére. Most *Ferencz Mihály Zsigmond* derék tagtársunk felolvasása következett, aki az újabb egyházipolitikai törvények jelentőségéről szólott. A szép tanulmány mindvégig lekötötte a hallgatók figyelmét s *Nagy Károly*, *Kovács László* és *Tóthfalusi József* hozzászólása után a legteljesebb elismeréssel adózott a közgyűlés e szép munkáért.

Ezek nyomában a tisztújítás s egyházi vezetőembe-reinkről való szeretetteljes megemlékezés történt meg, s ez alkalmat arra is felhasználtuk, hogy báró *Bánffy Dezső* egyházkerületi főgondnokunkat s *dr. Bartók György* püspökünket táviratilag üdvözöltük.

Elismeréssel adózva a vendéglátó derék egyházközségnek s lelkészének *Visky Gyula* atyánkfiaának, közös ebédre gyűltünk össze, ahová akkorra már megérkezett hivatali elhalaszthatatlan elfoglaltsága miatt eddig távol volt világi elnökünk *Csontos Olivér* egyházmegyei gondnok kedves atyánkfia is.

Mi magunk egy szép s lélekemelő építő nap emléket hoztuk el Mezőbándról. Vajha a mi emlékünknél se maradna nyomtalanul ottani hiveink lelkében.

Évzáró ünnepély a theológián. Folyó hó 16-án délután 4 órakor történt meg theol. fakultásunk dísztermében az 1906—907-ik iskolai év ünnepélyes bezárása. Az ünnepély — a közönség részvétele nélkül — a tanárok és tanulók jelenlétében folyt le. A „Tebenned bízunk” kezdetű zsoltár eléneklése után *Tótkés* András ifjúsági, *Bartha* Péter zeneegyleti és *Varga Gyula* theológusköri elnökök beszámoltak az illető körök ez évi működéséről. Ennek végeztével *Kenessey Béla* theol. igazgató a pálya, illetve jutalomdíjakat osztotta ki. *Varga Zsigmond* III. é. theol. a systematika köréből kifizűzött pályatétel megoldásáért szorgalomdíj címén 50 K, *Weimann* Péter egyházi beszéd írásáért 40 K, *Dávid* Pál és *Salga* Zoltán német egyházi beszéd magyarra fordításáért 20—20 K, *Sárkány* Lajos hébernyelvi pályázatért 70 K, *Muzsnay* László szintén hébernyelvi pályázatért 32 K, *Bodoni* László harmoniumon tanúsított jártasságáért, nyílt pályázaton 50 K, *Varga Gyula* szintén harmoniumon tanúsított jártasságáért, szorgalomdíj címén 30 K, *Bartha* Péter imairásáért 10 K, *K. Nagy* Lajos és *Gotthárd* József szorgalmi díj címén 24—24 K-t. Nem érkezett be pályamunka a historiából és a biblia-theológia köréből. A jutalmak kiosztása után a jövő évi pályatételek felolvasására került a sor. Majd *Bartha* Péter mondotta el az alkalomra írt pályanyertes imáját. Az igazgató buzdította az ifjúságot, hogy komolyan fogja fel magasztos hivatását s a könnyelmű élet helyett munkára használja fel minden idejét. Az ünnepély „A Sionnak hegyén Uristen” c. ének eléneklésével ért véget.

Dózsa-émlékünnepély Kolozsvárt. A kolozsvári református egyházközség 1907 június 23-án d. e. 10 órakor farkas-utcai templomában néhai *Dózsa Kálmán* csíkszeredai kir. törvényszéki bíró, az egyházközség nagy-

lelkü alapítványtevője emlékére ünnepélyt tart az alábbi műsorral: 1. Invokáció: I. Dicséret. 2. Gyülekezet éneke: XI. Zsoltár 1. v. 3. Polgári dalegylet éneke. 4. Imát mond Nagy Károly theol. tanár. 5. Polgári dalegylet éneke. 6. Emlékbeszédet tart dr. Bartók György püspök. 7. Gyülekezet éneke: XC. Zsoltár 9. v. Isteni tisztelet után az egyház tanácstermében dísz közgyűlés: 1. Megnyitó beszédet mond Incze Gerő főgondnok. 2. Dózsa Kálmán arcképének leleplezése Herepey Gergely esperes-lelkész beszéde kíséretében. 3. A gyűlés bezárása.

Az Udvarhelyi ref. egyházmegye egyházi értekezlete. 1907. évi június hó 27-én a nagygalambfalvi egyházközösségben tartja évi rendes közgyűlését az alábbi tárgysorozattal: *I. Előzmények.* 1. A Székelyudvarhely felől jövőök Bögözben, a Székelykeresztur felől jövőök Bethfalván a lelkipásztor házában várják egymást reggel 8 óráig. 2. Reggel $\frac{3}{4}$ órakor megérkezés Nagygalambfalvára, itt a község központján az elnökséget és vendégeket üdvözli Kányádi Miklós presbyter 3. Elszállásolás. 4. 9. ó. igazgató választmányi ülés a papi lakásban. *II. Templomozás.* 1. $\frac{1}{2}$ 10 órakor istentisztelet; imát mond Bíró Áron felsőboldogfalvi lelkipásztor, egyházi elnök, egyházi beszédet tart Csutak István mátyásfalvi lelkipásztor. 2. Énekel ez alkalomra alakult dalkar Baczó Lajos bethfalvi lelkipásztor vezetésével. *III. Közgyűlés* (a templomban) 1. Elnöki megnyitó. 2. Szabadelőadást tart Bíró Sándor ref. koll. tanár. 3. Szavál Száva Berta tanítónő. 4. Felolvas Kovács Dániel ref. koll. tanár, világi alelnök. 5. Jelentés az értekezlet évi közgyűléséről: előadja Kádár Dénes nagygalambfalvi pap, egyházi titkár. 6. Választások. 7. Jövő évi közgyűlés helyének és idejének megállapítása 8. Indítványok. 9. A hívek üdvözlése a templom előtt Jakab Alb. rt. kiskalambfalvi lelkipásztor, egyházi alelnök által; vallásos iratok kiosztása. *IV. Közgyűlés után.* 1. Délután 1 órakor közebed az áll. elemi isk. egyik termében; ára személyenkint 3-20 K. 2. Délután 6. órakor társasestély és táncmulatság. *Az estély műsora a következő:* 1. Ének, éneklé ez alkalomra szervezett dalkar Baczó Lajos bethfalvi pap vezetése mellett. 2. Szavál Lányi Imre joghallgató. 3. Népdalok, hegedűn előadja Pálffy Béla joghallgató. 5. Felolvasás, tartja Hegyi Péter peteki pap, egyházi jegyző. 5. Ének, előadja Baczó Lajos bethfalvi pap vezetése mellett ez alkalomra alakult dalkar.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 580—1907. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozsvári egyházmegyébe kebelezett *Ördög-keresztúri körlelkézi* állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Lakás, 890 négyszögöl kerttel és gazdasági épületekkel. Canonica portio: 20 h. szántó, 7 h. 660 négyszögöl kaszáló, 2 h. 399 négyszögöl legelő, 22 h. 737 négyszögöl erdő, bérértéke 273 kor. 43 fill. A nagy-esküllői egyház pénztárából félévi utólagos részletekben 45 kor. Az egyházkerület pénztárából 826 kor. 28 fillér. Terményjövedelem pénztárértéke 153 kor. 85 fillér. Munkabeli szolgáltatások pénztárértéke 11 kor. 50 fill. Stóla jövedelem 10 korona. Állami kiegészítés 700 korona 82 fillér. Összesen 2055 kor. 88 fillér, melyből engedélyezett kiadás 455 korona 88 fillér. Vallástanításért Ördög-Keresztur 80 korona, M.-Fodorháza 60 korona.

Köteleességek: Ördög-Keresztur anya, Magyar-Fodorháza, Kis-Esküllő leányegyházakban, Nagy-Esküllő, M.-Ujfalva, Súlyomkő, Babucz, Berend és Kovács szörványokban a rendes lelkézi teendők ellátása.

Pályázati határidő 1907. július 9.

Folyamodványok küldendő Kolozsvárra a püspöki hivatalhoz.

Kolozsvár, 1907. június 12.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 70—1907.

KÖRLEVÉL

a kolozsvári ref. egyházmegye lelkézi hivatalaihoz.

Kérjük tiszt. lelkésztársainkat, hogy alulírott tanügyi-

előadó afiához beküldeni sziveskedjenek az évvizsgálatok után 8 nap alatt:

1. az iskoláiknak megfelelő (A. vagy B. mintájú) statisztikai kérdő-íveket kitöltve 3 példányban (2617—904. ig. tan. sz.);

2. az ismétlő-, valamint a mindennapi iskolában végzett vallás- és énektanításról szóló „Haladási naplót” egy példányban, jelezve a napló lezárása előtt, hogy mely időben szünetelt esetleg a vallásos oktatás, valamint a hetenként tartandó órák számát és az egész évben kitarított órák összegét.

Szamosfalván, 1907 június hó 12-én.

Herepei Gergely,
esperes.

Muzsnai Miklós,
em. tan. előadó.

Sz. 591—1907.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Az orsz. református lelkézi nyugdíjintézetre vonatkozó törvényt, ügyrendet és végrehajtási utasítást minden lelkésznek megküldöttem. A végrehajtási Utasítás 5. pontja értelmében felkérem a nyugdíjintézetbe való belépésre kötelezett és jogosított összes lelkésztársaimat, hogy az Utasítás 5. pontjának a., b., c., d. és e. alpontjai alatt felsorolt okmányokat (családi értesítőt, szolgálati bizonyítványokat, kinevezési okmányt, nyilatkozatokat stb.) f. évi július 15-ig terjesszék be az esperesi hivatalhoz.

A tagsági ív egyik példányát tájékoztatás mindenik lelkésztársamnak elküldöttem. Ennek hátulsó lapján a különböző nyilatkozatok kiállítására részletes Utasítás található. Sziveskedjenek ezt figyelembe venni s a tagsági ívet kitöltetlenül az okmányokkal együtt visszaküldeni.

Alsósófalva, 1907. jun. 17.

Iffj. Péter Károly,
esperes.

Sz. 590—1907.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

1. Felkérem tiszt. lelkésztársaimat, hogy az esperesi hivatalnak szóló mindennemű beadványaikat f. hó 25-től kezdve sziveskedjenek tiszt. Hegyi Péter e. m. főjegyző úrhoz küldeni.

2. Felkérem tiszt. lelkésztársaimat, hogy a templomokra vonatkozó adatokat a megküldött úrlapon sürgősen terjesszék be hozzám.

3. Végül felhívom az udvarhelyi egyházmegye papi temetkezési együletének tagjait, hogy tiszt. Lajos János aa. halála folytán 2—2 koronát küldjenek be az esperesi hivatalhoz.

Alsósófalva, 1907. jun. 17.

Iffj. Péter Károly,
esperes.

HELYESBITÉS.

Az Erdélyi Protestáns Lap 23-ik számában közölt *Sóváradi ref. kántortanítói pályázati hirdetés*ny tizedik sorában 3 öl hasogatott bükkfa tévesen van közölve, mert helyesen 8, azaz nyolcz öl fa. Értéke 64 korona, helyesen közöltetett. A pályázni akarók figyelmébe ajánlja:

Sóváradi, 1907. június hó 13.

Biró Géza,
ref. lelkész.

2467—1907. sz.

I. KÖRLEVÉL

az összes egyházi és iskolai hatóságokhoz,

az új egyházi törvények kihirdetése tárgyában.

A magyarországi református egyháznak az 1904. évi november hó 10. napjára, Budapestre összehívott országos zsinata megalkotta I—IX. törvénycikkben a magyarországi református egyház törvényeit:

I. t.-c. Az egyházalkotmányról és szervezetről.

II. t.-c. A lelkészválasztásról, a lelkészek alkalmazásáról és elhelyezéséről, a kegyeleti időről.

III. t.-c. Az egyházi adóról.

IV. t.-c. A magyar országos református egyházi közalapról.

V. t.-c. Az egyházi törvénykezésről.

VI. t.-c. A köznevelési és közoktatási szervezetről.

VII. t.-c. Az országos református lelkeszi nyugdíj- és özvegy-árva intézetről.

VIII. t.-c. A külföldön levő magyar református hívek és egyházközségek gondozásáról.

IX. t.-c. A magyar református egyházi törvényeknek a Magyar koronához tartozó Horvát- és Szlavon-országok területén való végrehajtásáról.

Mindezen egyházi törvényeket Ó Felsége, Magyarország királya, I. Ferencz József, Bécsben, 1907. évi februárius hónap 14-én kelt elhatározásával jóváhagyta és megerősítette.

Az erdélyi református egyházkerületnek Kolozsvárt, 1907. évi május hónap 25-én s 26-án tartott közgyűlése kimondotta, hogy a királyi jóváhagyással megerősített egyházi törvényeket 1907. évi augusztus hónap első napjával lépteti életbe, s egyidejűleg 25. jegyzőkönyvi sz. a. hozott határozatával megállapította a törvény életbeléptetésének és végrehajtásának módzatait, tekintettel »az erdélyi református egyházkerületnek fenntartott régi joga s külön alkotmányának sarkalatos pontjai« cím alatt az Egyházi törvény 1907. évi hivatalos kiadása mellékletéül K/alatt csatolt s az erdélyi református egyházkerület 1906. évi márczius hónap 7-ére egybehívott egyházkerületi közgyűlés 17. jkvi sz. határozatával szövegezett nyilatkozatra.

Felhívjuk az összes egyházi és iskolai hatóságokat, hogy az egyházkerületi közgyűlésünk 1907. évi május 25—26-án 24. jkvi számok alatt hozott határozatainak megfelelőleg az *Egyházi Törvényeknek az 1904. évi I—IX. t.-c.-eit 1907. évi augusztus hónap 1. napja előtt hatáskörükben kihirdessék és 1907. évi augusztus hónap 1. napjától alkalmazzák és alkalmazzassák.*

Az új törvény kihirdetésére s életbeléptetésére a jelenlegi egyházi hivatalnokok hívatottak, ehhez képest az esperesek, egyházmegyei fő- és aljegyzők, egyházmegyei pénztárnokok és egyházmegyei tanügyi előadók hivatalaikat tovább folytatják és augusztus hónap első napjától az új törvény rendelkezései szerint töltik be addig, amíg megválasztásuk időköre lejár. Az egyházmegyei ügyész hivatalát addig folytatja, amíg az I. t.-c. 150. §-a értelmében új ügyészt választ az egyházmegyei közgyűlés, még pedig az egyházkerületi közgyűlésünk határozata szerint jogi képzettséggel bíró egyének közül. Élethossziglan, vagy lemondásukig s az egyházkerületi közgyűlésen megállapított jog- és hatáskörrel folytatják hivataloskodásukat az egyházmegyei főgondnokok és a kollégiumi fő- és algondnokok. Az egyházmegyei gondnokoknak gondnoki megbízatásuk 1907. évi augusztus 1-én lejár az egyházkerületi közgyűlési határozat szerint, s attól kezdve élethossziglan, vagy lemondásukig, mint egyházmegyei tanácsbírák és egyházmegyei tanácsosok működnek, az Egyházi Törvény s az egyházkerületi közgyűlésünkön megállapított jog- és hatáskörrel.

Felhívjuk mindenik egyházmegye tiszteletes t.

Tanácsát és nagytiszteletű Esperesét, hogy 1907. évi július hó 1-től 15-ig a viszonyoknak megfelelőleg választott alkalmas időben az új törvények kihirdetésére s a megfelelő intézkedések foganatosítására egyházmegyei közgyűléseket hívjanak össze.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyhker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2466—1907. sz.

II. KÖRLEVÉL

az egyházmegyeék nagytiszteletű espereseihez, a kollégiumok s a teológiai fakultás méltóságos t. előljáróságaihoz,

az egyházkerületi közgyűlés hivatalból tagjainak bejelentése tárgyában.

Az erdélyi református egyházkerületnek folyó évi május hónap 25—26. napjain tartott közgyűlése 11—25. jkvi számok alatt hozott határozataival kimondotta, hogy 1907. évi augusztus hónap 1. napján az új egyházi törvény életbeléptetésével megszűnnek az egyházkerületi közgyűlésen eddig gyakorolt tagsági jogok s az 1907. évi augusztus hónap 1. napja után összehívandó egyházkerületi közgyűléseknek hivatalból tagjai lesznek:

1. az egyházkerületi főgondnokok,
2. a püspök,
3. az egyházkerületi fő- és aljegyzők és a generális direktor,
4. mindenik egyházmegye esperese és egyházi főjegyzője,
5. mindenik egyházmegye két főgondnoka,
6. mindenik kollégium két főgondnoka,
7. a teológia fakultás főgondnoka és a szolgálatban idősebb gondnoka,
8. a teológiai fakultás igazgatója,
9. mindenik kollégium igazgatótanára és gazdasági felügyelő tanára,
10. a tanítóképző intézet igazgatója.

Felhívjuk a címzett hatóságokat, hogy *folyó évi augusztus hónap 1. napjáig* igazgatótanácsunkhoz hivatalosan bejelenteni sziveskedjenek, hogy az illető testület (egyházmegye, kollégium, fakultás) képviselőiben névszerint kik vannak jogosítva az egyházkerületi közgyűlési tagságnak hivatalból való gyakorlására, s e szerint kik lesznek meghívandók ezen a címen a folyó év őszén tartandó egyházkerületi közgyűlésre.

A bejelentésnek a következő adatokat kell tartalmaznia:

- a) a közgyűlési tag neve,
- b) világi és egyházi állása,
- c) pontos lakás címe (lakóhely, utolsó pósta, kerület, utca és házsám).

Ha valamelyik állás, amely az egyházkerületi tagságra jogosítana, ez idő szerint betöltetlen, arról külön jelentés teendő egyidejűleg.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2481—1907. sz.

III. KÖRLEVÉL

mindenik egyházmegye nagytiszteletű espereséhez, — egyházkerületi közgyűlési képviselők válszatása tárgyában.

Az új egyházi törvény. I. t.-c. 62. §. b) pontja értelmében mindenik egyházmegye jogosítva van az egyházmegyei népesség arányában meghatározandó számmal egyházi és világi képviselőket küldeni az egyházkerületi közgyűlésre, ugyanazon §. c) pontja szerint tagja az egyházkerületi közgyűlésnek 4 tanító-képviselő. A folyó évi május hónap 25—26. napjain megtartott rendkívüli egyházkerületi közgyűlésünk 22. sz. a. hozott határozatával kimondotta, hogy az egyházmegyék, ha népességük 15000 lélekszámnál kisebb, 1 egyházi és 1 világi képviselőt választhatnak, ha a lélekszám 15000-nél nagyobb, de 30000-nél kisebb 2 egyházi és 2 világi képviselőt választhatnak, s ha az egyházmegyéhez tartozó reformátusok lélekszáma 30000 vagy annál több, 3 egyházi és 3 világi képviselőt küldhet az egyházkerületi közgyűlésre.

E szerint az 1906. évi névkönyv adatai szerint az egyházmegyék részéről választandó egyházkerületi képviselők száma felerészben egyházi, felerészben világi tagokból:

a hunyadi egyházmegyéből	2.
a gyulafehérvári	2.
a nagyenyedi egyházmegyéből	6.
a kalotaszegi	4.
a kolozsvári	4.
a szilágyszolnoki	6.
a dési	2.
a széki	4.
a nagysajói	2.
a görgényi	4.
a marosi	6.
a küküllői	4.
a nagyszebeni	2.
az udvarhelyi	6.
az erdővidéki	2.
a sepsi	4.
az orbai	2.
a kézdi	2.

összesen 64.

képviselő, akik közül 32 egyházi és 32 világi.

Egyházkerületi közgyűlésünk 22 sz. határozata szerint ezeket a képviselőket az egyházmegyék közgyűlései választják meg 5 évre terjedő megbizatással.

Ugyancsak az idei rendkívüli egyházkerületi közgyűlés ugyanazon jegyzőkönyvi sz. a. kelt határozatával kimondotta, hogy az egész egyházkerület részéről az egyházkerületi közgyűlésre küldendő 4 tanító képviselőt is az egyházmegyei közgyűlések választják meg lajstromos szavazással, általános szavazat-többséggel.

Ehhez képest felhívjuk a nagytiszteletű esperes aait s ezen az úton az egyházmegyék tiszteletes t. Tanácsait, hogy az egyházkerületi közgyűlésre küldendő egyházmegyei és tanító képviselők választása céljából 1907 évi július hónap 1—15. napjai között alkalmas időben egyházmegyei közgyűlést tartani sziveskedjenek.

Az egyházmegyének kerületi képviselői az egyházmegyei közgyűlésnek egyházi és világi tagjai közül egyenlő számmal választandók, a tanító képviselőket az összes egyházmegyék közgyűlései választják lajstromos szavazással, oly módon, hogy mindenik egyházmegye közgyűlése az egyházkerület református népiszkolái, kollégiumi elemi iskolái, polgári iskolái és tanítóképző intézete tanítói közül összesen 4 tanítóra szavazhat, a jelenlevő közgyűlési tagok titkos szavazataival. Erről a szavazási eljárásról felvett jegyzőkönyvi pont külön hiteles másolatban beterjesztendő az igazgatótanácshoz. A jegyzőkönyvi kivonatnak tartalmaznia kell, hogy kik szavaztak az egyházmegyei közgyűlésen a tanító képviselőkre, kik voltak a szavazatszedő bizottság tagjai, s az összes jelenlevő szavazók közül melyik tanító-képviselőjelöltre összesen hány szavazat esett. Ha a jelenvoltak közül valaki négyenél kevesebb jelöltre adta szavazatát, ez a jegyzőkönyvben külön felemlítendő, ellenben, ha valaki négyenél több jelöltre szavazott, az a szavazat egészen semmisnek tekintendő, s mint ilyen külön felemlítendő a jegyzőkönyvben, a szavazatok közé be nem számítva semmit a szavazatából.

Az elnöki és jegyzői aláírással hitelesített jegyzőkönyvi kivonatokból, amelyek folyó évi augusztus hónap közepéig lesznek beterjesztendők az igazgatótanácshoz, az igazgatótanács fogja hitelesen megállapítani, hogy az egész egyházkerület összes egyházmegyei közgyűlésein szabályszerűleg beadott szavazatokból melyik négy tanító képviselőjelölt kapta az általános szavazattöbbséget, s ez a négy tanító lesz az egyházkerületi közgyűlésnek tagja az 1912 július hónap első napjáig terjedő időkor alatt. Ha a szavazatok úgy oszlanának meg, hogy egy, vagy több jelölt nem kapna általános szavazattöbbséget, az igazgatótanács pótszavazást rendel el a legtöbb szavazatot nyert jelöltek közül kétannyira, mint a hány tanítói képviselői hely betöltendő lesz a pótszavazás által.

Az egyházmegye egyházi és világi képviselőinek megválasztásáról a közgyűlési elnök és jegyző aláírásával szintén folyó évi augusztus hónap közepéig jelentés terjesztendő az igazgatótanács elé, igazolás céljából. Ezeknek az egyházmegyei képviselőknek megbizatásuk is 1912. évi július hónap 1. napjáig terjed.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyh. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2455—1907. sz.

IV KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz, tanárképviselők választása tárgyában.

Vonatkozással az 1907. évi május 25—26-án tartott egyházkerületi közgyűlés által 22. jkvi sz. a. elfogadott az új Egyházi Törvények életbeléptetésére vonatkozó 1963—1907. sz. igazgatótanácsai javaslatnak 5. §-ának b) pontjára, felkérjük a méltóságos t. Elöljáróságot, méltóztassék utasítani a kollégium főgimnáziumának tanári karát, hogy az 1907. július 1-től 1912. július 1-ig terjedő 5 évi időszakra válassza meg

az egyházkerületi közgyűlésre küldendő képviselőit s a választásról felvett jegyzőkönyvet a megválasztott képviselők igazolása céljából 1907. augusztus 15-ig terjessze fel a méltóságos t. Előljárárság útján igazgatótanácsunkhoz.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyhker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2462—1907. sz.

V. KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseihez,
az egyházmegyei tanácsbírák és tanácsosok számának megállapítása tárgyában.

Az 1907. évi augusztus hónap 1-ső napján életbe lépő új Egyházi Törvény az I. t.-c. 51. §-ának b) pontjában úgy intézkedik, hogy az egyházmegyei közgyűlés tagjai közül az egyházmegyei közgyűlések által egyenlő számban választandó *lelkészi és világi tanácsbírák* számát az illető egyházmegyék meghallgatásával az egyházkerületi közgyűlés állapítja meg. Felhívjuk a nagytiszteletű Esperes aait, hogy az egyházmegyei tanács által készíttessen s terjesszen javaslatot a *folyó évi július hónap 1—15. napjai* valamelyikén megtartandó egyházmegyei közgyűlés elé az iránt, hogy abban az egyházmegyében hányban kívánja megállapítani az *egyházmegyei tanácsbírák, valamint az egyházmegyei tanácsosok számát*. Folyó évi május hónap 25—26. napjain tartott egyházkerületi közgyűlésünk vonatkozó határozataiban a nagytiszteletű esperes aai figyelmébe ajánljuk azt az elvet, hogy fentartván az egyházmegyei tanács intézménye, ennek tagjai a hivatalból tagokon kívül az egyházmegyei tanácsosok, akik megkülönböztetendők az egyházmegyei tanácsbíráktól. Az egyetemes egyházi törvény szerint az egyházmegye kormányzó hatósága az egyházmegyei közgyűlés és ennek tagjai az egyházmegyei bíróságban ítélelhozatalra hivatott egyházmegyei tanácsbírák is. Az erdélyi egyházi alkotmány szerint az egyházmegyei tanács, amely hivatva van az egyházmegyének a hatáskörébe utalando közigazgatási ügyeit egyik közgyűléstől a másikig vezetni, részben legalább más tagokból alakítható meg, mint akik az egyházmegyei bíróságnak is tagjai úgy, hogy az egyházmegyei bíróság tagjai egy részében független az egyházmegye időközi közigazgatási hatóságától. Tekintettel erre a körülményre, az egyházmegyei közgyűlésnek arra kell indokolt javaslatot készítenie s előterjesztenie, hogy az illető egyházmegyére nézve *hányban állapíttassék meg az egyházmegyei tanácsbírák és hányban az egyházmegyei tanácsosok száma*. Valamint arra is, hogy az egyházmegyei tanácsosok és tanácsbírák csak az egyházmegyei közgyűlés tagjai közül legyenek-e választhatók, vagy megszorítás nélkül?

Májusi egyházkerületi közgyűlésünk 24. jkvi sz. 18. a) pont alatt egyelőre ugyan 4 egyházi és 4 világi tanácsbíró sorol fel az egyházmegyei bíróság tagjai között, de a tanácsbírák száma az egyes egyházmegyék helyi viszonyainak megfelelőleg az 51. §. b) pontja

értelmében az egyházmegyei vélemények alapján fog az őszi egyházkerületi közgyűlésen véglegesen megállapítani.

Az indokolt javaslat *folyó évi augusztus hónap folgama alatt* lesz az igazgatótanács elé terjesztendő, hogy az igazgatótanács, az egyházmegyei javaslatok figyelembevételével s ismertetésével a maga véleményes javaslatát az ősszel tartandó rendes egyházkerületi közgyűlés elé terjeszthesse.

Az egyházmegyei közgyűlésekre választandó lesz a presbiteriumok által, lajstromos szavazással, az egyházmegyében levő református népiskolák (kollégiumi elemi iskolák) és polgári iskolák számához képest *2—6 tanító képviselő, a folyó évi július 1—15. napjain* tartandó egyházmegyei közgyűlésnek feladata lesz a választandó tanító-képviselők számát is megállapítani.

Az egyházmegyei tanácsosok és tanácsbírák számának az egyházkerületi közgyűlésen történt megállapítása után az egyházmegyei közgyűlés jelenlegi állandó és képviselő tagjaival tartandó egyházmegyei közgyűlés megválasztja az új tanácsbírákat és egyházmegyei tanácsosokat 1912 július hónap első napjáig terjedő megbízatással. Addig az ideig a presbiteriumok is megválasztják az egyházmegyei közgyűlésbe küldendő képviselőiket. Az ujonnan választott képviselőkkel, egyházmegyei tanácsosokkal és tanácsbírákkal legkésőbb 1908. év első negyedében megtartandó az új egyházmegyei közgyűlés, amely hivatva lesz a jogi képzettségű ügyész megválasztására.

Mindaddig, amíg az ujonnan választott tanácsbírákkal, egyházmegyei tanácsosokkal és képviselőkkel összehívható lesz az ujonnan szervezendő egyházmegyei közgyűlés s annak határozatával megalakítható az egyházmegyei tanács, az egyházmegyei közgyűlés és az egyházmegyei tanács, valamint az egyházmegyei bíróságok a mai szervezetükben fentartandók, azonban feladatuknak az új törvények szerint kell megfelelniök 1907. évi augusztus hónap 1. napjától.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyh. ker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2465—1907. sz.

VI. KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz és az egyházmegyék tiszteletes t. Tanácsaihoz

az egyházmegyei közgyűlés és az egyházmegyei tanács autonóm jog és hatáskörének szabályozása tárgyában.

Az új egyházi törvény életbeléptetésére vonatkozó egyházkerületi közgyűlési határozat (16. jkvi. sz. a.) kimondotta egyházkerületünkben az *egyházmegyei tanács intézményének fentartását*. Az egyházmegyei tanács úgy tekintendő, mint az egyházmegyei közigazgatás ügyeinek egyik közgyűléstől a másikig felelős vezetője, mint a közgyűlés elé terjesztendő ügyek előkészítője, azon fontosabb ügyeknek, a melyeket az egyházi törvény I. t.-c. 161. és 165. §-ai az egyházmegyei gondnok és az esperes hatáskörébe utalnak,

az egyes ügyek fontosságához képest az erdélyi református egyházkerület százados gyakorlatának megfelelőleg tanácsból intézése, különös tekintettel a 161. §. f. és g. a 165. §. a., d. és e. pontjaira. Kívánatos, hogy az egyházmegyei közgyűlés végleges határozatának fentartásával azok a kormányzati ügyek, amelyek intézésére az egyházmegyei közgyűlés, mint ritkábban összehívható testület kevésbé alkalmas, az egyházmegyei tanács hatáskörébe utaltassanak.

Egyházkerületi közgyűlésünk különös súlyt helyez az I. t.-c. 55. §-ának a maga egészében, főleg pedig e §. k. pontjának életbeléptetésére, hogy az *egyházmegyei közgyűlés autonom jog- és hatásköre a felelősség átruházásával bővítették* s ezzel az egyházmegyei közigazgatás erőteljesebbé tétessék. Felhívjuk a nagytiszteletű Esperes aait és az egyházmegyei tanácsait, hogy a *folyó évi július hónap 1—15. napjai* valamelyikén megtartandó egyházmegyei közgyűlés elé indokolt javaslatot terjeszteni méltóztassanak az iránt, hogy az új törvény életbeléptetése utáni időre az *egyházmegyei tanács jog- és hatásköre miképpen szabályoztassék és az egyházmegyei közgyűlésnek a törvény által előírt teendői s feladatai minő egyházmegyei tanácsi előkészítő eljárással oldhatók meg az egyházi életünk s a helyes egyházi közigazgatás érdekeinek megfelelőleg legelőnyösebben.* Az egyházmegyei közgyűlés határozata, mint véleményes javaslat *folyó évi szeptember hó elejéig* lesz az igazgatótanács elé terjesztendő, amely az összes egyházmegyei javaslatok alapján s azok ismertetésével fog előterjesztést tenni a folyó év őszén tartandó rendes egyházkerületi közgyűlésnek az egyházmegyei tanács hatáskörének megállapítására.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyh. ker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2457—1907. sz.

VII. KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz
a kollégiumi közigazgatási szervezet tárgyában.

Vonatkozással az 1907. évi május 25., 26-án tartott egyházkerületi közgyűlés által 24. jkvi sz. alatt elfogadott, az új Egyházi törvények életbeléptetésére vonatkozó 1963—1907. sz. igazgatótanácsi javaslatnak 20. §-ára, felkérjük a méltóságos t. Előljárásot, hogy az 1904. évi VI. törvénycikk 98. §-ának miként leendő alkalmazása tárgyában a tanári kar véleményének meghallgatása után megalkotandó s a *kollégiumi előljáróság egész szervezetére, hatáskörére és eljárására kiterjedő részletes javaslatát folyó évi szeptember hó 1-ig igazgatótanácsunkhoz betérjeszteni méltóztassék.*

Egyidejűleg felkérjük a méltóságos t. Előljárásot, hogy javaslatát a *kollégiumi rendszabályok és utasítások módosítása és kiegészítése tárgyában* is ugyancsak 1907 szeptember 1-ig sziveskedjék felterjeszteni.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2458—1907. sz.

VIII. KÖRLEVÉL

a theol. fakultás és kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz s az egyházmegyei nagytiszteletű Espereseihez,

a tanárválasztás szabályozása ügyében.

Tekintettel arra, hogy egyházkerületünknek az 1904. évi VI. törvénycikk értelmében gondoskodnia kell a *theológiai, gimnáziumi és tanítóképzőintézet*i rendes és ideiglenes tanárok választása, illetőleg *megerősítése* tárgyában szabályrendelet készítéséről, felkérjük T. Címet, sziveskedjék 1907 szeptember hó 15-ig az előljáróság, illetőleg az egyházmegyei közgyűlés véleményes javaslatát igazgatótanácsunkhoz felterjeszteni az iránt, hogy a *theológiai, gimnáziumi és tanítóképzőintézet*i rendes tanárokat az

1. *egyházkerületi közgyűlés,*

2. *egyházkerületi tanárválasztó bizottság,*

3. *a kollégiumok és theol. fakultás képviselőivel időről-időre kiegészítendő igazgatótanács, avagy*

4. *a kollégiumok és theol. fakultás előljárásai válasszák-e?*

A beérkezendő vélemények tekintetbe vételével kívánja igazgatótanácsunk megállapítani azt az elvet, amelyre a *tanárválasztásra vonatkozó szabályzat* javaslatát alapítani akarja.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2456—1907. szám.

IX. KÖRLEVÉL

a theol. fakultás és kollégiumok méltóságos t. Előljárásaihoz s az egyházmegyei nagytiszteletű Espereseihez,

a tanügyi bizottság újjászervezése tárgyában.

Az 1904. évi VI. törvénycikknek 55. §. intézkedvén az *egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottságnak*, 102. §. pedig az *egyházkerületi közép- és főiskolai tanügyi bizottságnak szervezetéről*, felkérjük t. Címet, sziveskedjék 1907 szeptember 15-ig az előljárásnak, illetőleg *egyházmegyei közgyűlésnek* véleményes javaslatát igazgatótanácsunkhoz betérjeszteni az iránt, hogy az egyházkerületi tanügyi bizottságnak az új törvények értelmében leendő újjászervezése alkalmával külön *népiskolai* és külön *közép- és főiskolai tanügyi bizottság* szerveztessék-e, avagy a kettő helyett 3, a *népiskolai, középiskolai és főiskolai tanügyre kiterjedő egyházkerületi tanügyi bizottság* szerveztessék és működjék?

Mindkét esetben javaslatot kérünk egyidejűleg ugyancsak 1907 szeptember 15-ig az egyházkerületi tanügyi bizottság, illetőleg tanügyi bizottságok szervezetét és munkakörét illetőleg úgy a theol. fakultás és kollégiumok előljárásaitól, mint az egyházmegyei közgyűléseitől.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2464—1907. szám.

X. KÖRLEVÉL

valamennyi nagytszeteletű esperes úrnak és egyházmegyei tanácsnak,

a rendbüntetés egyöntetű szabályozása tárgyában.

Igazgatótanácsunk az 1904. évi zsinati törvények életbeléptetése alkalmából az V. t.-c. 39. §-ában megállapított rendbüntetést az egész egyházkerületre egyöntetűen óhajtja szabályozni. Felhívjuk ennél fogva a nagytszeteletű egyházmegyei tanácsokat, a *rendbirságot* is kiterjedőleg, szeptember hó 15-ig készítsenek véleményes javaslatot és espereseik útján küldjék be, hogy ezek alapján az egyöntetű szabályzat összeállítható és az őszi közgyűlés elé beterjeszthető legyen jóváhagyás végett.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2459—1907. szám.

XI. KÖRLEVÉL

a nagytszeteletű Esperes aaihoz és az összes ref. egyházak tiszteletes t. Tanácsaihoz

az egyházközségi szervezet életbeléptetése és az egyházközségi bíróság megalakítása tárgyában.

Az 1907. évi augusztus hónap első napjától életbe lépő új egyházi törvénynek az egyházközségek szervezetét s működését illető részeit a folyó évi május hónap 25—26. napjain megtartott egyházkerületi közgyűlésünk az egyetemes egyházi törvény minden részletes intézkedéseinek megfelelőleg alkalmazandónak mondotta ki, az I. t.-c. 17. §-ának azzal a kibővítésével, hogy az *önálló énekvezéreket és énekvezér-tanítókat is az egyházközségek választó tagjai válasszák.*

Az új törvény életbeléptetése idejétől, 1907. évi augusztus hónap 1. napjától, az új törvény intézkedései szerint lesznek intézendők az egyházközségek összes ügyei megválasztott vezetői és tisztviselői által, ehez képest az egyházközség *életösszigan* választott lelkésze, főgondnoka, gondnoka és többi alkalmazottjai megbízatásuk időtartamának lejártáig az új törvény értelmében teljesítendik teendőiket s intézik az egyházközség ügyeit. A presbiterium azokban az egyházközségekben, amelyekben a presbiterek száma az I. t.-c. 28-ának meg nem felel, a folyó év végéig megújítandó, illetőleg a presbiterek számának megállapítása iránt az őszi egyházmegyei közgyűlés ideje előtt az egyházmegyei hatóság elé javaslat terjesztendő. Azokban az egyházközségekben, ahol a presbiterek száma a törvény rendelkezéseinek megfelelő, a *presbi-*

terium megbízatása tovább tart a korábbi megbízás időtartama lejártáig, de az új választás útján nyert presbiteri megbízatás időtartama az I. t.-c. 31. §. értelmében 12 év.

Az V. t.-c. 4. §. szerint az *egyházközségi biráskodást* a 2000 lelket nem számláló egyházközségekben maga a presbiterium gyakorolja. Az 5. §. szerint 2000 lelket és ennél többet számláló egyházközségekben a presbiterium 3 évről 3 évre a maga kebeléből 5—10 tagból álló *egyházközségi bíróságot* választ titkos szavazás útján. Eszerint azokban a nagyobb egyházainkban, amelyek az 5. §-ban megszabott lélekszámot számlálnak, *folyó évi augusztus hónap első napjáig megalakítandó az egyházközségi bíróság 1910. évi július hónap 1. napjáig* terjedő megbízatással, ha még eddig meg nem alakított oly módon, amely az új törvény rendelkezéseinek is megfelel, ellenben ha az egyházközségi bíróság már megalakított, az új törvénynek is megfelelő módon, annak a megbízatása tovább tart, amíg az eredeti megbízatás határideje lejár, de legfeljebb 1910. évi július hónap első napjáig.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2460—1907. sz.

XII. KÖRLEVÉL

a nagytszeteletű Esperes aaihoz és az összes egyházközségek tiszteletes t. Tanácsaihoz,

az egyházközségi választói névjegyzékek ügyében.

Az 1907. évi augusztus hónap 1. napján életbe lépő Egyházi Törvény az I. t.-c. 19. §-ában úgy intézkedik, hogy minden egyházközségben évről-évre *választói névjegyzék* készítenendő, illetve az előző évi névjegyzék kiigazítandó. A most folyó átmeneti évben a megelőző évi választói névjegyzék kiigazításának lesz helye. Ez a kiigazítás az I. t.-c. 19. §-ában részletezett eljárás szerint oly módon és olyan időben lesz keresztül viendő, hogy folyó évi augusztus hónap 1. napján, az esperes aláírásával hitelesítve, megküldhesse egyik példányt az egyházközségnek, s a másik példányt helyezze el az esperesi irattárban. Az augusztus hónap 1. napja után megejtendő *egyházközségi választások* ezen kiigazított és hitelesített választói névjegyzék alapján ejtendők meg.

Ezekhez képest a mostani átmeneti évben a választók névjegyzéke legkésőbb *július hónap 1. napjára* elkészítendő, illetőleg a jelenleg használatban levő névjegyzék kiigazítandó és a lelkész és az egyházközségi főgondnok, illetve a gondnok aláírásával ellátva a lelkészi, vagy egyházi hivatalban *július 1-től 5-ig terjedő időben* közszemlére kiteendő s ugyanott bárki által megtekinthető. Ugyancsak ez idő alatt lehet a névjegyzék ellen felszólamlást írásban beadni. A felszólamlási jog mindenik önjogú adózót megilleti.

A felszólamlások felett a presbiterium, vagy ennek e célból kiküldött 5 tagú bizottsága *július 6-án* határoz és határozatait kézbesíteti. A bizottság határozatképességéhez az elnökön kívül két tag jelenléte elegendő.

A határozat ellen *julius 15-ig bezárólag* felebbezésnek van helye az espereshez, aki a választók névjegyzékébe való felvétel megadása, vagy megtagadása felett legkésőbb *julius 30-ig* végérvényesen határoz.

Azon felszólamlók, illetve felebbezők, akik a névjegyzékből adóhátralék miatt hagyattak ki, de a felszólamlási, illetve felebbezési határidő alatt tartozásukat kifizették, s ezt igazolják, a bizottság, illetve az esperes által a névjegyzékbe felveendők.

Az így megállapított névjegyzék érvényessége *1908. évi julius hónap 1-ig terjed*, amikorra az új névjegyzék egészen a törvény rendelkezéseinek megfelelőleg lesz összeállítandó s hitelesítendő.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyhker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2463—1907. sz.

XIII. KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nagytiszteletű Tanácsának és Esperesének és egyházközség presbiteriumának,

a patronusi jogok szabályozása tárgyában.

Az 1904. évi zsinati törvények életbeléptetésével *ez év augusztus 1-ével* mindazon presbiteri jogok, melyek nem választáson s nem is az I. t.-c. 27. §-án alapulnak, megszűnnek, kivéve a *patronusi jogon élvezett presbiterséget*, melyek mindaddig változatlanul fennmaradnak, amíg az egyházkerületi közgyűlés azt véglegesen nem rendezi. Felhívjuk ennél fogva a nagytiszteletű esperes urakat, hogy ezt *augusztus 1-éje előtt* egyházközségeikben kihirdetni sziveskedjenek.

Felhívjuk a nagytiszteletű egyházmegyei tanácsokat, hogy *follyó évi szeptember hó 1-ig* tegyenek véleményes előterjesztést a *patronusi jogok szabályozására* nézve és arra vonatkozólag, hogy jövőre kik gyakorolhatnak patronusi jogokat, s egyúttal jelentsék be minden egyházközségből (anya-, társ-, leány-) a pátronusok nevét, a presbiterek számát és nevét.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyhker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2893—1907. sz.

XIV. KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes úrnak és egyházközség presbiteriumának,

egyházi adótartozások kivetése és behajtása tárgyában.

Országos zsinatunk 1130. jzökönyvi sz. határozatát a május hó 25—26-án tartott kerületi közgyűlésünk 29. jkvi határozata értelmében tudomásvétel és alkalmazkodás végett teljes szövegében azzal közöljük, hogy a zsinati törvényekkel egyidőben, tehát *1907. évi augusztus 1-én* válik kötelező erejűvé.

Határozat:

1. Mindennemű egyházi tartozások, amelyek az egyházi törvények értelmében az egyes egyházak

által, azok autonom jogkörében az egyházi felsőbbség által helyben hagyott kulcs szerint (díj, vagy fizetéslevelek alapján is) a megerősített költségvetésbe beillesztve az egyháztagokra kivettetnek, az egyházi törvények vonatkozó szakaszaiban előírt módokat mellett: egyénenként felvett tárgyalási jzökönyv igénybe vétele nélkül válnak az egyesek terhév.

2. Mindennemű egyházi tartozás, mint ilyen az állami és más adók természetével bír és évnegyedenként — esedékes termények azonban csak az aratást követő időszakban — szedhető.

3. Mindennemű egyházi tartozások október hó végéig már beszedendők lévén, az ezen hónap végén fennmaradt esetleges hátralékok már közigazgatási úton lesznek az egyházi törvényekben megadott jogalapon behajtandók és pedig akként, hogy az egyházközség presbiteriuma a hátralékosok és azok tartozásainak egyénenkénti kimutatásának csatolása mellett jelentést tesz az esperesnek, az esperes a kimutatást ellátja az igazolási záradékkal, hogy e hátralékos tartozások törvényes úton kivetett egyházi adók s azt betérjeszti a közigazgatási első tisztviselőnek (alispán, sz. kir. városokban a polgármester) a végrehajtási intézkedések megtétele végett.

A december 31-én fennmaradt hátralék behajtására nézve a III. t.-c. 24. §-ának rendelkezései irányadók.

Az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsának
Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
egyhker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

2894—1907. szám.

XV. KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes úrnak és egyházközség presbiteriumának,

rendkívüli egyházi adó kivetése és behajtása tárgyában.

Országos zsinatunk 1129. jzökönyvi számú határozatát a május 25—26-án tartott kerületi közgyűlésünk 30. jzökönyvi számú határozata értelmében tudomásvétel és alkalmazkodás végett, teljes szövegében azzal közöljük, hogy a zsinati törvényekkel egyidejűleg, tehát *1907. évi augusztus 1-én* válik kötelező erejűvé.

Határozat.

A rendkívüli egyházi adót, vagy adósságot minden egyháztagnak tartozik fizetni, mihelyt bármi címen az egyházközség illetékes, vagy egyházi adófizetésre köteles tagjává lett, akár időközben költözött be, akár birtokvásárlás, vagy esetleg öröködésként nyert egyházközségi illetékességet, avagy pedig elérte az egyházi adóköteles kort; a fizetési kötelezettség tart úgy a kivetési, mint esetleg az adósságtörlesztési határidő lejártáig; a fizetési kulcs és arány mindenkire nézve egyforma; de visszamenőleg senki sem kötelezhető teherviselésre. Miért is a rendkívüli adótehernek csak azon hányadával terhelhető meg, amely az egyházközségi illetőség megszerzését követő időpontra esik.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának

Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
ehker. főgondnok.

Dr. Bartók György,
püspök.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kollegiumi igazgatótanácsok.

(Folytatás.)

II. Jog- és hatáskör. A kollegiumi igazgatótanácsok hatáskörét az E. T. (VI. t. c. 98. §. 3. kikezdés) általánosságban így határozza meg:

»Az igazgatótanács hatáskörébe tartozik: az intézet egész működésének ellenőrzése; az iskolai törvények és rendtartások végrehajtása s általában az intézet valláserkölcsi életére való felügyelet s a tapasztalt hiányok orvoslása iránti intézkedés; a szükséghez képest, különösen a tanárok netaláni fegyelmi vétségeiről a főhatósághoz való jelentéstétel.«

Ez az egész, kétséget kizárólag, csak az intézet szellemi és erkölcsi ügyeire vonatkozik, mert a vagyoni kezelésről ugyanezen törvény-cikk 101. §-a a következőleg intézkedik:

»A gimnáziumok vagyonának rendes számadások mellett történő, biztos és pontos kezelése iránt az illető egyházkerület a körülményekhez képest intézkedik. Ha a tanintézetet az egyházkerület tartja fenn, annak vagyonát is közvetlenül maga kezelteti; amennyiben pedig más a fentartótestület, a vagyonkezelés közvetlenül az ő ellenőrzése és felügyelete alatt történik.«

E rendelkezésnek megfelelően egyházkerületünk a kollegiumok vagyoni kezelésének csak »közvetlen ellenőrzője és felügyelője«, ha ugyan erre is nem vonatkoztatjuk — ami lehetséges — a 98. §. 2-ik kikezdését, amely azt mondja, hogy »az alapítványokból fentartott kollegiumoknál az iskola-fentartó-testület jogait az egyházkerületi közgyűlés gyakorolja.« Azonban ha a kerületi közgyűlés e jogait a vagyoni kezelésre is kiterjedőnek tekintenők, még az esetben is egyházkerületünk nem zárkozhatnék el azon tradicionalis gyakorlattól, hogy — bár átruházott hatáskörrel — a kollegiumok igazgatótanácsai által végeztesse a közvetlen vagyoni kezelést, magának csak az ellenőrzést és felügyeletet tartva fenn. Ezt kívánja a múlt bevált gyakorlata épenúgy, mint irányadó gyakorlati szempontok; erre kell következtetnünk abból a tényből is, hogy a kerületi közgyűlés a saját maga által fentartott theol. fakultásnak is autonómiát kíván adni a vagyoni

kezelésben, jóllehet a 119. §. magát a kerületet mondja ily esetben a vagyon közvetlen kezelőjének.

Az eddigiek alapján megállapítható, hogy kollégiumaink igazgatótanácsaira együtt vár a kettős feladat; az intézet szellemi és anyagi ügyeinek közvetlen vezetése. Mindazonáltal mégis más kell, hogy legyen a szellemi ügyek és az anyagi ügyek kezelésében való ingerentiaja. — A szellemi ügyek elsőfokú közvetlen intéző hatósága nem lehet más, mint a tanári szék. Ez annyira szakdolog, hogy itt a szaktestület elhatározó érvényesüléshez kell, hogy jusson s igazában az igazgató tanácsnak ily ügyekben csak nagyobb fontosságú dolgokban és fellebbezés eseteiben kell ellenőrzési, illetőleg felfolyamodási hatósági jelleget adni. Ide sorozzuk a tanügy és nevelésügy összes vonatkozásait, beleértve az internátus és konviktus ügyeit is.

A vagyoni kezelésre nézve azonban a tanári széknek legfennebb véleményezési jog adható, de elsőfokú felelős intézője nem lehet más, mint az intézet igazgatótanácsa.

Hogy az igazgatótanács e kettős hivatását minő eljárás során töltse be, az a gyakorlati kivétel kérdése, amire nézve csak nagy általánosságban mondunk véleményt. Az igazgatótanács tagjainak elég tekintélyes számából s azon körülményből kifolyólag, hogy e tagok egy része vidéken lakik, következik, hogy nem intézhet minden dolgot — sokszor igen jelentéktelen apróságokat — teljes ülésből, amiből az következik, hogy lehetőleg a helyi tagokból alkotandó tanácsokat kell szervezni belőle. Kettőt legalább is: egyet a tan- és nevelésügy, másikat az apróbb vagyoni ügyek kezelésére s a teljes ülés ügyeinek előkészítésére, illetőleg határozatainak végrehajtására. Az elsőnek referense az igazgató, illetőleg a konviktus és internátus felügyelője, a másodiké az inspector professor. Ezen szervezett mellett igazgatótanácsai rendes ülés — rendes körülmények közt — évenként kettő elégségesnek mutatkozik. Az egyik az iskolai év első felében (október havában), amikor a jövő évi költségvetés és az új iskolai évvel kapcsolatos tanügyi kérdések, esetleg fellebbezések láttatnának el, a

másik az iskolai év második felében (április táján), amikor a kitolandó határidejű múlt évi számadások és a jövő iskolai évre való tanügyi előkészületek ügye intéztetnék el. Egyebekben úgy a gazdasági tanács, a költségvetés keretében, mint a tanügyi tanács, illetőleg tanári szék a teljes ülés határozatain belül — természetesen felelősség mellett — önállóan járna el az időközi ügyek intézésében, előkészítésében és végrehajtásában.

Mindezek részletezésébe, itt, hol csak az elvekről és alapvonalokról van szó, nem mehetünk. Ez a kollégiumok szervezete, kormányzata és rendtartási (tanulmányi, internátusi és konvikтусi) szabályzatában kell hogy részletes kidolgozást nyerjen.

Szólanunk kell azonban egy pár szót a *tanárválasztás* nagyfontosságú kérdéséről. Ki válassza és hogyan a kollégiumokhoz a tanárokat? A törvény (VI. t.-c. 79. §.) e jogot természetesen a fentartó testületnek biztosítja s így az alapítványi kollégiumoknál az 98. §. alapján az egyh. ker. közgyűlésnek s véleményünk szerint a kerület erről a jogáról nem is mondhat le. Sőt most már, miután a ker. közgyűlés létszáma felényire olvadt le s így felelősségtudata ezen mértékben emelkedett, arra sincs szükség, hogy e jogát nagyjából szakképzett szakemberekből alakítandó testületre ruházza át, magának csak a megerősítést tartva fenn. A szakképzettség megítélésének alapja az oklevél. Az illető kollégium kívánatai kifejezésének pedig kielégítő formája az, ha a kandidáció, illetőleg a pályázottak ajánlasi sorrendjének megállapítása az érdekelt kollégium igazgatótanácsának biztosítatik, különben a szabad választás jogi korlátozása nélkül.

Ellenben az igazgató és gazdasági s más felügyelő-tanárok, pénztárnok, ügyvéd, jószágigazgató stb. hivatalnokok megválasztását leghelyesebb volna a kollégiumi igazgatótanácsra bízni s a ker. közgyűlésnek csak a megerősítést tartani fenn, mert ezek egyrésze időszaki megbízatás s azonkívül mindenik olyan, amely a helyi viszonyokat legalaposabban ismerő igazgatótanács mérlegelésére tartozik. Ha a ker. gyűlés megengedte, hogy az igazgatótanács maga válassza tisztviselőit: annál inkább meg kell engednie, hogy a kollégiumok tisztviselőt azok igazgatótanácsa választhassa.

III. Az eljárásra vonatkozólag is csak egyes főbb dolgokat mondhatunk, mert a részletek aprólékosságig vinnének. A a koll. igazgatótanácsok *elnöksége* természetesen a kerület által választott két főgondnokot illetné meg: hivatali idősbőség szerint. Ők lehetnének egyszermind egyik a tanügyi-, a másik a gazdasági tanács elnökei is, mellettük egy-egy alelnökkel s két-három taggal a referenseken kívül, jegyzőkül — szavazati jog nélkül — akár egy-egy tanárt alkalmazva, kik ilyen módon tanulnának be rendrendre az igazgatótanács ügykörébe és kezelésébe. Az igazgatótanács a törvény és költségvetés

keretein belől mindent önállóan és végérvényesen intézne el s a kerület csak a felügyeletet és ellenőrzést gyakorolná — nem az intézkedések jóváhagyásával aktákban — hanem személyes kiszállásokkal és vizsgálatokkal. Mert, ha személyes és vagyoni felelősséget viselnek az igazgatótanács tagjai: akkor meg is illeti őket az önálló intézkedési jog s intézkedéseikben nem lehet kitenni őket a folytonos gyámkodásnak s ezzel együtt járó megterheltetéseknek.

Nagy Károly.

ISKOLA.

Tájékoztató a kolozsvári ref. kollegium elemi iskolájába, főgymnasiumába s az ezekkel kapcsolatos bennlakásba való felvételtől.

1. *Beiratás.* A felvétel szept. 2., 3., 4-én lesz. Felvétetnek az első elemi osztályba 6—7 éves fiúk, a többi osztályba a megfelelő koruak felvételi vizsgálat vagy az előző osztályról kiállított, szabályszerű bizonyítvány alapján. Az I. gymn. osztályba felvehető a 9—12 éves fiúk, ha az elemi iskola 4-ik osztályáról jó bizonyítványt mutatnak be, vagy jó sikerrel tesznek felvételi vizsgálatot. A felvételi vizsgálat díja a gymnasiumban 20 kor., az elemiben 12 kor. Az igazgató az I. gymn. osztályba az első napon csak az elemi iskolát itt végzett tanulókat s az újak közül a ref. vallásukat veszi fel, ha jó bizonyítványuk van. A felsőbb osztályokba megfelelő életkorú tanulók vehetők fel a megelőző osztályról szóló jó bizonyítvány alapján. A polgári iskola valamelyik osztályából gymnasiumba átlépni kívánó tanulók felvételi vizsgálatot tesznek a latin nyelvből, magyar nyelvből, esetleg természetrajzból. A beiratáskor be kell adni a tanuló születési bizonyítványát és himnildöltési, 12 évnél idősebb tanulóknál az újröltési bizonyítványt. Azok a tanulók, kik eddig is ebben a kollegiumban tanultak, iskolai bizonyítvány helyett értesítőjüket hozzák magukkal.

2. *Vizsgálatok.* A felvételi-, pótló- és javító-vizsgálatok szept. hó 2—4. napjain lesznek. Javító-vizsgálatra állhatnak azok a tanulók, kik ebben a gymnasiumban egy vagy két tantárgyból elégtelen osztályzatot kaptak, ha engedélyt nyertek a javító-vizsgálat letételére. A javító vizsgálat engedélyezését írásban kell kérni június 30-ig. A javító-vizsgálatot egy tárgyból a tanári kar, két tárgyból „Az erdélyi ref. egyházkerület méltóságos igazgató-tanácsa” engedélyezheti. Megfelelően kell címezni a kérelmeket, de mindkét esetben a kollegium igazgatóságához kell beküldeni.

3. *Bennlakás.* Az elemi iskola 3. és 4. osztályába s a gymnasiumba felvett egészséges tanulók az intézetben lakást és ételmezt, fűtést, világítást és takarítást kaphatnak. Az ételmezés: reggel 3 deciliter tejes kávé, 150 gramm fehér zsemlyével, délben 3 tál étel 200 gr. félféher kenyérral, este 1 tál étel, hetenként ötször sült, 200 gr. félféher kenyérral. Az eddig is itt tanulók értesítőjüket, az újon jövők bizonyítványukat bemutatva levélben vagy személyesen jelentkezhetnek a bennlakásba felvételre *július 1-ig*. Beköltözéskor mindenki hozzon magával 1 szalmazsákot, 1 párnát, 1 ágyterítőt, 2 alsó lepedőt, 3 párnahajat, ingeket, lábravalókat, harisnyákat, zsebkendőket, hálóingeket, 2 törülközőt, fésűt, keféket, téli és nyári öltözeteket, 1 székelt, 1 pár tornacipőt. A ruhaneműbe a tulajdonos nevének kezdőbetűit be kell varrni.

4. *Díjak.* A tandíj és lakásdíj fizetése két részletben szept. 2—4-én beiratáskor és február 1—4-én történik az elemi iskolai, illetőleg a gymnasiumi igazgatónál; az ételmezési díj fizetése a bennlakás felügyelő tanáránál 4 egyenlő részletben szept. 1—4-én, nov. 1-én, febr. 1-én és április 1-én.

A) Tandíj az elemi iskolában.

Rendes	tandíj I. részlet 16 kor., II. részlet 14 kor.
Fél	” 8 ” 8
Kedvezményes	” 2 ” 2

a főgymnasiamban

Rendes	tandíj I. részlet 28 K 70 f., II. részlet	20 K
Fél	"	12 "
Kedvezményes	"	6 "
Francia nyelv	"	5 "
Gyorsírás	"	3 "
Vívás	"	10 "

B) Lakásdíjak:

nagy ágygyal:		kis ágygyal:	
I. egész évre 90 K, félévre 45 K	72 K, félévre 36 K		
II. " " 60 " " 30 "	48 " " 24 "		
III. " " 30 " " 15 "	24 " " 12 "		

Egyetemi hallgatók egész évre 60 kor., félévre 30 kor.
Minden bennlakó fizet 2 koronát egész évre fürdés díjával.

C) Élelmezési díjak:

1. Rendes díj egész évre	240 kor., egy részlet	60 kor.
2. Mérsékelt " " "	200 " " "	50 "
3. Mérsékelt " " "	160 " " "	40 "
4. Fél " " "	120 " " "	30 "

Betölthető 110 egész díjas, tíz 200 koronás, tíz 160 koronás, tíz 120 koronás, tíz ingyenes hely.

Tandíj-kedvezményben részesülhetnek jeles vagy jó osztályzatú, jó magaviseletű tanulók. Erre vonatkozó kéréseket, — értesítőt vagy bizonyítványt s szegénységi bizonyítványt mellékelve — a beíratás ideje előtt a kollégiumi igazgatóság fogad el.

Az élelmezésben mérsékelt, féldíjas vagy ingyenes helyre folyamodhatnak olyan szegénysorsú, elemi iskolai és gymnasiumi tanulók, kik a megelőző iskolai évet ebben az intézetben végezték jeles, vagy jó eredménnyel. A kéréseket a kollégiumi előjáróshoz címezve a jelentkezőknek kell beadni, mellékelve a megelőző évi értesítőt, szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és a családfő adókönyvét vagy ennek másolatát.

Az iskolai év elején az iskola orvosa megvizsgálja az összes tanulókat.

A bennlakók kötelesek a szünidőkre hazamenni. A szünidőről visszatérő vidéki tanulók kötelesek orvosi bizonyítvánnyal igazolni, hogy sem családjukban, sem községükben nincs fertőző betegség. Évközben a gyengélkedőket a betegszobában helyezük el, az ápolásra szoruló súlyosabb betegeket kórházba küldjük.

Befizetett díjakat az intézet nem fizet vissza.

Kolozsvárt, 1907. június hó.

Az igazgatóság.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Böhm Károly axiologiája.

(Az ember és világa. Philosophiai kutatások. III. rész: Axiologia vagy értékstan. Kolozsvár, 1906. Stein J. bizományosa. Ára 6 K.)

(Folytatás.)

S már ebből kitetszik az értékelés mély összefüggése az emberi étellel. Az értékesség a sarkcsillag, mely cselekvésünket vezérli, az értelmi tevékenységet, higgadt okkereső munkájában éppen úgy az értékesség megtalálásának mély gyökere élteti, mint a gyakorlati élet berendezését; a művészi hevületet éppen úgy az értékes megvalósításának vágya csiráztatja, mint ama nagyszerű összecsapásokat, melyekben két világnézet ütközik össze az erkölcsi ítélkezés arénáján. S talán legteljesebben s legéletbevágóbb fontosságában mutatják az értékelés jelentőségét a vallásos meggyőződések életjelenségei: ezek nemcsak értelmi alakzatok, melyekhez a helyes, vagy téves jelzők alkalmazásával csak a helyesbítő értelem nyúlhat, hanem létünk alapjai, saját magunk alkatrészei, azért értékesek, mert általuk élünk, innen a dacos elszántság, a tovább nem elemezhető végső tény, hogy egy szilárd akarom! egy erős kőszálra állít, hol lábunkat biztosan

megfeszítjük: a meggyőződések magva az érték gondolata, melynek tartalmilag helyesebb felismerése az értékesség éltető szerepét nem csökkenti, de éppen izmosítja.

Azt a tudományt már most, mely az értékelés természetét s törvényeit van hivatva megmagyarázni, nevezi Böhm értékannak s műve új kötetében megteremtí ezen új tudomány első rendszeres alakját.

III.

Az értékelés név maga nem új, de új a tárgy, mely a régi nevet új jelentőséggel elmélyíti s mindekkelőtt új a koncepció, mely eddig csak sejtett összefüggéseket egyszerre öntudatosan kiemel s egy alapgondolattal megvilágít. Új maga a gondolat is, hogy egy egyetemes alapozó tanra van szükség, mely a cselekvés filozófiáját hordozza. Mint önálló tanrészlet, a közgazdaságtan egyik disciplinája gyanánt szerepelt az értékelés s teendője a gazdasági értékek alakulásának kutatása. Ilyen fogalmazásban szerepel a filoz. műszavak közt ma is. Az érték fogalmának tisztázása, igaz, elkerülhetetlenül magára vonta a kutatók figyelmét ezen keretben is, de oly kevésbé tört magának útát a szükségérzet, hogy az értékelés alapozó tudománya nélkül az egyes érték disciplinák a bizonytalanságban lebegnek, hogy alig van e téren egy két részletes munka, sőt az ösztönzést is ilyenre csak távoli sejtések hangoztatása adja. Böhm kiemeli az értékelés fogalmát abból a szűk körből, melybe a gazdaságtani aspektus beágyalta s azt tűzi ki feladatául, hogy az érték fogalmának önálló kutatásával minden értéktudomány számára alapot biztosítson. Csak ezen közös törzs megállapítása után lehet remélni, hogy az érték különödsz alakjait, a hasznost, jót, szépet, igazat kutató tudományok céltudatosan végezhetik munkájukat s megszűnnek a határvillongások, melyek manapság az értékek tisztázását csaknem teljesen lehetetlenné teszik.

Mert az értékelés öntudatlanul is az érték fogalmának gerincéhez forrasztotta ezen normatív tudományok egész életsorsát, s az értékelés belső didaktikai élete érvényesült azokban a kísérletekben, melyek (már a görög filozófiában) az érték *fajait* igyekeztek megállapítani, határaikat tisztázni, s a javak táblázatát a legvaskosabb empiria is buzgón igyekezett összeállítani. Annál különösebb, hogy mindezen folyamatok éltető gyökerét, magát az értékelést, alig ismerte fel theoretikus fontosságában is, gyakorlati jelentőségében is a filozófáló köztudat, s utópisztikus tervek tekintette, midőn *Meinong* egy egyetemes értékstan körvonalait látta kialakulni a jelen helyzet szükségképpeni termékéül. (L. az egészre nézve az Axiol. történeti bevezetését.)

S ime, ami még csak sejtés és tapogatódzás, az egy magyar filozófus mély koncepciójából rendszeres tanrészletté érlelődve áll előttünk. Az úttörés dicsősége a legkevesebb, amit értékelésének ki kell emelnie. Én úgy érzem, az alapkoncepció igazi filoz. mélységét bizonyítja az a tény, hogy ezt a szükségképpeni fejleményt, mint a világkép megértésének egyik kulcsát, rendszeres összefüggésében megérlette, mielőtt a ma ható alapelvek akármelyike is sarjasztotta volna a gyökereket, melyekből megízmosódnék az új csemete. Egy nevezetes igazolást már szolgáltatott az utóbbi évek filozófiája Böhm alapgondolatának, abban a tanulságban, hogy a metafizika problémáit, a kat'exochén filoz. teendőt, ellenállhatlanul arról az állásponttól kényszerít újból szemügyre venni a Kant utáni filoz. belső menetét, mely az Én vetületének ismeri fel az emberileg elérhető ismeretet. A projekció gondolatához kezd fordulni a figyelem, amit Böhm már több, mint két évtizeddel ezelőtt állított az ember világának központjába. Nekem úgy tetszik, az axiologia rendszere, az értékelés egész életbevágó fontosságának

felderítése s egységes világunkban való szerepének magyarázata, hajtása egy éltető alapelvnek: a második elégtétel a magános bölcsnek.

A jelentőséget, melyet az axiol. rendszerének megalkotásában, az értékelés tisztázásában találni fog elmélet és gyakorlat egyaránt, alig lehetne közvetlenebbül megjeleníteni, mint ha megfigyeljük azt a fontosságot, mellyel az ontologiai és axiológiai szempontok éles szíjfelváltása bír. Ha ugyanis a való és kellő világ, a ténylegesség és értékelése, a kivetítés eredménye és a hangulat, mely e vetületnek utána nyomul, együtt teszik ami világunkat s egy világ két különböző aspektusa, felfogási módja az ontol. és az axiol. szempontból megalkotott rész-kép: akkor nyilván mind a két szempont egyenlő joggal követel érvényesülést az egészséges világkép magyarázatában, s ellenmondások merevednek meg benne, ha csak egyik szempont egyoldalú távlatában tekintjük a kérdést, örökös körforgásba jutunk, ha a két szempont sugárirányait keresztvezetjük s egymásnak prejudikálni engedjük. Tisztán ontol. természetű kérdést így zavar meg az értékelés öntudatlan beleszólamása; merőben az értékelés követelményét így fogadja csodálkozva vagy értelmetlenül az ontol. merevség. Csak a szálak szétartása képes a szempontok illetékessége fölött dönteni s végre tiszta képet adni. A példák közül, melyeket Böhm felhoz (Magyar Filoz. Társ. Közlem.), tipikus gyanánt álljon itt az elsőre a *test és lélek* viszonyának, a másodikra a *szabadság* problémájának alakulása, ha a szempontok kellőképpen érvényesülnek.

Test és lélek megkülönböztetésének egyetlen helyes értelme az, hogy önálló jelentésű képek (s épen azért egyiket a másiktól »levezetni« fölösleges is, lehetetlen is.) Mint valóságok, egyenlőképpen képek; ontol. tekintetben annál fogva sem ellentét, sem alárendelés nincs köztük. Ha tehát a szellem és test megkülönböztetésében valami rangfokozat akármilyen távoli és homályos sejtetése is felbukkan: ez többé nem a ténylegességet konstatáló ontologia szempontja, hanem az értékelés itélkezése, amely annyira tulbuzgó lehet, hogy a lélek méltósága kedvéért a testet lehetőleg alacsonynak s nemes tartalmához a lehető legméltatlanabb sáredénynek minősíti. Nemcsak — s az igazi bonyodalom most jön: — el is feledi, hogy aminek értékét megállapította, az két kép, s magában az ontologiai valóságban is statuálja a *lényeges* különbséget, aminek elfogadása után egyik irány szígyenli, hogy teste van, másik mindent a testből akar magyarázni, amint minden érték alapjának minősíti. Az értékeség kimondása megzavarta az ontol. tisztalátást.

Viszont a szabadságot nem lehet megérteni, míg az ontol. ténylegességének masszív merevségén rést nem üt az a belátás, hogy a szabadság nem ontol. hanem axiológiai fogalom. Az ontol. felfogás teljes joggal hivatkozik arra, hogy a világ objektív életében az októrvény egyetemes uralma alól nincs kivétel, s azért a szabadságot úgy akarni megmenteni, hogy kétféle okozatiságról beszéljünk (mire a mai filoz. nagy része hajlandó), vagy az októrvény uralmát egy pontban, az akaró ember elhatározásában, felfüggeszszük (Kant): képtelen vállalkozás. De a szabadság követelése még sem hallgat el, s hatalmas ösztönyszerűséggel tiltakozik a becsülő tudat az ellen, hogy a determinizmusé volna az utolsó szó. S lehetetlen, hogy a szabadság gondolatát pusztán valami kaján démon dobta volna örökké kínzó tépelődésre, hogy meg ne felelhetne reá az ész, ha maga állította magának kérdésül.

A feleletet annak a belátása igéri, hogy a szabadság nem oknélküliség, a megokoltság pedig még nem kényszerítés. Indokolva van az akarat elejétől végig; de már az élettelen világban is érvényesül az ok és okozat egymás általi korlátoltatása, az oki viszony

azon sajátosága alapját, hogy az ok hatása az okozatnak csak vele rokon mozzanatra terjedhet át, azaz, az okozat csak természetének megfelelő hatásra reagálhat. Még teljesebb az okozat ezen összeállítása, magának érvényesítése, a szellem életében. Az ok túlsulya (az oki ráhatás = megokolás előfeltétele) annál fogva ontologiai tény az akaró szellemre nézve is; a motiválás, s az erősebb indok győzelme; hasonlóan ontol. szükségképeniség. De már az öntudatos elhatározás önkényes reáfordulása valamelyik motívumra (s ezen elhatározás nélkül nincs értelme a cselekedetnek, önkényesség nélkül pedig érthetetlen az elhatározás), mellyel elfogadja legerősebbnek: pusztán ontol. szempontból is teljes tisztasággal mutatja, hogy az az indokolás nem kényszerítés, hanem az önelhatározó akarattal rokon indok elfogadása. S itt fonódik a másik szál a kérdésbe: hogy ez az indok a legnemesebb legyen, a *legerősebb* motívum a *legértékesebb* legyen, hogy az öntudat önkényes ráfordulással ezt a legnemesebbet valósítsa meg: ez az értékelő szempont követelése, melyet az ontol. ténylegesség meg nem tilthat, s melynek beteléréséhez a fejlődés építi a hidat. Ez a szabadság értelme: az ontol. pusztán lehetőségnek megvalósítása, a legerősebb indokká emelése annak, ami a legértékesebb. A *van* világában nincs szabadság, de *kell*, hogy szabadon alakíthassa a létezőt az értékesebb, nemesebb szellemi előkép: az ideál tökélyéből erőt merítő szellem. A szabadság értékfogalom, melyet a merő ontol. szempont erőltetése minden jóakarát dacára sem képes magyarázni, de minden hetykesége sem képes lejáratni.

IV.

Tekintsük most közelebbről a részletes fejtegetéseket, miknek fontosságára az értékelésnek magának mélyes fontossága felhívott.

Azt lehetne hinni, hogy az értékfajok óriási gazdaságából egyszerűen elvonva az érték fogalmát, az oxiológia meghatározta tárgyát s nyugodtan vizsgálhatja ennek konkrét elágazódásait. A dolog azonban nem olyan egyszerű; az abstrahálásra még nincs anyag, oly bizonytalan az értékek megállapítása, annyiféle dologban keresi a világ »az egy szükségest«. Egyiknek az érték valami rejtelmes földöntúli szféra lakója; másinak a legkézzelfoghatóbb vaskosság. Egyik le sem bocsátja a földi élet szűk és keskeny határai közé, másik a föld gőzkörében kútatja. Egyik magában keresi, másik magán kívül; egyszer a tudás, máskor az érzés izzása, újból az akarat az értékes; most éteri alakzat, majd papír és ércalakot ölt, — hol van ennyi ellentétesség közös éltető gerince? Azt csak hosszú tisztázó munka deríti fel; s ehhez Böhm az első lépést az értékelés lélektani lefolyásának, ontol. ténylegességének taglalásában találja. Azután megvilágítja a tényleges alakok összefüggését azon heurisztikus elv fényében, melyet az öntudat tömörségi fokának fejlődésében talál; s csak ezek lélektani tisztázása után fog az értéktan főkérdéséhez: mi az érték és hány faja lehet!

1. A lélektani elemzés egy tévedés félrehárításával készít utat a mélyebb pillantásnak. Általánosan ismert tény, hogy a képeket érzés kíséri; azaz, az öntudat nem csupán szemléli a képet, hanem nyugodt magabírásából ki is billen; ez a kibillenés, az én színezett állapota az érzés. A tárgy ezen érzelmi hatását kifejező ítélet tehát, (pl. a rózsza kellemes), ontol. szükségképpeniséggel kapcsolandó ítélet: annál fogva még nem értékelő ítélet, mint némelyek tanítják. Az ilyen ítéleteket, melyekben a lélektani kényszerrel megélt élv vagy kín tetszése vagy nem tetszése az állítmány, nevezi Böhm a *tetszés alapítéleteinek*. Értékelő ítéletté az ilyen csak akkor nemesedik, ha a tetszést valami értékességgel összemérjük. A tárgy összhatásából, melyet tényleges mivolta gyakorol ránk, s melyet B. *salakiznek*

nevez, a tetszésítélet állítmánya egy új ítéletbe átvezető középtag lesz: a kert kellemes, kellemessége a hasznosságból folyik, a kert tehát hasznos. Csak ezen zárlat, azaz következtetés, rávitel eredménye az *érték-ítélet*, ha nem fejezzük is ki kifejtett szillogizmusban (hiszen a gondolkodás oeconomicájához tartozik, hogy ítélezésünk nagy részt az enthymema és epicheirema tömörebb alakjaiban megy végbe). Az értékelés tehát átvitel, összehasonlítás, mérkőzés eredménye, melyet az értékelendő tárgy valamely értékes mértékkel folytat. Az ereemény felismerése azért az ismerés egyetem formájában, az ítéletben történik, bár a mérkőzésben kipattanó szikrát, az értéket, egyszerre, intuitive érezzük meg — innen a mérkőzés közvetlensége, melyet a cselekedet sokszor igazabban illusztrál, mint a szó; innen a gyermek értékelésének is őszintesége, s itt a mélységes evangéliumi követelmény alapja, mely a gyermeki kedélyt állítja mértékül az isten országába törekvőknek.

S most a kérdés ez, ha az értékelés mérkőzés valami értékessel, mi ez az értékes? E ponton válnak el az emberiség történetében fellépő s ma is érvényesülő értékelési módok, melyek az értékelés fenomenológiájában oly változatos össze-visszasággá szövődnek s oly makacsul követelik az egyeduralmat a maguk számára, hogy csak a türelmes elemzés s az egész küzködés fölé lendülő pillantás képes jogaikat s illetékességük határait kimutatni.

Itt áll ugyanis elő egyik öntudatos felelet: az érték az *élvezet*; vele szemben a másik: az érték a *haszon*, míg a kettő közt tépelődve ismétli a nemesebb vágyak örök refrainjét egy magasabb világ s örök jó sejtése: »Kétes rang-e hát szellem, tudás?« Ha semmi egyebet se tett volna Böhm, minthogy kiműtatta, hogy az élvezet és a haszon *nem* a legfőbb értékek, hanem magukon *túl* utalnak egy önmagában értékes alapra, már azzal is sok lidércnyomástól vált meg, hogy az átható intellektuális szemlélés végre igazolja annyi nemes óhaját és sejtélem jogát és kimutatja a lélekben preformált igazságot.

2. Tehát az élvezet kínálkozik legközvetlenebbül mértékül az érték számára: értékes valóság, mert élvezetes. Az élvezet kétségkívül mindig tetszik, hiszen az élet reális gyarapodását, az Én erejének érvényesülését jelenti. De a puszta élvezetesség egyszerűen antologiai állítmány, melyet meg kell érezni, de az élvezet *értéke* fölött a puszta megélés még nem dönt ha annál fogva van értéke az élvezetnek, valami mélyebb forrásból nyeri rávitel útján.

Ha tehát a *hedonizmus* mégis azt tanítja, hogy az élvezet *önmagában* értékes, ebben a mélyebb ható elemzés helytelen lélektani és ismeretelméleti előzmények tévedését mutatja ki s üdítő szellő gyanánt szívjuk be az éles és feddhetetlen bírálatból kiáradó szellemet, mely az eudoimonizmust végre a köztudatban is oda fogja utasítani arra a szerényebb illetékességi körre, melyből csak az alacsony naturalizmus dédelgetett abderitasága merte „tudományos“ igazság gyanánt programmú kiemelni.

Az eudoimonizmus tétele ugyanis azt teszi, hogy a cselekedet egyetlen indítója, célja, okozója és mértéke az élvezet: mindezt érette teszük, őt magát semmi egyébért. Éppen ellenkezőleg, minden állítás ellenkezője igaz. Mert a) a cselekedet *indító oka*, még ahol az élvezet látszik is annak, éppen nem az élvezet, hanem valamely hiányérzet kínjának megszüntetése, s az élvezet csak kísérelője a vesztés ösztön reális kiéledésének; b) hasonlóképen nem *célja* a cselekvésnek az élvezet. Ezt a tévedést, mely Epikuros és a stoa idejétől fogva már megrögződött, a *telos* kétértelműsége okozta.

A görög terminus ugyanis jelentheti az öntudatosan kitűzött *célt*, és a természetszerűleg elért *véget*. A cselekvésnek, ha sikerül a hiány pótlása, mindig

csakugyan élvezet a vége, s mint ilyen, az élvezet az egyén önfentartásának sikerességére rámutató *index*. De nem cél, mert a cselekvés célja: épen azt a hiányt megszüntetni, mely a cselekvésre indít, s tapasztalati tény, hogy élvezetről a cselekvésbe sokszor szó sincs, mint a csecsemőnél, kiben a tapasztalat hiánya miatt ismeretlen az élv, vagy az anyaállat gondjában az ivadékról, hol egészen más a cél, mint az élvezet.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Nagy város zajában.

Dr. Gidófalvy Isván barátomnak.

*Ez önző, sivár tömkelegben
Mefakul, elfásul a lelkem,
Elhagynak a melódiák,
Miért is vágytam e világba?
Ugy jártam én itt, mint a kába,
Hiszékeny országuti fák.*

*Azok is telve száz reménnyel,
Állnak a tavasz kezdetével
Az élet lüktető erén.*

*»Itt a jó! — mondják — bizakodván,
Itt a világ folyása sodrán,
Nem bent az erdők rejtekén!«*

*»Milyen dicső lesz itt virággal,
Izzó napokban hűvös árnynyal
Biztatni minden csüggedőt!
Itt lombjainkat mig elálják:
Az ég is dúsabban bocsát ránk
Uj viruláshoz, uj erőt.«*

*Igy a remény... És a valóság:
Hogy gyökerüket letapossák,
Lombjaikat letördelik,
Mi megmarad, a por beüli,
Még a madár is elkerüli...
Nem itt a boldogság, nem itt!*

*Ti fák, az erdők rejtekében,
Kis faluk csendes közelében,
El onnan sohse vágyjatok!...
Lám én is, én is megsirattam:
Hogy kis falunktól elszakadtam,
Oh bár maradtam volna ott!*

*Ez önző, sivár tömkelegben,
Mefakul, elfásul a lelkem,
Elhagynak a melódiák...
Miért is vágytam e világba?
Ugy jártam én itt, mint a kába,
Hiszékeny országuti fák!*

Szabolcska Mihály.

GYÁSZROVAT.

Dr. Ballagi Géza, a sárospataki ref. jogakadémia nyugalmába vonult tanára, életének 57. évében június 17-én elhunyt Sárospatakon. A kiváló protestáns tudós, kinek halálát méltán gyászoljuk, mert elhunytával úgy

a tudományos, mint a társadalmi életben nagy úrt hagyott maga után, idősebb fia volt a szintén kiváló tudós, Ballagi Mórnak. A lankadatlan szorgalommal dolgozó atya korán beoltotta az ifjába a munkaszeretetet s ennek tulajdonítható, hogy oly korán elvesztettük őt, kinek élete nyereség volt ránk nézve. A kötelességét oly pontosan teljesítette, hogy nem egyszer betegségtől sápadtan, éjszakákat virrasztva ment a tanítványaihoz s hogy ily körülmények között sem volt kötelességmulasztó, élénk biznysága annak jelszava, mely mint tanárt s mint egyént egyaránt lelkesítette: „Ezer szem néz ránk s felelősök vagyunk a szülők, az előljárók előtt, de az Isten és saját lelkiismeretünk előtt is a reánk bízott tanítványainkért.” Temetése f. hó 19-én ment végbe a kerepesi temetőben Petri Elek gyászbeszéde, dr. Balogh Jenő és dr. Székely György bucsuzó beszéde után. Legyen áldott emlékezetük!

KÜLÖNFÉLÉK.

Dósa-ünnepély. Dósa Kálmán, a tavalyelőtt elhunyt csikszerepai törv. bír., a híres Dósa Elek jogtudós öccse, végrendeletileg kolozsvári egyházközségünket tette általános örökösévé. Az örökség a különböző hagyományok kifizetése után, több mint 60,000 korona, melynek a kamatait az egyházközség, míg az más forrásból 4000—4000 koronára lesz emelhető. papi fizetések pótlására határozta felhasználni, egyik, ez idő szerint, legelőtöbb szükségének kielégítésére. A tekintélyes hagyományozó emlékeztetése s hálás kegyeletének kifejezésére az egyház e hó 22-én ünnepélyt tartott, melynek első fele alkalmi istentisztelet volt a farkas-utcai templomban, második része pedig díszgyűlés a tanácsteremben. A templomban nagyszámú közönség részvételével, alkalmi imát Nagy Károly theol. tanár, gyönyörű alkalmi ünnepi beszédet dr. Bartók György püspök tartott az egyházközség felkérésére. A gyülekezeti énekeken kívül a „Kolozsvári Dalkör” adott elő két gyönyörű egyházi éneket. A díszközgyűlést Ince Gerő főgondnok nyitotta meg szép beszéddel, mely után Herepei Gergely esperes-lelkész ünnepi beszéde keretében leleplezték a kolozsvári ref. egyház egyetlen nagyobb alapítványtevőjének: Dósa Kálmánnak szépen sikerült olaj-festésű arcképét. Majd határozatba ment, hogy az egész ünnepély lefolyását, a beszédekkel együtt, jegyzőkönyvben megörökítik, az elhunyt alapító sírját az egyház fogja gondozni s családi címerét a szokásos módon kifüggesztik. Ennek elkészítésére Dósa Endre kolozsvármegyei alispán, a derék rokon és egyházközségi presbyter vállalkozott. A szép ünnepély mély benyomást hagyott a résztvevők lelkében s reméljük, nem múlt el nyomtalanul!

Reformátusok vagyunk-e?! Ezt a szomorú kérdést — fájdalom — gyakran kell ismételnünk, felekezeti öntudatunk megdöbbenő elhanyagolását szemlélve. Most egyenesen kolozsvári kollégiumunk vezetőségéhez kell intéznünk. Itt ugyanis a napokban egy s. tanári és internátusi felügyelő állást töltöttek be, minden pályázat mellőzésével egy luth. felekezeti tanárral. Távol legyen tőlünk, hogy luth. testvéreinkkel szemben türelmetlenkednénk. Személyi vonatkozása sincs felszólalásunknak, mert hiszen Weiszer Róbert, kinek alkalmazását az Előljáróság elhatározta, theol. fakultásunk derék növendéke volt. Többről van itt szó. Egy nagy elvi kérdéstről. Arról t. i., hogy megengedhető-e, hogy egy református kollégiumban, épen az intim belső nevelés irányítására hivatott internátusi felügyelőségre egy más vallású tanár alkalmaztassék, anélkül, hogy megfelelő református ember alkalmazása csak meg is kíséreltetett volna? Mikor református tanárjelöltek, köztük több papfiu, nemcsak tanári, hanem papi diplomával bírók is, kitűnő oklevelekkel és doktorátusokkal várják, sőt keresik az alkalmazást: honnan veszi a kolozsvári kollégium vezetősége azt a jogot, hogy jelenleg érvényben levő egyházi törvényeink rendelkezésének ellenére, ezeknek még a pályázat útját sem nyitja meg, hanem más vallású embert alkalmaz? Hiszen értjük, hogy ha más nincs, vagy nem megfelelő, ideiglenes szükségéből, míg ez a kérdés fennáll, a testvér-felekezet fiai elől sem zárkózunk el. De a saját hitfelekezetünkbelieknek egyenes háttérbe szorítása: megengedhetetlen. Ez esetre tisztelettel fel is hívjuk a főhatóság figyelmét. (Beküldetett.)

Segédlelkészek elhelyezése. A Főt. Püspök úr 1907. évi július—1908. júliusig a segédlelkészeket egyházkerületünkben a következőleg helyezte el: *Hunyadi egyh.-megyében:* Alpestes Muzsnai Ödön. *Vulkán Sőo Sándor.* — *Naggyenyedi egyh.-megyében:* Ozd Kovács István, *M.-süllye-Herepe* Bartha Péter, *Egerbegy* Tőkés András. — *Kalotaszegi egyh.-megyében:* Gyerővásárhely Halász András, *Ketesd* Régeni István, *Köröső* Rác Lajos, *Vista Szotyori* Lajos. — *Kolozsvári egyh.-megyében:* Kolozsvári hitoktató Szabó Miklós, *Ördögkeresztur* Máthé Sándor, *Kolozsvár* (monostori) Székely János, *Kolozs Kónya* Gyula, *M.-Szováth* Csog Sámuel. — *Sz.-szolnoki egyh.-megyében:* Borzás Kovács Sándor, *Mocsolya* Serester Tamás, *Hadadnadas* Jakab György, *M.-Csaholy* Albisi Béla, *Tasnád* Sárkány Lajos, *Tasnád-szántó* Varga József, *Varsolc* Dávid Pál. — *Dési egyh.-megyében:* Szinge Jakab Lajos, *Dés* Veszprémi Ferenc, *Költő-Katalin* Tövissi József. — *Széki egyh.-megyében:* Szék Adorjáni István, *Felőr* Barabás Viktor, *Pulyon* Gyárfás Sándor, *Szászszombor* Kertész Lajos, *Veresegyház* Török István. — *Marosi egyh.-megyében:* *Marosvásárhely:* Kacsó Lajos, *Udvarfalva* Farkas János, *Cserefalva* Egyed Gábor, *Ikland-Káál* Filep Árpád, *M.-Fele* Deák Gábor. — *Küküllői egyh.-megyében:* *Nagykend* Sebestyén Endre, *Egrestő* Magyar Zoltán, *Harangláb* Nagy Mihály, *K.-Széplak* Gálfi Sándor, *Királyfalva* Ilyés Géza. — *Nagyszébeni egyh.-megyében:* *Nagyszében* Benkő Ferenc, *Fogarás* Krizbai Sándor, *Dombos* Gidófalvi Károly. — *Görgényi egyh.-megyében:* *Sárpatak* Imreh Lajos. — *Udvarhelgi egyh.-megyében:* *Parajd* Berde Sándor, *Székelyudvarhely* Kiss Károly, *Ége* Varga Béla. *Erdővidéki egyh.-megyében:* *Bodos* Rác Gábor, *Erdőfüle* Csulak Károly. — *Sepsi egyh.-megyében:* *Sepsiszentgyörgy* Csia Pál, *Brassó* Puskás Kálmán, *Komolló* Kiss Endre, *Besenyő* Gámán Sándor, *Szacsva* Sebestyén Kálmán.

Konventi jegyzőkönyv. A Budapesten, f. évi ápril 9—13. napjain, ülésezett református egyetemes konvent jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni ref. theol. akad. tanár és konventi jegyző szerkesztésében, 29 íven 449 lapon, Debrecen sz. kir. város könyvnyomdávalatánál, 3000 példányban megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, amelyeknek sürgős szükségük van rá, addig is rendelkezésükre áll, míg az illető püspöki hivatalok útján megkaphatnák. A megkeresések *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők Debrecenbe. (Fűvészkert-utca 9. szám.)

A kolozsi ev. ref. egyház részére Palló Imre föld-birtokos és *Osoma* Endre városi főjegyző aai egy 80 kor. értékű úrvacsorai poharat és keresztelő kannát voltak kegyesek adományozni, midőn ezért a nyilvánosság előtt is egyházunk hálás köszönetét fejezem ki, egyszersmind Istennek áldását kérem a jószívű adományozókra.

Alap- és lelkészkepesítő vizsgák. Folyó hó 18., 19. és 20. napjain folytak le theol. fakultásunkon az alap- és lelkészkepesítő vizsgák. Az első lelkészkepesítő vizsgára, mely 18-ikén és 19-ikén délelőtt járt le, jelentkezett 28 ifjú, kik a következőleg minősítettek: jeles (1): *Bartha* Péter, *Csia* Pál, *Szabó* Miklós, *Tőkés* András, *Tőkés* Ernő, *Tőkés* József és *Varga* Gyula, jól (2) vizsgázott 7, elégségesen 8 és egy vagy több tárgyból elégtelen osztályzatot nyert 6. Az alapvizsgára jelentkezett 18 ifjú, kik közül egy időközben visszalépett és így 17-en állottak vizsgára. Ezek közül jeles (1) alapvizsgát tettek ötön (5), névszerint: *Dóczi* Ferenc, *Káli* Dénes, *Kiss* Mihály, *Salga* Zoltán és *Vánca* János; jól (2) vizsgázott 6; elégségesen vizsgázott 3 és 3 egy-egy tárgyból 3 hónap múlva lehető javító vizsgálatra útasított. A második lelkészkepesítő vizsgára jelentkeztek 21-en, kik mindannyian képesítettek. Jeles eredménnyel végeztek: *Bódi* Dénes, *Felszegi* István, *Istók* Sándor, *Kiss* Endre és *Máthé* Sándor; jó eredménnyel végzett 11 és elégséges eredménnyel 4 s. lelkész.

Pályakérdések az 1907—1908. tanévre. A kolozsvári theol. fakultás tanárkara f. é. június 14-én tartott ülésében az 1907—1908. tanévre a következő pályatételeket állapította meg:

1. A *bibliai tudományok köréből* Az új-testamentomi profetismus beható ismertetése, jutalma a Szász Domokos-alaphól 70 kor.; 2. A *systhetika theológiából*: A protestantismus kálvini irányának dogmatikai jelleme s ennek nyilvánulásai a XVI. század hitvallási irataiban, ju-

talma a gróf Teleki Sámuel és a Szász Domokos-alapból 70 kor., 3. Az *egyház történelemből*: Az „articularis“ helyek története, jutalma a Szász Domokos-alapból 70 kor.; 4. *A gyakorlati teológiából*: a) egyházi beszéd szabadon választott textus felett, jutalma a Nagy Péter-alapból 40 kor., b) egyházi beszéd Ésaiás XL: 27—31. felett, jutalma a Molnár Albert-alapból 40 kor., c) prédikáció műfordítás francia vagy német nyelvből, jutalma a Nagy Péter-alapból 40 kor., d) a legjobb prédikáció írójának és előadójának, aki évközben a homiletikai seminariumon ilyennek találtatott, jutalma a Nagy Péter-alapból 30 kor., (Nyílt pályázat!) 5. *a bibliai nyelvekből szóbeli nyílt pályázatra*: Ésaiás XL—LXVI. a héberből; Apost. Csel. a görögéből, jutalma a Szász Domokos-alapból 70 kor., 6. a héber nyelvből az I. éves teológusok között legtöbb előmenetelt tanúsító ifjú jutalmazására 32 kor., 7. a legjobb harmonium-játszó jutalmazására 70 kor. A pályamunkák *idegen kézzel, jól írva s jelíges levéllel* ellátva 1908. május hó 1-én déli 12 óráig adandók be a fakultás igazgatójához s ugyanott kell e megjelölt határidőig a szóbeli nyílt pályázatokra s a harmonium-versenyre is jelentkezni.

A lelkészek adója. A közigazgatási bíróság a lelkészek adóját illetőleg nagyon kedvezően intézkedett. Kimondotta ugyanis, hogy azok a lelkészek, akiknek fizetését földhasznélvezeti jövedelem pótolja, ezen *földhasznélvezeti jövedelmük után nem tartoznak IV. osztályú kereseti adót fizetni.* A kérdésnek ily irányban való eldöntése nagyjelentőségű különösen reánk, erdélyiekre nézve, ahol a mostoha viszonyok miatt csekély fizetéséből alig-alig élhet papságunk.

Az ev. keresztyén ifjúsági egyesületek. Lelkésztársaink közül a legtöbben bizonyára érzik, tudják, mily nagy felelősség néz ránk az ifjúság lelki és erkölcsi gondozását illetőleg. A lelkipásztorkodás legkényesebb és legnehezebb feladata ez a XX. században. Az az erkölcsi hatás, mit az egyház és a családi tűzhely vallásos melegsége gyakorolt ez előtt az ifjúságra, manapság múlt félben van, sőt itt-ott egészen megszűnt. Helyét a magára hagyott egyéni hajlam, a követelőző önérdék, a világi társulások propagandái stb. foglalják el. E kiszámíthatatlan és hovatovább erősbödő befolyások az ifjú életének legtöbbször oly irányt szabnak, amely homlokegyenest ellenkezik evangéliomi egyházaink szellemével és céljával. Ily körülmények között akár ifjaink javát tekintjük, akár egyházunk jövőjére gondolunk, arra a sürgető végeredményre jutunk, hogy föltétlenül meg kell fognunk az Evangéliomnak az ifjakat, ha el nem akarjuk veszíteni a felnőtteket. Ez a fölfogás támasztotta világszerte a ker. ifj. egyesületeket. Hazánkban is sok ízben és sok módon esett már szó ezen intézményekről. Kevés számú, de lelkes hívei 15—20 év óta ösmerttetgetik mivoltát, célját, eszközeit. A hosszú úttörő munka ugyan sok bizalmatlanságot megszüntetett, sok félreértést eloszlatozott, de még mindig a kezdet kezdetén vagyunk. Azonban jogunk van remélni a jobb jövőt. Három évvel ezelőtt megalakult a két prot. egyház kebelén, az ország különböző pontjairól a ker. ifj. egyesületek magyar nemzeti bizottsága. E bizottságot az isteni kegyelem annyira segítette, hogy most már országos titkári állást szervezhetett a magyar ker. ifj. egyesületek fejlesztése és terjesztése céljából. E nagy jelentőségű állás betöltésénél a bizottság igénytelenségemnek előlegezte bizalmát. Ezen bizalom és megbízás birtokában tudósítom azokat, akiket illet, hogy a keresztyén ifj. egyesületekre vonatkozólag minden tudósítással és útbaigazítással bárkinék készséggel szolgálatára állok úgy levélben, mint személyesen, addig is, míg vidékre nem mehetek, hivatalomban a hétköznapiak délutánján 2 órától 5-ig. Budapest VIII., Kemény Zsigmond-utca 15. I/10. Kónya Gábor, a ker. ifj. egyesületek orsz. titkára.

Haladó klerikalizmus. Múlt hetekben ünnepelte a római katolikus egyház legkizárólagosabb felekezeti ünnepét: Urnapját. Mint politikai lapokból láttuk, a magyar országgyűlés képviselőháza *Rakovszky István* alelnök indítványára elhatározta, hogy a képviselőház küldöttséggel vesz részt az Urnapi körmenetben. Nem is olyan régen a sokat becsmért liberális kormány idején, emlékszünk egy esetre, amikor *Apponyi Albert* gróf házelnök próbálta meg a pápa halála alkalmából ostentatiót rendezni a képviselőházban. Akkor két liberális képviselő *Sándor József* és *Benedek János* ezt nyíltan megakadályozták. Hanem azóta a liberális pártnak befellegzett s a liberális *Benedek Jánost*

is kitessekelték a 48-as pártból. A néppárti *Rakovszky* pedig pápista demonstrációkra minden ellenmondás nélkül használhatja fel a Házban való alelnöki állást. Pedig úgy tudjuk, hogy volnának a Háznak protestáns pap és tanár tagjai is, akik a választások idején ugyancsak hirdetik, hogy szükség van a Házban a protestáns érdekek képviselőjére is. Hol voltak hát most, amikor nem is protestáns érdekek képviselőjéről lett volna szó, csak az interconfessionalis állam semlegességének megvédéséről? Hol? Ezek az urak, lehet, hogy csak képviselve, de ott voltak az urnapi körmenetben és ez ellen nem tiltakozik a lelkiismeretük. Hát jól állunk. Szépen evezünk a klerikalizmus vizein.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 613—1907. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet *sepsiszentkirályi* ref. egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Díjlevél szerinti javadalom: Lakás 568 □-öl kerttel. 3 hold 566 □-öl szántó, 1 hold 892 □-öl kaszáló, 2 hold erdő hasznélvezete, melyeknek bérértéke 32 kor. 94 fill. Az egyházközség pénztárából 800 kor. Alapítványok kamataiból 15 kor. 22 fill. Stóla átlagos pénzértéke 6 kor. Állami fizeteskiegészítési összeg 781 kor. 87 fill. Az állami iskolában tanuló ref. növendékek vallástanításáért 80 kor. tiszteletdíj.

Kötelességek: a rendes lelkészi teendők ellátása.

Kellően felszerelt folyamodványok *Józsa Sándor* es-peres aához küldendőek Nyefalvára.

Pályázati határidő 1907 július 20.

Koiozsvár, 1907 június 26.

Bartók, püspök.

Sz. 624—1907. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi református egyházkerületben, a nagyszombeni ehmegyébe kebeleztet *oláhújfalusi* körlelkészi állásra pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: 1. Gazdasági épülettel, 294 □-öl kerttel, háromszobás, helyreállítást igénylő papi lakás. 2. 2 h. 796 □-öl szántó, 1 h. 390 □-öl legelő, 1137 □-öl temetőkert-fű hasznélvezete 20 K bérértékekkel. 3. Kézpénz: az egyháztagoktól 72 K. Az egyházkerület pénztárából: belmissio 200 K, Emke 100 K, regale 34 K 60 f., konventi segély 35 K, gróf Teleky-féle javadalom 7 K 96 f., a kerczisorai állami birtokok erdőgondnokságától 116 K. 4. Terményjövdelem: 2 hl. tisztabúza, 2 szekerág-fa, 7³/₅ hl. szemes törökbúza, mindezek pénzértéke 61 K 56 f. 5. Stólajövdelem 4 K. Összes jövdelem 651 K 12 f. Kiadás 452 K 13 f. Tiszta jövdelem 198 K 99 f. Állami fizeteskiegészítés 1600 K-ig 1401 K 01 f. Mellékjövdelem: az oláhújfalusi, kerczisorai, alsóucsai állami iskolában a vallástanításért 200 K.

Kötelességek: az anya- és leányegyházban, valamint az 1906. évi névtárban felsorolt szorványokban, a körlelkészeknek megszabott utasítások szerint, az összes lelkészi teendők és a vallástanítás végzése. A lelkészi lakás helyreállítása, esetleg újjáépítése, a választandó lelkésztől kiváló buzgóságot igényel.

Pályázati határidő 1907. július 25.

Kellően felszerelt folyamodványok a püspöki hivatalhoz Kolozsvárra küldendőek.

Kolozsvár, 1907. június 26.

Bartók, püspök.

2710—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak 35050—1907. sz. leírata alapján értesítjük a méltóságos t. Előljáróságot, hogy a szegedi Gyorsírók Egyesületének kezdeményezésére és rendezésével folyó évi *jun. hó 29-től július hó 21-ig Szegeden nemzet- és rendszerközi gyorsírási kiállítás, külön trástörténelmi kiállítás, országos és nemzetközi gyorsírási kongresszus és versenyrészt* fog tartatni.

A kiállítást rendező egyesület (képv. Jakab Lajos egyleti elnök, Szeged, Fertő-utca 4. sz.) kívánatosnak tartja, hogy a kiállítás sikere a mintastenogramok küldésével s a gyorsírás tanügyére vonatkozó intézeti adatok küldésével az intézeti gyorsíró körök részéről is előmozdíttassék.

Kolozsvárt, 1907 június hó 24.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

Sz. 628—1907. püsp. hiv.

PALYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület szilágyszolnoki egyházmegyéjébe kebeleztet, elhalalozás folytán üresedésben levő *perceseni* lelkészi állásra pályázat hirdettetik.

Javadalom az egyházközség által 1904. évi január hó 21-én tárgyalt, elfogadott és az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsa által, 1904 március 25-én 1190—38/1904. sz. a. jóváhagyott díjlevél szerint:

1. Szabadlakás, mely áll 3 szoba, 1 konyha, 1 kamarából. A lakáshoz tartozik 1 pince, 1 kis magtár, 6 drb marhara istálló és 480 □-öl veteményes kert. Az épületek és kerítések fentartásáról az egyházközség gondoskodik.

2. 12 h. 285 □-öl szántóból álló kanonika 200 kor. értékben, melyből 3 h. 1200 □-öl területet az egyházi hivek szántanak meg és a lelkész búzájával vetnek be. A terület többi részét a lelkész munkáltatja saját költségén.

3. Készpénz: a) fapénz 300 K 70 f.
b) borpénz 400 " — "

4. A hivek által adandó termény:

a) szalmás 68 keresztbúza	28 hl.	} érték 581 K — f.
b) vékásbér	42	
c) gr. Berchtold uradalomtól 21 keresztbúza	8·40 " }	

5. Munkabeli szolgáltatások értéke 53 K — f.

6. Temetési stóla 12 " — "

7. Jogosítványok 2 " 20 "

Összesen: 1548 K 90 f.

Ebből engedélyezett kiadás 53 K — f.

8. Kongrua 104 " — "

9. Vallastanításért az állami iskola

pénztárából 200 " — "

Megjegyezzetük, hogy a fenti 4. t. alatt feltüntetett, term. adandó termény és az 5. t. a. munkabeli szolgáltatásoknak, a kitüntetett 581 K és 53 K értékben leendő megváltására, az eljárás folyamatban van; és ha az ez alapon szerkesztett díjlevél jóváhagyást nyerend: a megváltott lelkész, a term. szolgáltatások helyett, a fentjelzett megváltási összegeket köteles elfogadni.

Kellőleg felszerelt pályázati kérelmek 1907 július 28-ig a szilágyszolnoki egyházmegye espereséhez: Bartha Dezsőhöz Tasnádra (Szilágyvármegye) adandók be.

Kolozsvárt, 1907 június hó 26.

Bartók, püspök.

694—1907. szám.

MEGHIVÓ

egyházmegyei közgyűlésre.

Az egyházmegye közgyűlésének érdemes tagjait van szerencsém tisztelettel meghívni f. é. július 10-én d. e. 9 órán kezdődőleg Nagyenyeden a városház gyűléstermében tartandó közgyűlésre. A lelkész fiaikat kérem, hogy a közgyűlésre, ezen meghívóra hivatkozva, választott egyházmegyei képviselőiket meghívják.

Tárgysorozat:

1. Ima.

2. Elnöki megnyitó.

3. Közgyűlés megalakulása.

4. Az új törvények kihirdetése a hivatalos lap 25. számában megjelent I., II., III., V., VI., VIII., IX., X.-ig. tanácsi körlevelek és az egyházmegyei tanács előleges megállapodása alapján.

5. Ebből kifolyóan 3 világi és 3 egyházi egyházkerületi képviselő választása 1912 júliusig tartó hatálylyal és tanító-képviselőkre szavazás.

6. Országos közalapsegély és tőkeamatsegély folya-

modások tárgyalása, a kérvények július 2-ig esperesi hivatalomhoz beterjesztendő.

7. Egyházmegyei képviselők választásának elrendelése.

M.-Újvár, 1907 június 23-án.

Jancsó Lajos,
esperes.

695—1907. szám.

KÖRLEVÉL

az egyházközségek érdemes keblai tanácsaihoz és lelkipásztoraihoz.

Hivatkozva a hivatalos lap 25. számában 2459. sz. a. megjelent XI. számú ig. tanácsi körlevélre, felhívom annak értelmében az egyházközségi szervezet életbeléptetésére és a presbiterium számának megállapításáról jelentéstételre folyó évi július hó 20-ig. Szintén ugyanezen ideig tegyen minden egyházközség jelentést az ig. tanács 2463—XIII. számú körlevele értelmében a patronusi jogról.

Figyelembe ajánlom az ig. tanács 2893—XIV. és 2894—XV. sz. a. megjelent rendes és rendkívüli adózás tárgyában hozott határozatait.

M.-Újvár, 1907 június 23.

Jancsó Lajos,
esperes.

398—1907. sz.

MEGHIVÓ.

A görgényi egyházmegyének Szászrégenben, az egyházmegye hivatalos helyiségében, 1907. július hó 12-én (tizenkettő) d. e. 9 órától kezdődő rendes tavaszi közgyűlésre.

Tárgysorozat:

1. Ima.

2. Elnöki megnyitó és előterjesztések.

3. Megalakulás, s ennek keretében új papok és tanítók bekebelezése, utóbbiak eskütételével.

4. Az új zsinati törvények kihirdetése, s a jelen évi május 25—26-án tartott kerületi közgyűlés határozatai az új törvények életbeléptetése tárgyában s ennek keretében a Hivatalos Lap idei 25. számában megjelent I—XV. sz. igazgatótanácsi körlevelek tárgyalása, végrehajtása s az ezt jelzett választások megejtése. (Előadó Lénárt József zsinati képviselő, egyhm. tanácsbíró.)

5. Jelentés az egyházmegyei tanács működéséről. (Előadó ifj. Kiss Lajos főjegyző.)

6. Iskolaugyi-jelentés (Előadó Kovács István tanügyi előadó.)

7. Jelentés az egyházmegye közalapjainak 1906. évi számadásairól (Előadó Dénes József számvevő.)

8. Jelentés az egyes egyházak 1907. évi költségvetéseiről (Előadó Dénes József számvevő.)

9. Általános jelentés az egyházmegyei pénztárról. (Előadó Papp Lajos pénztáros.)

10. Néhány szörványegyház beosztása az illető anyaegyházakhoz (Előadó ifj. Kiss Lajos főjegyző.)

11. Jelentés a Benkő János esperes siremlékkő felállítására tárgyában (Előadó Keresztesi Gyula péterlaki lelkész.)

12. Benkő-, Szabó-, Kossuth- és Szabolcska-stipendiumok kiosztása.

13. Lelkészi nyugdíj- és országos gyámintézeti kezelő bizottság és pénztáros megválasztása.

14. Indítványok. Időközben jöhető közgyűlési tárgyak, póttárgysorozat szerint.

Lelkész atyafiak ezen meghívót és tárgysorozatot közöljék egyházuk világi képviselőivel és helyben lakó tanító-követekkel. Tanítóképviselek; Szabó Miklós, Patáki Lajos, Erdélyi Pál, Ferencz Károly és Kakasi Sámuel.

Megelőző nap július 4-én, d. e. 9 órától közgyűlés is előkészítő rendes havi tanácsülés tartatik.

Idézett körlevelek XII. 2460—1907. sz. teljesítését e helyen is megszorgalmazom.

Gernyeszeg, 1907. június 22.

Csekme Ferenc,
görgényi esperes.